

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

”Tuntui kuin olisin saanut lahjan” -Aistien-menetelmä maahanmuuttajan voimavarana kotoutumisessa

Rankka, Elli

2014 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

”Tuntui kuin olisin saanut lahjan”
- Aistien-menetelmä maahanmuuttajan voimavarana
kotoutumisessa

Elli Rankka
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2014

Elli Rankka

”Tuntui kuin olisin saanut lahjan” - Aistien-menetelmä maahanmuuttajan voimavarana kotoutumisessa

Vuosi 2014

Sivumäärä 68

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä käytettiin Aistien-avoimia oppimisympäristöjä- hankkeessa kehitettyä Aistien-menetelmää yksilötyöskentelyn välineenä maahanmuuttajatyössä. Työssä tarkastellaan etenkin sitä, miten moniaistinen tila toimii maahanmuuttajan tukena ja voimavarana oman kulttuuri-identiteetin rakentamisessa, säilyttämisessä sekä kotoutumisessa uuteen yhteiskuntaan. Tärkeä näkökulma on myös maahanmuuttajakulttuurien näkyväksi tekeminen yhteiskunnassa ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen mahdollistaminen.

Opinnäytetyö toteutettiin maahanmuuttajakumppanin ja opiskelijan yhteisenä projektina Porvoossa. Guatemalalaisen kumppanin kulttuurin ja kokemusten perusteella rakennettiin moniaistinen liikuteltava Aistien-tila, joka oli esillä viikon ajan Porvoon pääkirjastossa.

Arvioin omien havaintojen, kumppanin kokemusten sekä saadun palautteen pohjalta moniaistisen tilan ja Aistien-menetelmän toimivuutta maahanmuuttajan kotoutumisen tukena sekä kulttuurien välisen kohtaamisen ja vuorovaikutuksen mahdollistajana. Aineistoa keräsin avoimilla haastatteluilla ennen ja jälkeen prosessin. Tein myös opintopäiväkirjaa ja keräsin palautetta sekä suullisesti että kirjallisesti palautevihkoon. Koska kyseessä on yhden henkilön kanssa työskentelyyn perustuva toiminnallinen opinnäytetyö, näiden arviointien perusteella ei voi tehdä kovin laajoja yleistyksiä menetelmän eduista.

Tämän opinnäytetyön perusteella Aistien-menetelmä ja Aistien-tilat toimivat maahanmuuttajan kotoutumisen tukena etenkin voimavaroja tuovana ja kulttuuri-identiteettiä vahvistavana menetelmänä. Aistien-tila vaikuttaa maahanmuuttajan kulttuurien näkyville tuomisessa ja kulttuurien välisten kohtaamisten sekä vuorovaikutuksen mahdollistamisessa toimivalta. Eri-tyisesti opinnäytetyössä painottui kuulluksi tuleminen kokemus ja innostus jatkaa vastaavia projekteja muiden maahanmuuttajien kanssa Porvoossa.

Asiasanat: maahanmuuttajat, monikulttuurisuus, identiteettineuvottelu, voimaantuminen, kotoutuminen

Elli Rankka

“It feels like someone has given me a present” - A multisensory-method as a resource for immigrants in integration process.

Year	2014	Pages	68
------	------	-------	----

The aim of this functional Bachelor's thesis was to experiment and to develop the method of multisensory spaces as a tool, when working with immigrants on an individual basis. This multisensory-method is developed in "With all senses- Developing open learning environments"-project in Laurea University of applied sciences. Achievement of the projects multisensory method is seen as a means of gaining significant and evocative responses and thus initiating dialogue.

The purpose of this thesis was to find out how the multisensory method works as a tool for both empowerment and support of the individual immigrant in his/her integration process. In this work there is particular focus on, the function of a multisensory space as a support and an asset for an immigrant in constructing and preserving his/her cultural identity, in addition to succeeding in social integration. An important aspect was also to foster the visibility of immigrant cultures in society, and to enable these various cultures to interact in open encounter environments.

This thesis was carried out by the author, a student of social services, as a mutual project with her immigrant partner. A movable multisensory space was constructed based upon both the Guatemalan partner's culture and her experiences. It was presented for a week at the main library of the city of Porvoo.

The functionality of the multisensory space and the -method for supporting an immigrant's social integration based on the enabling of various cultures to meet and interact, were evaluated via observations, the partner's experiences, and related feedback. The material was compiled using unstructured interviews before and after the process. Learning diaries were also used, and feedback was collected orally and entered in writing in the feedback book. Because this is a functional thesis based on the experiences while working with an individual client, the benefits of this method can not be generalized at this point in to broader concepts.

Based on the experiences while developing this thesis, the multisensory-method works well especially as a tool for increasing the personal resources of an immigrant in that it reinforces the fabric of their cultural- and their personal identities. This method was also good for making different culture visible in society and enabling encounters and interaction between cultures. This is particularly important for decreasing the discrimination of immigrants in a given society. The most important experience while developing this thesis was based on the immigrant feeling she was being heard. Thus, she felt like a sense of empowerment by being given the opportunity to tell people about her culture. The enthusiasm of the participants to continue these kinds of multisensory projects with different immigrant groups in Porvoo, is yet another outcome of this process.

Keywords: immigrants, multiculturalism, identity work, empowerment, integration

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Maahanmuutto Suomessa ja siihen liittyvät käsitteet	8
2.1	Maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä	8
2.2	Maahanmuuttajat Suomessa	10
2.3	Kotoutuminen ja kotouttaminen	10
2.4	Maahanmuuttajat Porvoossa ja heidän kotouttamisensa	12
2.5	Kolmannen sektorin toimijat Porvoossa	13
3	Maahanmuuttajien huomioiminen sosiaalialan työssä	14
4	Kulttuuri, monikulttuurisuus ja kulttuurien kohtaamiset	16
4.1	Kulttuuri.....	16
4.2	Monikulttuurisuus ja kulttuurien kohtaaminen	17
4.3	Asenneilmapiiri Suomessa	18
5	Sosiaalinen konstruktioismi	20
6	Identiteetti ja identiteettineuvottelu	21
7	Moniaistisuus ja Aistien-menetelmä	23
8	Voimaannuttavaa kuntoutusta	26
9	Opinnäytetyön tavoitteet.....	28
10	Tavoitteiden toteutumisen arviointi	28
11	Opinnäytetyön toteutus	29
11.1	Idea	30
11.2	Kumppani	31
11.3	Areena.....	32
11.4	Tilan suunnitteluprosessi	32
11.4.1	Haastattelut.....	32
11.5	Tilan työstäminen	35
11.6	Tiedotus.....	37
11.7	Maya-maja/ Atut Aq'ank'ulal- The house of peace	38
11.7.1	Maya-majan henki.....	42
11.7.2	Maya-makuja	44
11.7.3	Majan tuoksut.....	45
11.7.4	Tuntoaistimukset	46
11.7.5	Äänimaailma	47
11.7.6	Visuaalinen ilme	47
11.8	Toiminnallisuus majassa	48
11.9	Vierailijat.....	49
11.9.1	Kohtaamisia	49
11.9.2	Palaute	50

11.10 Lopetus.....	51
12 Prosessin haasteet	53
13 Tavoitteiden toteutuminen opinnäytetyössä	55
13.1 Voimavarojen löytäminen kulttuurista ja elämyksellinen kotoisuus	56
13.2 Kotoutumisen tukeminen	57
13.3 Kulttuurin näkyväksi tekeminen ja kulttuurien kohtaaminen	58
13.4 Ammatillinen oppiminen	59
14 Opinnäytetyön eettinen pohdinta	60
15 Pohdinta	62
Lähteet	65
Sähköiset lähteet	66
Suulliset lähteet.....	67
Kuvat	68
Liitteet	69

1 Johdanto

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä toteutan Aistien-avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä- hankkeessa kehitettyä Aistien-menetelmää ja havainnoin sen etuja yksilötyöskentelyn välineenä maahanmuuttajatyössä. Aiemmin hankkeeseen tehdyt opinnäytetyöt ovat olleet ryhmätyöskentelyyn liittyviä. Työssä tarkastellaan etenkin sitä, miten moniaistinen Aistien-tila toimii maahanmuuttajan tukena ja voimavarana oman kulttuuri-identiteetin rakentamisessa, säilyttämisessä sekä kotoutumisessa uuteen yhteiskuntaan. Tärkeä näkökulma opinnäytetyön kannalta on myös maahanmuuttajakulttuurien näkyväksi tekeminen yhteiskunnassa ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen mahdollistaminen.

Opinnäytetyöni toteutettiin maahanmuuttajakumppanin kanssa yhteisenä projektina Porvoossa. Guatemalalaisen kumppanin kulttuurin ja kokemusten perusteella rakensimme moniaistisen liikuteltavan Aistien-tilan, joka oli esillä viikon ajan Porvoon pääkirjastossa. Tässä raportissa kuvailen opinnäytetyön taustaa, tiedollista viitekehystä, toimintaympäristöä, tavoitteita, kohderyhmää, toiminnallista osuutta ja sen arviointia. Lisäksi pohdin Aistien-menetelmän merkitystä sosiaalityön välineenä. Arvioin omien havaintojen, kumppanin kokemusten sekä saadun palautteen pohjalta toimintaani, moniaistisen tilan ja Aistien-menetelmän toimivuutta maahanmuuttajan kotoutumisen tukena sekä kulttuurien välisen kohtaamisen ja vuorovaikutuksen mahdollistajana. Aineistona toimivat kumppanin avoimet haastattelut ennen ja jälkeen prosessin. Tein myös opintopäiväkirjaa ja keräsin palautetta sekä suullisesti että kirjallisesti palautevihkoon. Koska kyseessä on yhden henkilön kanssa työskentelyyn perustuva toiminnallinen opinnäytetyö, näiden arviointien perusteella ei voi tehdä kovin laajoja yleistyksiä menetelmän eduista.

Moniaistisen Aistien-tilan rakennus on prosessi, jossa maahanmuuttajan on mahdollisuus pohtia oman elämänsä voimavaroina toimivia elementtejä kulttuuristaan ja muokata niitä näkyviksi. Samalla hän miettii asemaansa ja ajatuksiaan suhteessa omaan kulttuuriin ja muodostaa suhdettaan suomalaiseen kulttuuriin. Rakennusprosessin alkuun saattajana ja tukena joudun itsekin pohtimaan omaa identiteettiäni sekä peilaamaan sitä omaan ja vieraaseen kulttuuriin. Prosessi herättää monenlaisia kysymyksiä, joihin ei löydy aina yksiselitteisiä ja sanallistettavissa olevia vastauksia.

Tässä käsittelen oman opinnäytetyöni kannalta oleellisimpia taustalla vaikuttavia ilmiöitä ja tiedollisia viitekehyksiä. Opinnäytetyön keskeisin lähtökohta on näkemys ihmisestä, joka luo itseään sosiaalisessa vuorovaikutuksessa suhteessa kulttuuriinsa ja ympäröivään maailmaan. Moniaistisuus ja Aistien-menetelmä on tässä työskentelyväline sekä identiteettineuvotteluun että vähemmistökulttuurien näkyväksi tekemiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Kahdensuuntaiseen kotoutumisprosessiin vaikuttaa oleellisesti myös yhteiskunnassa vallitseva

asenneilmapiiri. Monikulttuurisuus ja kulttuurien väliset kohtaamiset ovat yhä ajankohtaisempia, kun globalisaatio eli maapalloistuminen vaikuttaa ihmisten liikkuvuuteen ja eletään monikulttuurisissa työyhteisöissä ja asuinalueilla. Näen kotoutumisprosessin ja sen tukemisen pitkälti myös kuntoutuksena, jonka tärkein työväline on ihmisen voimaannuttaminen ja valtaistaminen omaan elämäänsä. Maahanmuuttajien kohdalla oman kulttuurin esiintuominen ja ylläpito nähdään onnistuneen kotoutumisprosessin edellytyksenä ja on mitä suurimmassa määrin voimaannuttavaa. Opinnäytetyön peruslähtökohta on tämä kotoisuuden ja oman kulttuurin elvyttävä vaikutus kotoutumisprosessin haasteissa.

2 Maahanmuutto Suomessa ja siihen liittyvät käsitteet

Suomeen on kautta aikojen kohdistunut maahanmuuttoa ja täältä on yhtälailla lähtenyt ihmisiä etsimään parempaa elämää. Emme siis ole minkään täysin uuden asian kanssa tekemisissä. Kuitenkin Suomessa on muuhun Eurooppaan ja Pohjoismaihin verrattuna vähän maahanmuuttajia ja maahanmuuttopolitiikkaamme pidetään tiukkana. Tiukalla maahanmuuttopolitiikalla on Seppo Paanasen mukaan juuret Toisen maailmansodan jälkeisessä pelossa Neuvostoliitosta suuntautuvaan maahanmuuttoon. Suomi on muuttunut vasta 1980- ja 90-luvun vaihteessa maahanmuuttajia vastaanottavaksi maaksi, kun aiemmin Suomesta lähdettiin siirtolaisiksi muihin kehittyneempiin maihin. (2005: 174.) Globalisoituneessa maailmassa ihmisten liikkuvuus on kasvanut ja kehitys jatkuu samansuuntaisena tulevaisuudessakin. Siksi maahanmuuttoon liittyvät teemat ovat yhä tärkeämpiä yhteiskunnassamme.

Maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta tutkitaan Suomessa lähinnä yhteiskuntatieteen sekä humanististen tieteiden piirissä. Eri tieteenalojen välinen yhteistyö voisi olla kuitenkin tiiviimpää ja monikulttuuristen kohtaamisten yleistyessä tämä olisi yhä toivottavampaa. (Lehtonen&Löytty 2003: 10-11.)

2.1 Maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä

Maahanmuuttajista käytetään hyvin monenkirjavia käsitteitä ja niitä on syytä selventää. Maahanmuutos vaikuttaa käytettävään käsitteeseen.

Ulkomaalaistaustaisesta käytetyin termi on maahanmuuttaja, mutta sitä pidetään joskus leimaavana, jolloin heistä käytetään ilmaisua ulkomaalaistaustainen tai maahanmuuttajataustainen. Opinnäytetyössäni käytän selvyuden vuoksi yleisintä termiä maahanmuuttaja.

Maahanmuuttajilla tarkoitan kaikkia niitä henkilöitä, jotka syystä tai toisesta ovat muuttaneet pysyvästi maahan, ovat syntyneet ulkomailla ja joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Edellä kuvatussa henkilöstä käytetään myös termiä ensimmäisen sukupolven maa-

hanmuuttaja erotuksena toisen sukupolven maahanmuuttajaan, jolla vähintään toinen vanhemmista on ensimmäisen sukupolven maahanmuuttaja. (Martikainen&Tiilikainen 2007: 22.)

Ulkomaan kansalainen on henkilö, jolla on toisen maan kansalaisuus huolimatta siitä, että kyseinen henkilö olisi syntynyt Suomessa. Vuoden 2003 jälkeen on helpotettu kaksoiskansalaisuuden saamista, jolloin henkilöllä voi olla useamman maan kansalaisuus. Mikäli henkilön äidinkieli on muu, kuin suomi, ruotsi tai saame, puhutaan vieraskielisistä. Nykyisin yhä useammat vieraskieliset ovat syntyneet Suomessa. (Martikainen&Tiilikainen 2007: 17.)

Suomen kansalaisuuteen liittyy Suomen valtion jäsenyys ja siihen kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet. Kansallisuudesta puhuttaessa, puhutaan etnisyydestä ja kansallisesta identiteetistä, kuten venäläisyydestä, jonka sisällön määrittäminen yksiselitteisesti on jo vaikeampaa. Etnisyys on yksilön oma kokemus jonkun kulttuuriryhmän jäsenenä. Nykyisin etnisyyttä leimaa joustavuus, muuttavuus ja tilannekohtaisuus, kun aiemmin sitä pidettiin enemmän biologisesti määräytyvänä. Monikulttuurisuuden yleistyessä kansalaisuuden ja kansallisuuden käsitteet eivät enää ole niin tiiviisti yhteydessä kuin aiemmin. (Martikainen&Tiilikainen 2007: 18-19.)

Usein puhutaan pakkomuutosta tai vapaaehtoisesta muutosta liittyen maahanmuuton syihin. Virallisissa yhteyksissä käytetään yleisemmin humanitaarista ja työperäistä maahanmuuttoa. Vapaaehtoisista muuttajista siirtolaiseksi kutsutaan henkilöä, joka tulee pysyvästi maahan hankkiakseen toimeentuloa. Tällöin puhutaan myös työperäisestä maahanmuutosta. Osa maahanmuuttajista tulee suomeen paluumuuttajina, jolloin he ovat aiemmin asuneet Suomessa, mutta ovat olleet pitkäaikaisesti ulkomailla tai heillä on suomalaiset taustat, kuten esimerkiksi Venäjältä ja Virosta saapuneilla paluumuuttajilla.

Ihminen, joka joutuu pakenemaan kotimaastaan erilaisten uskontoon, rotuun ja yhteiskunnallisiin mielipiteisiin perustuvien vainojen ja henkilökohtaisen turvallisuuden vuoksi on pakolainen (Maahanmuuttajat keskuudessamme 2011). Turvapaikanhakijat ovat henkilöitä, jotka ovat saapuneet maahan ja hakevat Suomesta suojapaikkaa ja oleskeluoikeutta näihin perusteisiin vedoten (Turvapaikanhakijat 2013). Kiintiöpakolaiset ovat pakolaisia, joita vastaanotetaan Suomeen esimerkiksi pakolaisleiriltä vuosittaisen pakolaiskiintiön puitteissa (Maahanmuuttajat keskuudessamme 2011).

Paikallisista asukkaista suhteessa maahanmuuttajiin käytetään usein nimitystä kantaväestö tai valtaväestö. Tässä opinnäytetyössä käytän termiä valtaväestö, koska se kuvaa hyvin eri ryhmien valta-asetelmaa. Valtaväestöön liittyviin käsitteisiin mielletään pitkä asumishistoria, yhteinen geeniperimä, kieli ja kulttuuri (Martikainen&Tiilikainen 2007: 18).

Integraatioprosessissa maahanmuuttaja asettuu ja tulee osalliseksi uuteen ympäristöönsä sosiaalisesti, taloudellisesti ja poliittisesti. Suomessa etenkin viranomaistoiminnassa vakiintunut ilmaisu tästä prosessista on kotoutuminen. Kotoutumiseen liittyy oleellisesti ajatus samanaikaisesta osallisuudesta ja sopeutumisesta uuteen yhteiskuntaan samalla oman kulttuurin ja kielen säilyttäen. Kotouttaminen tarkoittaa viranomaisten ja muiden tahojen aktiivista toimintaa ja palveluita kotoutumisen tueksi. Erityisiä toimenpiteitä tarvitseva maahanmuuttaja tarvitsee tehostettuja kotouttamistoimenpiteitä luku- ja kirjoitustaidottomuuden, iän, perhelähteen, alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn perusteella. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 7.)

Assimilaatiolla tarkoitetaan maahanmuuttajan täydellistä sulautumista valtakulttuuriin ja segregaatiosta puhutaan, kun maahanmuuttaja eristyy omiin oloihinsa, eikä omaksu uuden yhteiskunnan tapoja lainkaan. (Martikainen&Tiilikainen 2007: 19.)

2.2 Maahanmuuttajat Suomessa

Suomessa vakinaisesti asuvien ulkomaalaisten määrä on lisääntynyt kymmenen vuoden aikana lähes 80 prosentilla. Maahan muuttaa vuosittain lähes 20 000 uutta suomalaista ja muuttajat saapuvat niin lähialueilta kuin kauempaa kehittyvistä maista. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti 2012: 75.) Vuosina 2010-2011 Suomessa asui pysyvästi noin 233 000 ulkomailla syntyneitä (Maahanmuuttajat keskuudessamme 2011). Ulkomaiden kansalaisia oli vuonna 2012 maassamme 195 511. Vuoden 2011 tilastojen mukaan 4558 Suomessa asuvaa ulkomaalaista oli saanut Suomen kansalaisuuden. (Tilastokeskus 2013.)

Suurin osa maahamme tulleista ulkomaalaistaustaisista tulee perhesiteiden, kuten avioliiton perusteella. Työ- ja opiskelu ovat myös kasvavia syitä maahanmuuttoon. Pakolaisia maahanmuuttajista on noin 15% ja paluumuuttajia entisen Neuvostoliiton alueilta noin 10% (Martikainen&Tiilikainen 2007: 21-22). Pakolaisia vastaanotettiin vuonna 2012 Suomeen 1431, mikä oli alle puolet vuoden 2010 määrästä (Tilastokeskus 2013). Lisäksi maassamme on ihmisiä määräaikaishuoltopaikoilla tai turistiviisumilla. Suuri osa, jopa kolme neljäsosaa maahanmuuttajistamme on vielä ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajia, jotka ovat itse muuttaneet maahan, mutta lähitulevaisuudessa toisen sukupolven maahanmuuttajien määrä kasvaa (Martikainen 2007: 63). Suurimmat maahanmuuttajaryhmät Suomessa ovat virolaiset, venäläiset, ruotsalaiset ja somalit (Tilastokeskus 2013).

2.3 Kotoutuminen ja kotouttaminen

Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, jossa niin kotoutuja kuin ympäröivä yhteiskunta sopeutuvat toisiinsa vuorovaikutuksessa keskenään. Kotoutumisen tarkastelussa voidaan ha-

vaita erilaisia näkökulmia riippuen siitä pohditaanko prosessia yksilön, perheen, yhteisön vai yhteiskunnan kannalta. Kotoutumisprosessiin vaikuttavat hyvin monet tekijät. Etenkin kotoutumisen alkuvaiheessa maahanmuuton syy on hyvin merkityksellinen suhteessa odotuksiin oman perheen ja ympäröivän yhteiskunnan osalta. Työn ja opiskelun kautta maahan tulleilla on lähtökohdat ja tarpeet erilaisia kuin parisuhteen tai perheenyhdistämisen kautta saapu-neilla. Pakolaisena maahan tulleella ei ole samanlaista sosiaalista kiinnekohtaa ja kotoutumi-nen on haasteellisempaa. Myös ikä, sukupuoli ja erilaiset elämäntilanteet vaikuttavat asettu-misessa uuteen yhteiskuntaan. (Martikainen&Tiilikainen 2007: 21.) Kotoutumisessa tärkeänä voimavarana on maahanmuuttajan lähiyhteisöt perhe ja maahanmuuttajayhteisö, mikä tulisi huomioida prosessin tukemisessa. Maahanmuuttajat tarvitsevat erityisesti Suomeen muuton alkuvaiheessa monipuolista tukea yhteiskunnalta, jotta kotoutumisprosessi saadaan käyntiin.

Maahanmuuttajien vastaanottoa ja kotouttamista säätelee laki maahanmuuttajien kotoutta-misesta ja turvapaikan hakijoiden vastaanotosta (2010/1386) Kotouttamislain mukaan työttö-mällä tai toimeentulotukea saavalla maahanmuuttajalla on oikeus henkilökohtaiseen kotou-tumissuunnitelmaan, joka pitäisi tehdä kahden kuukauden sisällä siitä, kun maahanmuuttaja on saanut kotikunnan Suomesta. Kunnalla on alueellaan yleis- ja yhteensovittamisvastuu ko-touttamisen kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta. Maahanmuuttajien kotouttamis-palvelut järjestetään kunnan peruspalveluiden sisällä (Maahanmuuttohallinto 2013).

Maahanmuuttajalle tehdään kunnan ja te-toimiston kanssa yhteistyössä kotoutumissuunnitel-ma, jonka avulla yhteiskuntaan integroituminen voi alkaa. Siihen kirjataan toimenpiteet ja palvelut, joita maahanmuuttajalle tarjotaan kotoutumisen tueksi. (Juhila 2008: 35.) Henkilö-kohtainen sopeutumista tukeva kotoutumissuunnitelma koskee kolmea ensimmäistä vuotta Suomessa. 1.9.2011 Voimaan astunut kotouttamislaki lähtee siitä, että maahanmuuttajien palvelut suunnitellaan tarvelähtöisesti ei maahantulon syyn perusteella. Laissa edellytetään, että kunta huolehtii kotouttamiseen liittyvistä toimenpiteistä ja palveluista kunnassa esiinty-vän tarpeen mukaan. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 5.) Tä-mä jättää kunnille määrittelyvallan tarpeesta ja kotouttamispalveluissa on kuntien välisiä eroja.

Viimeisimmässä kotouttamislakiuudistuksessa painotettiin erityisesti alkuvaiheen kotouttami-sen vahvistamista. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 6.) Maa-hanmuuttajat tarvitsevat kielen opetusta, koulutusta ja työtä sekä turvallisen kasvuympäris-tön, jotta heiltä voidaan odottaa kiinnittymistä yhteiskuntaamme. Mutta heidän täytyy kokea itsensä myös tervetulleiksi ja hyväksytyiksi, jotta tämä voi tapahtua. Uusin kotouttamislaki painottaakin kotoutumisen kaksisuuntaisuutta, mikä tarkoittaa maahanmuuttajien ja valtavä-estön yhteistä vuorovaikutusta ja toimintaa (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edis-

tämiseksi 2013: 6). Asenteiden ja ennakkoluulojen muuttaminen on vaikeaa ja hidasta, mutta se on ainoa keino, jos haluamme yhteiskuntamme toimivan.

Suomessa on vasta viime vuosina alettu toteuttamaan kotouttamisohjelmia järjestelmällisesti ja maahanmuuttopolitiikka hakee muotoaan. Vuonna 2012 on vahvistettu ensimmäinen Valtion kotouttamisohjelma, joka korostaa maahanmuuttajien osallisuuden edellytysten parantamista kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Siinä kiinnitetään huomiota myös maahanmuuttajien ja valtaväestön vuorovaikutuksen lisäämiseen. Tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta ja myönteisiä asenteita yhteiskunnassa sekä ehkäistä syrjintää ja rasismia. Ohjelma keskittyy erityisesti työllisyyden lisäämiseen maahanmuuttajien keskuudessa työhallinnon palveluita ja kotouttamiskoulutusta kehittämällä. Työelämään integroitumista pidetään tärkeänä kotoutumisen kannalta ja siksi se vaikuttaa oleellisesti kotouttamispolitiikkaan. Ohjelmassa painotetaan koulutusta ja kielen opiskelua. Erityisesti maahanmuuttajalasten, -nuorten, -perheiden ja -naisten tukemiseen halutaan panostaa. Ohjelmassa korostetaan myös kansalaisyhteiskunnan ja järjestöjen roolia kotoutumisen tukemisessa. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 6.)

2.4 Maahanmuuttajat Porvoossa ja heidän kotouttamisensa

Porvoossa, kuten muualla Suomessa, suurin osa maahanmuuttajista on tulleet kaupunkiin perhesiteiden ja työn perässä. Porvoon asukasluvusta 48 833 on ulkomaan kansalaisia 1718 eli 3,5%. Lisäksi kaupungin alueella asuu arviolta 400 Suomen kansalaisuutta saanutta maahanmuuttajataustaista henkilöä. Maahanmuuttajista yksi kolmasosa on pakolaisia. Kaupunki on aloittanut pakolaisten vastaanoton vuonna 1988 ja vuosittain määrä on ollut noin 25-30 pakolaista. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 4.) Suurimmat maahanmuuttajaryhmät Porvoossa on virolaiset, venäläiset ja vietnamilaiset. Muita lähtömaita eurooppalaisten lisäksi ovat muun muassa Thaimaa, Myanmar, Kongo, Irak ja Nepal (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 5).

Kotouttamislain ja Valtion kotouttamisohjelman hengessä Porvoon kaupungin kotouttamisohjelman tavoitteita vuosille 2013-2017 ovat myönteisen vuorovaikutuksen edistäminen eri väestöryhmien välillä, vuoropuhelun parantaminen myös eri toimijoiden, maahanmuuttajien, viranomaisten ja järjestöjen välillä sekä maahanmuuttajien tasavertaiseen osallisuuteen vaikuttaminen yhteiskunnassa.

Porvooseen muuttaessaan maahanmuuttaja ohjataan joko poliisista (oleskeluoikeuden haku tai rekisteröinti) tai maistraatista (koti- ja henkilötietojen rekisteröinti) Kompassiin, missä neuvotaan Porvoon palvelujärjestelmään ja kotoutumisen tukeen liittyvissä asioissa. Maahanmuuttopalveluissa tai Työ- ja Elinkeino toimistossa autetaan henkilökohtaista palvelua tai al-

kukartoitusta tarvitsevaa maahanmuuttajaa. Porvoon maahanmuuttajapalvelut vastaavat paikkakunnalle sijoitettujen tai itsenäisesti saapuvien pakolaisten ja paluumuuttajien vastaanotosta, perehdytyksestä, sosiaalityöstä ja kotoutumisen edistämisestä yhdessä muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 10.)

Porvoon asuntopolitiikalla yritetään edistää maahanmuuttajien sijoittumista kaikille alueille tasapuolisesti alueellisen segregaatian ehkäisemiseksi. Porvoossa on jo joitakin alueita, joilla maahanmuuttajien määrä on suhteellisesti suurempi. Tämä johtuu siitä, että kyseisillä alueilla asuntojen vaihtuvuus on suurta ja vapaita asuntoja siis useammin maahanmuuttajille tarjolla. Maahanmuuttajien asumista yritetään järjestää myös yleishyödyllisillä ja yksityisillä asumismarkkinoilla eriytymiskehityksen välttämiseksi. Maahanmuuttajia rohkaistaan osallistumaan asukastoimintaan ja vuorovaikutusta muiden asukkaiden kanssa pyritään edistämään. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 14.) Kun samoilla alueilla esiintyy myös kantaväestön huono-osaisuutta ja koulutuksen puutetta voivat ongelmat tulevaisuudessa kärjistyä. Valtaväestön vihamielinen suhtautuminen maahanmuuttajiin vauhdittaa taas segregatiokehitystä, sillä maahanmuuttajat luonnollisesti pyrkivät omiensa joukkoon tällaisesta syrjivästä ympäristöstä.

2.5 Kolmannen sektorin toimijat Porvoossa

Kuntien tarjoamien peruspalveluiden lisäksi Porvoossa järjestetään maahanmuuttajien kotoutumista tukevia palveluita kolmannen sektorin ja yritysten toimesta.

Porvoon kansalaisopiston Meeting point tarjoaa kaikille maahanmuuttajille maahantulossyystä riippumatta opiskelu mahdollisuuksia ja muuta harrastetoimintaa. Meeting point toimii useamman kerran viikossa myös kohtaamispaikkana, jossa kerran viikossa päivystää myös sosiaalityöntekijä. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 10.) Meeting point tavoittaa matalan kynnyksen kohtaamispaikkana suuren joukon maahanmuuttajia, jotka eivät muuten ole välttämättä palveluiden piirissä. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 28). Kansalaisopistolla tarjotaan nuorille maahanmuuttajataustaisille peruskoulua päättävälle Opetushallituksen rahoittamassa Makoisa-projektin puitteissa nivelvaiheen koulutusta kielitaidon ja yhteiskunnallisten valmiuksien kohentamiseksi ja toisen asteen koulutukseen siirtymiseksi. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 27.)

Kotoutumiskoulutusta, valmentavaa koulutusta ja ammatillista koulutusta järjestää alueella myös Edupoli. Edupolissa on tarjolla koulutusta yli kahdellakymmenellä alalla ja maahanmuuttajan koulutuspolkua tuetaan kotoutumiskoulutuksesta valmentavaan koulutukseen ja

ammattikoulutukseen. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 29.) Borgå folkacademi tarjoaa ruotsinkielistä kotoutumiskoulutusta ja Amisto sekä Point Collegen yrityspalvelu tarjoavat peruskielitaidon omaaville maahanmuuttajille valmentavaa koulutusta (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 34).

Suomen punaisen ristin Porvoon osaston toimipisteessä kokoontuu iäkkäiden inkeriläisten paluumuuttajien kerho ja Juttukolo. Juttukolo on kaikille suomalaisille ja maahanmuuttajille avoin keskustelu- ja suomenkielen opiskelu kerho. Lisäksi SPR:n ystäväpalvelusta on osoitettu ystäviä maahanmuuttajille. Porvooseen perustettiin syksyllä 2012 Multicultural Assosiation of Porvoo, MAPorvoo, joka aloittelee toimintaa ja kerää yhteiseen toimintaan kaikkia alueen maahanmuuttajia ja suomalaisia monikulttuurisuudesta kiinnostuneita. Kulturförening Grand järjestää ruotsinkielisten maahanmuuttajien kotoutukseen tukihenkilöitä ja kouluttaa heitä. Porvoolaisten marttayhdistysten toimintaa pyritään avaamaan maahanmuuttajanaishille houkuttelevammaksi. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 36.)

Porvoossa maahanmuuttajille suunnattua toimintaa ja tukea tarjoavat myös uskonnolliset yhteisöt, evankelisluterilainen kirkko, metodistikirkko, Mission kyrkan ja Islamkulttuurikeskus, jonka yhteydessä toimii myös Porvoon naisten ja lasten islamilainen yhdistys (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 37).

Maahanmuuttajien mielipiteitä palveluiden laadusta ja määrästä on kuultu Työ- ja elinkeinotoimistossa, Edupolissa, Kansalaisopistolla, SPR:n Porvoon osastolla, päivähoitossa, koulussa sekä sosiaali- ja perhepalveluissa. Pääsääntöisesti maahanmuuttajat olivat tyytyväisiä palveluihin ja kokivat, että heihin suhtaudutaan hyvin. Apua kaivattiin kuitenkin lisää perheenyhdistämisiin, työllistymiseen ja terveydenhuollon kustannuksiin liittyvissä asioissa. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 5.)

3 Maahanmuuttajien huomioiminen sosiaalialan työssä

Koko sosiaalialan kenttä on kovissa muutospaineissa, tehtävärakenteita selkiytetään ja palvelurakennetta uudistetaan (Sosiaalityön käsikirja 2011: 117). Tällä hetkellä kuntien vastuulle jääneet palvelut ovat eriytyneet ja asiakkaat ovat eriarvoisessa asemassa, kun kuntien välillä palveluiden taso vaihtelee. Hallituksen Sote- uudistuksen tarkoituksena on luoda yhteinen hallinto sosiaali- ja terveystaloukselle sekä tuoda palveluihin enemmän alueellista tasa-arvoa.

Yhteiskunnassa ongelmat ovat monimutkaistuneet ja sosiaalialan työssä kohtaa usein hyvin monenlaisten haasteiden kanssa kamppailevia asiakkaita. Resurssien riittäessä vain perussosiaalityöhön ja -palveluihin, sosiaalialan työtä tehdään nykyään enemmän yhteistyöverkostoissa erilaisissa projekteissa, mikä voi vaikeuttaa asiakkaan suunnistusta palveluverkostossa (Sosi-

aalityön käsikirja 2011: 117; Välimaa 2008: 192). Perinteiset sektorirajat ylittävää sosiaalityötä on tärkeää kehittää, sillä monien arviointitutkimusten tulokset osoittavat asiakkaiden avuntarpeiden sijoittuvan erilaisten palveluiden rajapinnoille (Sosiaalityön käsikirja. 2011:118). Vapaaehtoistyön, kolmannen sektorin rooli kuuntelijana korostuu nykyisessä niukkojen resurssien tilanteessa. (Välimaa 2008: 181.)

Myös pula pätevistä työntekijöistä on alalla suuri, mikä aiheuttaa priorisointeja ja ongelmia ihmisten tasa-arvoisen kohtelun kannalta. Avun tarpeen tunnistaminen ja asiakkaan auttaminen voi olla hankalaa, jos pitäydytään vain omalla tiukkaan rajatulla toimintakentällä ja asiakkaan tilanteeseen ei kyetä kokonaisvaltaisesti paneutumaan (Välimaa 2008: 181). Tämä on johtanut sosiaalipalveluissa pyrkimykseen tukea asiakkaan elämänhallintaa kokonaisvaltaisemmin esimerkiksi palvelunohjauksen keinoin sekä ammatillisia että hallinnollisia rajoja ylittäen. Sosiaalialalla on tarvetta yksilöllisempiin ja kokonaisvaltaisempiin palveluihin, jolloin asiakkaan persoonalliset tarpeet saadaan paremmin kartoitettua ja palveluihin ohjaaminen on tehokkaampaa.

Maahanmuuttajatyö on moniammatillista työtä, jossa sosiaalityöntekijöiden rooli ja vastuu korostuu. Maahanmuuttajatyötä säätelee sosiaalihuoltolain lisäksi laki maahanmuuttajan kotouttamisesta ja laki turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Kunnan vastuulla on näiden lakien alla yleis- ja yhteensovittaminen maahanmuuttajapalveluiden kehittämisessä. Kunnan on myös järjestettävä kotoutumista tukevia ja edistäviä palveluita, ohjausta, neuvontaa sekä toimenpiteitä. (Juhila 2008: 35.)

Maahanmuuttajat saattavat kokea viranomaiset taustojensa takia hyvin pelottavina ja epäoikeudenmukaisina. Tämän vuoksi heidän kohtaamiseen on sosiaalipalveluissamme kehitettävä uudenlaisia menetelmiä. Moniaistisuus ja Aistien-menetelmä soveltuu hyvin tällaiseen tarpeeseen yhteiskunnassa. Aistien-menetelmän avulla voidaan tukea maahanmuuttajia kokonaisvaltaisesti ja auttaa sopeutumista yhteiskuntaamme. Moniaistista menetelmää voi hyödyntää sosiaalialan työn eri työorientaatioissa ja työmenetelmissä.

Maahanmuuttajat kohtaavat valtavia haasteita muuttaessaan vieraaseen maahan ja kulttuuriin. Vuorovaikutus tapahtuu kielellä, jota ei ymmärretä ja koko sosiaalinen turvaverkko on luotava uudestaan. (Alitolppa-Niitamo 2005: 45.) Kun kielitaito on huono, korostuu tunnelman ja tilan merkitys maahanmuuttajien kohtaamisessa sosiaalialan työssä. Moniaistisuuden avulla voidaan tehdä kohtaaminen kotoisammaksi ja rennommaksi ja välittää tietoa uudesta kotimaasta, sen kulttuurista, laeista ja käytänteistä. Tilan ja tunnelman kotoisuus auttaa omaksumaan uutta tietoa ja luo luottamusta asiakassuhteessa. Aistien-tilaa on käytetty maahanmuuttajien terveystalustukseen ja terveydenhoitajan vastaanotolla hyvällä menestyksellä. Aistien-menetelmää voitaisiin hyödyntää myös maahanmuuttajien kokonaisvaltaisemmassa

palveluohjauksessa. Maahanmuuttajat kaipaavat usein hyvin konkreettista ohjausta ja apua arkisissa toiminnoissa, mihin heidän kanssaan yhdessä tapahtuva rakennusprosessi tarjoaa luontevat puitteet. Rakennusprosessin aikana käydään neuvotteluja erilaisten toimijoiden kanssa ja hankitaan tarpeistoa. Monet arjen taidot ja kielitaito kehittyvät prosessin aikana.

Kotoutumisprosessi nähdään maahanmuuttotyössä usein yksilökeskeisesti ja perheen huomiointi kokonaisuutena saattaa unohtua. Maahanmuuttajille on perheen yhtenäisyys erittäin tärkeää. Se koetaan suurimpana tukena haasteellisissa elämäntilanteissa. Perheen merkitystä korostaa myös vähäiset kontaktit valtaväestöön. (Qvist 2002: 84.) Perhe tulisi nähdä voimavarana kotoutumisprosessissa. Kulttuuriseen muutokseen ja kotoutumiseen liittyvät haasteet olisi ratkaistava siten, että perheen eheys säilyy ja perhe voi yhtenäisenä, toisiaan tukevana sosiaalisena verkostona kotoutua paremmin (Hansen ym. 2010: 19.) Aistien-menetelmällä voidaan tukea maahanmuuttajaperheiden yhtenäisyyttä ja sukupolvien välistä vuorovaikutusta sekä nuorten maahanmuuttajien oman kulttuuri-identiteetin muovautumista. Aina maahanmuuttajalla ei kuitenkaan ole perhettä tukena, jolloin muiden lähiyhteisöjen merkitys korostuu. Moniaistisen tilan rakennusprosessin aikana perheet ja yhteisöt toimivat yhdessä ja kulttuuria välitetään sukupolvelta toiselle.

4 Kulttuuri, monikulttuurisuus ja kulttuurien kohtaamiset

Kansainvälistyvässä maailmassa kulttuurien välisiä kohtaamisia on yhä enemmän. Meidän on tehtävä yhteistyötä maailmassa, jossa monet uhat ja haasteet ovat yhteisiä. Kulttuuri ohjelmoi ihmisten ajattelua ja käyttäytymistä, mutta ihminen voi toimia ja käyttäytyä myös kulttuuria luovasti muunnellen. Kulttuuriset viritteet kuitenkin vaikuttavat ihmisen toimintaan ja ne on hyvä huomioida.

4.1 Kulttuuri

Kulttuuria luodaan kielen avulla muodostaen yhteisiä merkityksiä. Samaan yhteisöön, ryhmään ja kansakuntaan kuuluvat ihmiset hahmottavat maailmaa näiden merkitysten kautta. Kulttuuri pitää sisällään yhteisiä arvoja, uskomuksia, rituaaleja, symboleja ja tapoja. Kulttuuri ilmenee kaikessa ja on osa materiaalista ja sosiaalista maailmaa, jossa ihminen elää. Kulttuuriin liittyy tunne yhteisestä identiteetistä ja se on ihmisiä yhdistävä side. Sen lisäksi, että kulttuuri muodostaa yhteyden yksilön ja yhteisön välillä se luo koko elämän viitekehyksen. Kulttuurin kautta yksilö ja yhteisö muodostaa yhteyden myös edellisten sukupolvien elämäntapaan. (Hall 2003a: 85.) Kulttuuri on osittain, kuten arvoiltaan hyvin pysyvää, mutta myös elävää ja esimerkiksi tavat muuttuvat herkemmin. Tätä muutosta tapahtuu etenkin silloin kun erilaiset kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään ihmisten kanssakäymisessä. (Hofstede&Hofstede 2005:12; Rätty 2002: 43.)

Kulttuuriin kasvetaan sosiaalisessa ympäristössä, perheessä, koulussa, kaveripiirissä, yhteisössä ja yhteiskunnassa. Näissä ympäristöissä kerääntyneet elämäkokemukset vaikuttavat omaksumaamme kulttuuriin, tapaan ajatella, tuntea ja toimia.

Ihmiset näkevät monesti kulttuurit toisistaan selvästi erottuvina, mikä lisää yhteisötunnetta ja ryhmäsolidarisuutta kulttuurin sisällä. Tällainen me-muut- ajattelu synnyttää toisaalta ristiriitoja kulttuurien välillä ja on haaste monikulttuurisessa vuorovaikutuksessa. Koska kulttuurit halutaan nähdä omintakeisina, kansainvälistyminen nähdään usein uhkana kulttuurien eroavaisuuksille. Perinteet, traditiot ja kulttuurierot voivat kadota, kun muista kulttuureista leviää vaikutteita ja kulttuurit sekoittuvat. Globaalin markkinatalouden myötä, on omaksuttu länsimaista kuluttajaidentiteettiä perinteisten kansalliskulttuurien tilalle. Paikan merkitys kulttuurille on vähentynyt, kun ihmiset liikkuvat enemmän. (Hall 2003a: 86-87.)

Kuulumme samanaikaisesti useisiin kulttuurin tasoihin, joita määrittävät kansallisuus, alueellisuus, sukupuoli, sukupolvi, sosiaaliluokka ja työpaikka. Usein varsinkin modernissa yhteiskunnassa näiden tasojen välillä voi vallita ristiriitoja. Esimerkiksi jos uskonnolliset arvot ovat ristiriidassa oman sukupolven arvojen kanssa. (Hoffstede&Hoffstede 2005: 12.) Maailman globalisoituminen on vaikuttanut yhteisöjen moninaistumiseen ja paikallis- sekä kansalliskulttuurien pirstaloitumiseen. Yhä enemmän ihmiset kokevat yksilöllisyyttä kulttuurinsa sisällä. Nykyajan yhteisöt eivät perustu enää institutionaaliin tai kulttuurisiin rakenteisiin. Uudenlaisia yhteisöjä ei määritä sukulaisuus tai yhtenäiskulttuuri, vaan ne liittyvät ihmistenväliseen vuorovaikutukseen ja rakentuvat sosiaalisen median välityksellä työn, harrastuksen tai elämäntavan perusteella. Uusien yhteisöjen jäsenyys ei ole niin pysyvää ja samanaikaisesta kuulutaan moniin erilaisiin yhteisöihin. Tämä kehitys voidaan nähdä etuna monikulttuurisuuden kannalta. Kun ihmiset rohkaistuvat kohtaamaan maahanmuuttajia, he saattavat löytää yhteistä tarttumapintaa muilta elämän osa-alueilta ja muodostaa uudenlaisia yhteisöjä.

4.2 Monikulttuurisuus ja kulttuurien kohtaaminen

Monikulttuurisuuden termi on hankala ja epäselkeä. Monikulttuurinen adjektiivina kuvaillee ihmisten sosiaalista ympäristöä yhteiskunnassa, joissa erilaisista kulttuuritaustoista lähtöisin olevat ihmiset rakentavat yhteistä yhteiskuntaa säilyttäen kuitenkin oman kulttuurin erityispiirteitä ja tapoja. Monikulttuurisuus taas substantiivina viittaa monikulttuurisen yhteiskunnan ongelmien käsittelyyn ja hallintaan. Nämä kaksi termin käyttötapaa ovat monin tavoin kietoutuneina toisiinsa ja selkeää määrittelyä niille ei löydy. (Hall 2003b: 233-234.)

Eri kulttuureissa esiintyvät erilaiset tavat ja tottumukset vaikuttavat oleellisesti kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Mittaamalla kulttuurien välisiä eroja kyselytutkimuksin on pystyt-

ty poimimaan tiettyjä kulttuurien vuorovaikutukselle merkityksellisiä piirteitä. Kulttuureilla on yleensä hyvin saman tyyppisiä ilmiöitä, mutta erilaisia vastauksia niihin. Esimerkiksi suhde auktoriteettiin, yksilön suhde yhteisöön ja naisten suhde miehiin, tapa reagoida niin sisäisiin kuin ulkoisiin konflikteihin poikkeaa eri kulttuureissa. (Hofstede&Hofstede 2005: 18.) Tärkeintä monikulttuurisessa kohtaamisessa on kuitenkin se, että molemmilla on halu ymmärtää ja tulla ymmärretyksi. (Räty 2002: 69.)

Monikulttuurisuus voi olla yhteiskunnalle suuri rikkaus, mutta se tuo myös mukanaan haasteita. Suurin haaste lienee valtakulttuurissa vaadittava asennemuutos vieraiden kulttuurien rinnakkaiselon hyväksymiseksi. Suomeen on aina kohdistunut maahanmuuttoa, mutta se on aiemmin pohjautunut enemmän siirtolaisuuteen, työn ja avioliiton perässä liikkumiseen. Niin sanottu uusi maahanmuutto ja siihen liittyvä poliittinen keskustelu alkoi vasta 1990-luvulla humanitaarisen maahanmuuton ja turvapaikan hakijoiden määrän kasvaessa. Yhteiskunnassa pitää kiinnittää huomiota kotoutumisprosessin tukemiseen ja eriytymiskehityksen välttämiseen, jotta ihmiset sopeutuvat paremmin monikulttuurisuuden tuomiin haasteisiin.

4.3 Asenneilmapiiri Suomessa

Yhdenvertaisuuslaki (2004/21) kieltää syrjinnän iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveyden, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen, tai muun henkilöön liittyvän ominaisuuden perusteella sekä vahvistaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.

Maahanmuuttajat ja eri kansalaisuudet nähdään usein stereotyyppisesti homogeenisena ryhmänä, vaikka variaatiot ryhmien sisällä ovat aivan yhtä suuret kuin suomalaisten välillä. Suomalaisuus ei ole koskaan ollutkaan niin yhdenmukaista kuin usein annetaan ymmärtää. Laajassa maassamme eletään monenlaisissa todellisuuksissa ja suomalaisuuteen on liittynyt eri suunnista tulevia vaikutteita. Lisäksi maassamme elää vanhoja maahanmuuttajaryhmiä sekä etnisiä- ja kielivähemmistöjä, mutta myös alkuperäiskansa saamelaiset.

Yhteiskunnassamme on lisääntynyt kielteinen ilmapiiri maahanmuuttajia kohtaan. Pelot ja uhkakuvat hallitsemattomasta maahanmuutosta tuntuvat olevan usein myös päätöksenteon taustalla. Asenneilmapiiriin ja rasismiin sekä syrjintään vaikuttaa usein taloudellinen epävakaisuus. Suomessa maahanmuutto oikeastaan alkoi vasta 1990-luvun alussa, jolloin myös talouden lama vaikutti asenneilmapiiriin negatiivisesti. 2000-luvulle tultaessa asenneilmapiiri muuttui myönteisemmäksi, mutta kiristyi jälleen vuoden 2008 jälkeen, kun taloudellinen epävakaus lisääntyi ja maahanmuuttokritiikki politiikassa voimistui.

Vuoden 2012 Euroopan neuvoston rasismien vastaisen komitean raportin mukaan talouden epävakaus on vaikuttanut asenteiden kiristymiseen ja syrjinnän lisääntymiseen maahanmuuttajia ja etnisiä vähemmistöjä kohtaan. Maahanmuuttoon nuivasti suhtautuvat ja muukalaisvihamieliset puolueet saivat lisää kannatusta ja internetissä rasistiset vihapuheet ovat yleistyneet. (ECRI 2013; Epävarma talous lisää rasismia 2013.)

Julkisessa keskustelussa huomio kiinnittyy usein polarisoituneesti joko maahanmuuton negatiivisiin ilmiöihin tai esiin nostetaan yltiöpositiivisia sankaritarinoita. Otsikoissa turvapaikanhakijoiden lisääntyntä määrää kuvataan usein liioittelevin sanoin. Pakolaistulva ja hakijoiden määrän räjähtäminen antaa lukijalle kuvan hallitsemattomasta ilmiöstä ja kasvun suunnan taustat helposti unohdetaan. Aidot kohtaamiset maahanmuuttajien ja valtaväestön välillä ovat ennakkoluulojen hälventämiseksi erityisen tärkeitä. Aistien-tilojen avulla näitä kohtauksia voidaan edesauttaa niin rakentamisprosessin aikana kuin tilan valmistuttua rakentajien ja vierailijoiden välillä.

Maahanmuuttokriittisyys- käsite on vakiintunut keskusteluun Perussuomalaisten nousua poliittiselle kartalle. Maahanmuuttokriitikoiksi itseään kutsuvat kritisoivat nykyistä maahanmuuttopolitiikkaa. He ovat kuitenkin keskittyneet pääasiassa monikulttuurisuuden ja maahanmuuton vastustamiseen, kun taas ratkaisut jo nyt maassa asuvien ihmisten osallistamiseksi yhteiskuntaamme ovat vähissä. Maahanmuuttokriittisyys on lisääntynyt kaikissa puolueissa. Rasismi ja maahanmuuttokriittisyys naamioituu usein poliitikon puheessa joko ”en ole rasisti, mutta...” tyyppiseksi tai jopa näennäisesti maahanmuuttajien asiaa ajavaksi puheeksi. Tällaisessa puheessa perustellaan kielteistä suhtautumista maahanmuuttoon sillä, että ensin täytyy huolehtia jo maassa olevista maahanmuuttajista ja vasta, jos resurssit riittävät, voidaan ottaa lisää maahanmuuttajia. Tällaista tilannetta ei tietenkään koskaan ole.

Maahanmuuttoon liittyvät keskustelut käydään julkisuudessa usein hyvin pienen, mutta äänekkään joukon kesken. Internetin kautta anonyyminä on helppo esittää kärjistettyjä ja vääristettyjä kommentteja maahanmuuttajista ja tietämättömyys asioiden todellisesta luonteesta on otollista maaperää vihan lietsontaan maahanmuuttajia kohtaan. Kuumentuneen maahanmuuttokeskustelun seurauksena niin maahanmuuttajat kuin heidän kanssaan työskentelevät tai maahanmuuttoon liittyvien ilmiöiden tutkijat ovat joutuneet uhkailujen ja pelottelun kohteeksi. Hiljaiseksi ovat toistaiseksi jääneet itse maahanmuuttajat. Osittain tätä voi selittää kielitaidottomuudella, mutta myös vanhemmat jo kotoutuneet maahanmuuttajayhteisöt ovat jääneet syrjään tästä keskustelusta. Maahanmuuttajien ja heidän yhdistystensä ääni keskusteluissa olisi saatava paremmin kuuluviin. Yksi keino on tuoda heidän ääntään ja kulttuuriaan esiin on Aistien-menetelmä.

Maahanmuuttajien hyvinvointi ja sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan vaikuttaa valta-
väestön heihin kohdistamat kielteiset asenteet. Ihmisen, jota ei oteta mukaan yhteisöön,
kohdistetaan ennakkoluuloisia asenteita ja jopa syrjitään on hyvin vaikeaa lähteä rakenta-
maan siltaa uudelle elämälle. Ulkopuolisuuden kokemukset voivat olla hyvin kokonaisvaltaisia
ja musertavia.

Maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumista pääkaupunkiseudulla 1997-2004 tutkineet Riku
Perhoniemi ja Inga Jasinskaja-Lahti selvittivät tutkimuksessaan, mitkä tekijät vaikuttavat
maahanmuuttajien hyvinvointiin kotoutumisprosessin aikana. Yksi selkeä prosessin aiemmissa
ja myöhemmissä vaiheissa johdonmukaisesti hyvinvointiin kielteisesti vaikuttava tekijä on ra-
sismiin ja syrjintään liittyvät kokemukset. Ne vaikuttavat maahanmuuttajien stressin mää-
rään, sopeutumiseen ja pystyvyyden tunteeseen. (2006: 78-79.) On siis erittäin tärkeää torjua
tällaista asenneilmapiiriä yhteiskunnassamme. Se vaikuttaa maahanmuuttajien hyvinvointiin,
toimintakykyyn ja kotoutumiseen, mikä vaarantaa koko yhteiskunnan toimivuutta ja turvalli-
suutta.

5 Sosiaalinen konstruktionismi

Sosiaalipsykologiassa haetaan vastauksia ihmisen käyttäytymiseen suhteessa sosiaaliseen ym-
päristöön. Pääasiallisesti voidaan nähdä kaksi vallitsevaa näkemystä tämän vuorovaikutuksen
välisistä suhteista, psykologinen ja sosiaalinen sosiaalipsykologia. Psykologinen suuntaus pai-
nottaa enemmän yksilön merkitystä sosiaalisessa ympäristössä ja ihmisen luonteenomaisten
piirteiden ja käyttäytymisen ohjaavan toimintaa riippumatta siitä missä sosiaalisessa tilan-
teessa ja ympäristössä toimitaan. (Burr 2004: 14.) Sosiaalisen suuntauksen edustaja Vivien
Burr korostaa tilanteen merkitystä käytökseen, että emme toimikaan niin johdonmukaisesti ja
muuttumattomasti tilanteesta toiseen. Tilannesidonnaisuuteen nojaava käsitys ihmisestä nä-
kee persoonallisuuden piirteet ja persoonallisuustyytit vähemmän merkittävinä ihmisen käy-
tökseen. (Burr 2004: 32-33.)

Toiminnallisen opinnäytetyöni taustalla vaikuttaa sosiaalisen sosiaalipsykologian ja sosiaalisen
konstruktionismin näkemys ihmisestä sosiaalisena olentona, jonka persoonallisuuden ja identi-
teetin syntymiseen ja muovautumiseen sosiaalisilla vuorovaikutussuhteilla on merkittävä roo-
li. Todellisuus luodaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa sen mukaan, millaisena maailma
heille näyttää ja mitä merkityksiä he sille antavat. Yhtä ”oikeaa” todellisuutta ei pyritä
löytämään, vaan etsitään asioiden erilaisia versioita ja merkityksiä ihmisten puheesta. Kielen
tarkoitus ei ole vain maailman kuvaileminen, vaan se nähdään tulkintoja, merkityksiä ja jär-
jestyksiä tuottavana. Lähestymistapa on diskursiivinen eli keskustelua ja merkitysjärjestelmää
sekä tiedon kulttuurista järjestäytymistä korostava. Suuri osa Suomessa tehdyistä laadullisista

maahanmuuttajatutkimuksista pohjaa sosiaalisen konstruktionismin teoreettiseen viitekehykseen ja metodeihin. (Kyntäjä 2005: 138-139.)

Tämä teoreettinen viitekehys näkyy koko opinnäytetyön menetelmän taustalla. En lähtenyt tekemään kvantitatiivista tutkimusta, jossa voidaan nähdä ihmiskuva, jonka ihminen on passiivinen reagoija vaan toiminnallisen opinnäytetyön taustalla painotus on enemmän kvalitatiivinen, jonka ihmiskuvassa ihminen näyttäytyy aktiivisena tulkitsijana ja toimijana. Kvalitatiivisella lähestymistavalla on enemmän ymmärtävä ote, jossa myös tutkittavan ja tutkijan vuorovaikutuksella on merkitystä. Toiminnallisessa opinnäytetyössäni ei kuitenkaan ole tehty myöskään kvalitatiivista tutkimusta, vaan tarkoitus on havainnoida ja koetella Aistienmenetelmän hyötyjä ja haasteita yksilöllisen työskentelyn välineenä ja tämän opinnäytetyön perusteella ei siksi voi tehdä mitään yleistäviä johtopäätöksiä.

6 Identiteetti ja identiteettineuvottelu

Identiteetti kuvaa sitä kuka ja millainen ihminen on. Identiteetin avulla määritellään samankaltaisuutta ja eroavaisuutta, mihin viiteryhmiin kuulumme, mihin emme. Identiteetin määrittelyssä on monenlaisia näkökulmia niin psykologian, sosiaalipsykologian kuin sosiologian piirissä. Yhteistä näille on, että vallitsevan käsityksen mukaan identiteetti muovautuu koko ihmisen elinkaaren kestävässä identiteettityöskentelyssä (Saastamoinen 2006: 170). Monet identiteettiteoriat pohjautuvatkin sosiaalisen konstruktionismin viitekehykseen ja niissä nähdään identiteetin luonne toimijoiden konstruoimana rakenteena ja identiteetin rakennustyö nähdään suhteellisen avoimena määrittelyprosessina (Kuusela 2006: 55). Edellytyksenä identiteetin rakennusprosessille on ihmisen kyky katsoa itseään muiden silmin. Kulttuuritutkija Stuart Hallin mukaan identiteetin tunnistaminen ja konstruoiminen voi tapahtua vain suhteessa toisiin identiteetteihin. Tämän välttämättömän eron ja erilaisuuden näkeminen voidaan nähdä sekä vaarallisena me-muut-ajatteluna että tarpeellisena oman identiteetin rakentamisen pohjana. Identiteettien avulla voidaan tarkastella myös ryhmien välisiä suhteita ja vuorovaikutusta. (Pietikäinen, Dufva, Laihiala-Kankainen 2002: 16-17.)

Identiteetti jaetaan henkilökohtaiseen ja sosiaaliseen sekä objektiiviseen ja subjektiiviseen identiteettiin. Kun ihminen pohtii ja määrittelee omia ominaisuuksiaan puhutaan henkilökohtaisesta identiteetistä. Sosiaalista identiteettiä taas määrittelevät sosiaaliset ryhmät joihin yksilö kuuluu. Subjektiivinen identiteetti on identiteetin määrittelyä henkilön omasta näkökulmasta, kun taas objektiivinen identiteetti määrittyy toisten ihmisten näkökulmasta. Se kulttuuri, johon ihminen kasvaa vaikuttaa hänen käsityksiinsä itsestään. (Kyntäjä 2005: 142.) Identiteetin rakentumiseen ei vaikuta vain oma määrittely, vaan prosessi on kaksisuuntaista. Richard Jenkins (2008) kuvaa identiteettiteoriassaan tapahtumaa ”sisäisen”, itse määritellyn identiteetin ja ”ulkoisen”, yhteiskunnan identiteetin määrittelyjen kohtaamisena. (Aistien-

menetelmä 2013: 41.) Myös Stuart Hall puhuu identiteetistä kohtauspaikkana, jossa ihmisen menneisyys ja tulevaisuus kohtaavat. Subjektiiiviset kokemukset kohtaavat sosiaalisen, historiallisen ja poliittisen ympäristön. (Pietikäinen, Dufva, Laihiala-Kankainen 2002: 14.)

Ihmisen kieli ja identiteetti kuuluvat yhteisön yhteisten tapojen ja arvojen verkostoon, kulttuuriin (Pietikäinen, Dufva, Laihiala-Kankainen 2002: 10). Sama kieli ei kuitenkaan välttämättä sido ihmistä samaan kulttuuriin (Pietikäinen, Dufva, Laihiala-Kankainen 2002: 16). Kulttuurin sisällä voi olla erilaisia pienempiä kielikulttuuri ryhmiä, kuten suomenruotsalaiset Suomessa. Kulttuuri on keskeisimpiä yksilön identiteetin määrittelemisen välineitä. Usein henkilöä ympäröivät ihmiset edustavat samaa kulttuuria ja tällöin myös objektiivinen identiteetti perustuu samaan kulttuuriin. Kun ihminen muuttaa vieraaseen kulttuuriin maahanmuuttajana hänen identiteettiään tulkitsevat ulkoapäin eri kulttuurin omaavat ihmiset. Tällöin käsitykset itsestä ja etnisestä identiteetistä voivat olla ristiriidassa valtaväestön asettamiin identiteetteihin.

Etninen identiteetti poikkeaa etnisyyden käsitteestä. Etnisyys kuvaa vain ihmisen tiettyä taustaa ja kansallista syntyperää. Etninen identiteetti on taas yksilöiden ja ryhmien välisen vuorovaikutuksellisen samaistumisprosessin tulos, jossa yhdistyvät ihmisen omat käsitykset niistä etnisistä ryhmistä, joihin hän kuuluu sekä ryhmän jäsenyyteen liittyvät tunteet, käyttäytyminen, arvot ja asenteet. Ihminen ei kuitenkaan aina ole kovin sitoutunut ryhmäänsä, jolloin yksilöllisiä eroja ryhmän sisällä korostetaan ja suojellaan yksilöllistä ainutkertaisuutta. (Kynätäjä 2005: 142.)

Kulttuurinen identiteetti luo tunteen kuulumisesta tiettyyn ryhmään ja antaa ihmiselle voimakkaan tunteen kotoisuudesta, turvallisuudesta, yhteenkuuluvuudesta ja tuttuudesta. Kulttuuri-identiteetti ei nyky maailmassa enää välttämättä liity mihinkään tiettyyn paikkaan, jossa yhdessä asutaan niin tiiviisti kuin ennen (Hall 2003a: 85). Ihmisellä voi olla samanaikaisesti useita kulttuuri-identiteettejä ja yhä enemmän niihin vaikuttavat ihmisen omat subjektiiviset kokemukset siitä mihin kulttuuriryhmään hän samaistuu. Näihin identiteetin pohdintoihin tarvitaan identiteettineuvotteluprosesseja. (Matinheikki-Kokko 2002: 219.) Monikulttuurisessa ympäristössä ihminen muodostaa identiteettiään kahden tai useamman kulttuurin arvojen, normien ja roolimallien kautta. Prosessiin liittyy hyväksyntää, hylkäämistä ja sulauttamista näiden kulttuuri-elementtien suhteen. Identiteetin muokkaus jatkuu koko elämän ja siihen vaikuttavat hyvin monet asiat koko elämänhistorian aikana. Kuuluminen johonkin on yhteisöjen rakenteiden perustaa. Kuulumista ilmennetään puheessa, kuinka siinä esitetään me ja muut sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Kuulumista osoitetaan myös toiminnan kautta teoin. (Lehtonen&Löytty 2003: 12.)

Nykyisin ihminen joutuu tekemään paljon valintoja omaan elämäänsä ja identiteettiinsä liittyen. Aikaamme leimaa identiteetin yksilöllistyminen ja jatkuva pohdiskelu, reflektointi (Rautio 2006: 20). Identiteetti ei enää tule niin annettuna syntyperämme, kansallisuuden ja paikan mukaan vaan rakennamme sitä yhä aktiivisemmin itse valtavasta valikoimasta erilaisia rakennustarpeita. Ihmistä määrittävät yhä enemmän erilaiset valitut elämäntavat. Identiteetti on moninaistunut ja sosiaalisen median välityksellä ihminen voi liittyä ja samaistua yhä helpommin erilaisiin uusiin identiteettiä ilmentäviin yhteisöihin. Identiteettityöskentely on enemmän projektinomaista ja jatkuvasti rakentuvaa. Identiteettineuvottelu on tämän vuoksi yhä tärkeämmässä roolissa ihmisen elämässä ja kasvussa. Markkinat vaativat sopeutumista nopeisiin muutoksiin niin työelämässä kuin elintavoissa. Erytisen tärkeäksi nämä valinnat ja identiteetin rakennus muodostuvat, kun kohdataan suuria muutoksia elämässä (Rautio 2006: 20).

David Harvey (1989) tutkinut nykyisen liikkuvuuden ja kansainvälistymisen vaikutusta paikan ja kotoisuuden kokemukseen. Ihmiset kokevat epävarmuutta tässä ajassa ja vaikka vakiintuneiden paikkojen merkitys on vähentynyt, niitä kaivataan yhä enemmän. Kaivataan tuttuuden ja turvallisuuden tunnetta. (Massey 2003: 53.) Aistien-menetelmän avulla voidaan tukea nykyisen monimutkaistuneen maailman ihmisen identiteetin muodostumista ja identiteettineuvottelua. Erytisen tärkeää se on maahanmuuttajille, jotka käyvät läpi suurta muutosta elämässään ja identiteetissään. Menetelmän avulla omista ja yhteisön sekä ympäröivän maailman arvoista, normeista, kulttuurista ja historiasta keskustellaan ja niitä tehdään näkyväksi. Oman kulttuurin arvoja ja tapoja peilataan ympäröivään kulttuuriin. Aistien-tilan rakennusprosessin aikana pohditaan, mikä on itselle merkityksellistä ja omaa, miten eroan muista ja missä olemme samankaltaisia. Nämä pohdinnat auttavat maahanmuuttajaa säilyttämään oman kulttuuri-identiteetin ja samalla mukautumaan ympäröivään kulttuuriin. Tämä on koutumisprosessin onnistumisen kannalta hyvin tärkeää.

7 Moniaistisuus ja Aistien-menetelmä

Ihminen kohtaa ja käsittelee maailmaa lukuisten aistien avulla yhtäaikaisesti. Monet aistit ovat suoraan yhteydessä toisiinsa, kuten esimerkiksi maku- ja hajuaisti. Moniaistisuudella tarkoitetaan useamman aistin yhtäaikaisesti synnyttämää aistikokemusta. Aistikokemukset viritävät ihmisen kehoa ja mieltä. Niihin liitetään myös muistoja elämän varrelta. Mustiin voi tallettaa vain sellaista, mitä aistit havaitsevat ja muistaminen liittyy myös ihmisen kykyyn oppia. Liikemuistin avulla voidaan herätellä kokemuksia ja tunteita, joita ei muuten saataisi esiin.

Parhaimmillaan miellyttävät aistimukset tasapainottavat kehon rentoutuneeseen tilaan ja edistävät hyvinvointia, jolloin oppiminen, tunteiden käsittely, stressin sieto ja vuorovaikutus

helpottuvat. Moniaistisuuden avulla voidaan parantaa ihmisen hyvinvointia. Kiputuntemuksia voidaan lievittää miellyttävillä stimulaatioilla ja kokemuksilla, jotka vapauttavat elimistöön endorfiineja (Kalat 2007: 210).

Musiikki vaikuttaa sekä ihmisen fyysiseen että psyykkiseen puoleen. Musiikin avulla voidaan lievittää kipua, sillä se vaikuttaa suoraan sensorisen aivokuoren kykyyn vastaanottaa kivun tuntemuksia. Myös elimistöön musiikin vaikutuksesta erittyvät endorfiinit vähentävät kipuja ja tuottavat mielihyvää. Koska musiikki vaikuttaa stressihormonitasoihin on oletettu sen vaikuttavan myös immuunijärjestelmään. Musiikki aktivoi aivojen limbistä järjestelmää, joka säätelee myös tunne-elämää ja muistoja. Siksi muistoihin ja musiikkiin liitetään helposti tunteita. Musiikki voi toimia myös transitionaaliobjektina, jolloin joku tuttu ja turvallinen asia uudessa tilanteessa luo turvaa. (Ahonen 2000: 35-45.) Tämä vaikutus on merkittävä maahanmuuttajien kanssa tehdyissä moniaistisissa tiloissa. Musiikin avulla rakennetaan niin henkilökohtaista kuin kulttuuri- identiteettiä ja välitetään kulttuurin perinteitä ja arvoja.

Moniaistisissa tiloissa eri aisteille tuodaan tilaan koettavaa kuvin, äänin, tuoksuin, mauin ja tuntemuksin. Myös tilan lämpötilaa säätelemällä voidaan vaikuttaa tilan luonteeseen. Näiden elementtien avulla luodaan ilmapiiri, joka vaikuttaa ihmiseen kokonaisvaltaisesti ja muodostaa elämyksellisen kokemuksen. Moniaistisissa ympäristöissä myös oppiminen tehostuu, kun uudet asiat voidaan ankkuroida eri aistien havaintoihin ja palauttaa myöhemmin näiden aistikokemusten avulla. Tutkimusten mukaan moniaistiset ympäristöt ja niihin liittyvä vuorovaikutus sekä yhdessä tekeminen ja oleminen vähentää sosiaalista arkuutta, auttaa rentoutumista ja muistamista sekä parantaa mielialaa, huomiokykyä ja keskittymistä oppimistilanteissa (Sirkkola 2013). Kohtaaminen ja keskustelun virittäminen on moniaistisessa tilassa tehokkaampaa.

Laurean ammattikorkeakoulun koordinoimassa Aistien-avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä- hankkeessa on luotu menetelmää moniaistisuuden käytölle erilaisissa yhteisöissä. Hankkeessa on toimijoita eri puolelta Suomea ja menetelmää käytetään esimerkiksi museoissa, kirjastoissa, oppilaitoksissa ja kylätoiminnassa erilaisten ihmisryhmien kanssa. Hankkeessa on kehitelty Aistien-menetelmä Aistien-tilan rakentamiseen. Aistien-tila voi olla pysyvä tai se voidaan rakentaa vain tiettyä projektia varten. Aistien-tila luodaan mahdollisimman yksinkertaisin ja helposti toteutettavin keinoin joko olemassa olevaan huonetilaan tai liikuteltaviin ”telttoihin”, joita hankkeessa on kehitelty. Tilan tulee mukautua pienellä vaivalla monenlaisiin käyttötarkoituksiin. Audiovisuaalisen tekniikan avulla saadaan tilaan tunnelmaa ilman suuria materiaalmääriä, jotta tilan rakentaminen ei muodostuisi liian haasteelliseksi. Tilaan tuodaan erilaisia aisteja stimuloivia elementtejä kuten makuja, tuoksuja, ääniä, kuvaa ja erilaisia kosketeltavaa. Tilasta pyritään tekemään elämyksellinen ja kokonaisvaltainen kokemus.

Moniaistisen tilan luominen on prosessi johon liittyy monenlaisia vaiheita motivoinnista ja innostamisesta, tiedonkeruuseen ja omaksumiseen sekä rakentamiseen ja esittelyyn. Koko prosessin ajan työstetään omia ajatuksia liittyen rakennettavaan tilaan ja samalla peilataan prosessissa syntyneitä omaan identiteettiin ja muokataan sitä. Tilan rakentaminen on yhteinen prosessi, jossa korostuu toimijoiden yhteisöllisyyden tukeminen ja oppiminen toisiltaan. Aistien-tilan tavoitteena on edistää yhteisöllisyyttä modernin maailman monimutkaisemmissa yhteisöissä. Yhteisöllisyyttä edistetään työstämällä yhteisiä asioita. Ne voivat liittyä yhteiseen historiaan, kulttuuriin, ammattiin, harrastukseen tai elämäntilanteeseen. (Aistien-menetelmä 2013: 9.)

Hankkeessa kehitellyn moniaistisen Aistien-tilan on tarkoitus olla myös voimaannuttava ja elämyksellinen kokemus niin tilan rakentajille kuin tilassa vieraileville. (Aistien-menetelmä 2013: 6.) Tila voidaan rakentaa hyvinvoinnin lisäämiseen tähtääväksi rentoutus-, tunnelmointi- ja virkistystilaksi. Voimaantumista tapahtuu, kun onnellisia kokemuksia tuodaan esille ja muistoja herää. Yhdessä tekemisen voimaannuttava vaikutus on läsnä koko prosessin ajan. (Aistien-menetelmä 2013: 9.) Tilan rakennusprosessiin liittyy kuulluksi ja nähdyksi tulemista. Arvostus toisen kokemuksia ja taustaa kohtaan on edellytys prosessille. Tilaan kutsutut vieraat herättävät mielenkiinnolla nähdyksi tulemisen tunteen. Aistien-tilat ovat toimivia oppimisympäristöjä, sillä moniaistisuus tehostaa oppimista. Aistien-tila toimii oppimisympäristönä myös tiedottamisen välineenä ja sen avulla saadaan erilaisia ihmisryhmiä yhteisön sisällä näkyville ja herätetään keskustelua identiteetistä, arvoista, kulttuureista ja kokemuksista.

Aistien-tilan avulla erilaiset kulttuuriset vähemmistöt voivat ylläpitää omaa kulttuuri-identiteettiään. Julkisen tilan haltuunotto sekä omaksi luominen edistää oman identiteetin ja ryhmän identiteetin kehittymistä. Aistien-menetelmän avulla niin yksilöt kuin yhteisöt voivat pysähtyä yhdessä pohtimaan omaa identiteettiään: mikä on heidän elämässään ja arvoissaan tärkeää, yhteistä ja erilaista. Identiteetin rakentamiseen liittyy itsen ja muiden kanssa käytävä identiteettineuvottelu. (Aistien-menetelmä 2013: 40.)

Aistien-tila mahdollistaa myös monikulttuuriset kohtaamiset ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen. Niiden avulla erilaiset kulttuurit tehdään näkyviksi ja samalla osallisiksi yhteiskunnassamme. Oman kulttuurin säilyttäminen nähdään kotoutumisprosessissa tärkeänä ja siinä Aistien-menetelmä on oiva väline. Sukupolvien väliseen kulttuurin siirtämiseen Aistien-menetelmä on osoittanut toimivuutensa. Toisen sukupolven maahanmuuttajien määrä kasvaa tulevaisuudessa ja he kokevat usein juurettomuutta. Toisaalta heillä ei ole enää useinkaan selkeää yhteyttä oman perheen kulttuuriin, mutta heitä ei myöskään varauksetta hyväksytä ympäröivän kulttuurin piiriin. Kahden kulttuurin vaikutuksen voi kääntää myös rikkaudeksi, johon Aistien- menetelmän käyttö on hyvä väline.

8 Voimaannuttavaa kuntoutusta

Kuntoutuksen vajavuuden paradigma on lähtenyt ajatuksesta, että kuntoutuksella yritetään korjata tiettyjä vajaavaisuuksia ihmisessä ja ympäristöä pyritään muokkaamaan tämän rajoituksen toiminnalle asettamia esteitä korjaten. Uusi kuntoutuksen ekologinen ja valtaistava toimintamalli täydentää ja laajentaa vajavuusparadigmaa. Tässä toimintamallissa kuntoutuja nähdään enemmän vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa ja aktiivisena toimijana siinä vuorovaikutussuhteessa. Kuntoutuskäytänteissä lähdetään tukemaan kuntoutujan voimavaroja niissä olosuhteissa ja tilanteissa, jotka heikentävät hänen työ- ja toimintakykyään. (Karjalainen 2004: 20.) Kuntoutuksen uusi paradigma sopii myös maahanmuuttajien kotoutumisprosessin tarkasteluun.

Maahanmuuttajien kotoutumisprosessia voidaan pitää kuntoutuksena monesta eri syystä. Kotoutumisprosessi on sopeutumista uuteen ympäristöön, myös koulutus- ja työelämän valmiuksiin tarvitaan maahanmuuttajien keskuudessa monenlaista tukea. Kuntoutusta kohdistetaan yhä enemmän varhaiseen ja ennaltaehkäisevään sekä työvoimaa turvaavaan toimintaan ja tukeen (Karjalainen 2004: 11). Maahanmuuttajista etenkin pakolaiset tarvitsevat usein myös monenlaista terveydellistä, mielenterveydellistä ja sosiaalista kuntoutusta kotoutumisen tueksi. Kuntoutus on vähintäänkin hyvin tärkeä osa kotoutusta ja kotoutumista.

Kuntoutus on osa yhteiskunnan terveys- ja vammaispolitiikkaa, mutta myös aktiivista sosiaali-, työvoima- ja koulutuspolitiikkaa. Kuntoutuksella parannetaan yksilön voimavaroja, toimintakykyä selviytyä niin arjessa, työssä kuin opinnoissa. (Härkäpää & Järvikoski 2011: 14.) Ihmisen hyvinvointiin ja toimintakykyyn vaikuttavat monet eri tekijät, yksilöllisten ominaisuuksien lisäksi ympäristötekijät, elämäntilanne, perhe- ja kulttuuritaustat. On tärkeää, ettei kuntoutus ole vain sarja yksittäisiä toimenpiteitä, vaan muodostuu tavoitetta tukevaksi kokonaisuudeksi. Kuntoutus jaetaan sisällöltään ja toimintatavoiltaan lääkinälliseen, ammatilliseen, kasvatukselliseen ja sosiaaliseen kuntoutukseen (Härkäpää & Järvikoski 2011: 20).

Sosiaalisessa kuntoutuksessa pyritään tukemaan ja parantamaan yksilön toimintakykyä sosiaalisessa yhteisössä ja asiakkaan kykyä selviytyä arjessa. (Sosiaalityön käsikirja 2010: 203.) Sosiaalisen kuntoutuksen edellytyksiä ovat myös konkreettiset toimenpiteet taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi (Härkäpää & Järvikoski 2011: 22). Kuntouttavassa sosiaalityössä käytetään työmenetelminä kuntouttavaa-, voimaannuttavaa- ja psykososiaalista työtettä sekä tilannearviointia, palveluohjausta, palvelu- ja aktivointisuunnitelmia, keskustelua ja verkostotyötä (Sosiaalityön käsikirja 2010: 203, 207).

Kuntoutuksen avulla luodaan ihmiselle osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuuksia ja näin ehkäistään syrjäytymistä yhteiskunnassa. Uuden kotouttamislain yksi painopisteistä on maa-

hanmuuttajien osallisuuden lisääminen. (Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi 2013: 6.) Kotoutuminen voidaan nähdä kuntoutusprosessina, jossa maahanmuuttaja kuntoutuu osalliseksi uuteen yhteiskuntaan, sen sosiaaliseen elämään ja osana tätä on oman identiteetin sopeuttaminen uuteen tilanteeseen kahden tai useamman kulttuurin vaikutuksessa. Samalla myös yhteiskunta kuntoutuu vastaanottamaan maahanmuuttajan yhteisönsä siten, että molemmat voivat säilyttää oman kulttuurinsa ja arvostaa toistensa kulttuuria osana yhteistä kulttuuriympäristöä. Aistien-menetelmän avulla maahanmuuttajien ja valtaväestön vuorovaikutusta mahdollistetaan, jolloin syntyy hedelmällinen maaperä aktiiviselle toiminnalle kotoutumisprosessin eteenpäin viemiseksi. Myös valtaväestö voi menetelmän avulla sopeutua paremmin uusien maahanmuuttajaryhmien läsnäoloon yhteiskunnassamme ja heidän mukaan ottamiseensa yhteisen yhteiskuntamme rakentamiseksi.

Kuntoutuksessa voimaantumisella on tärkeä rooli. Empowerment-ajattelu ja voimaannuttava työtapana on 1990-luvulla yleistynyt viitekehys sosiaalialan ammattityöhön. Voimaannuttavassa työtavassa pyritään asiakkaan omien voimavarojen esiintuomiseen ja kasvattamiseen. Voimaannuttamisessa on kyse ihmisen elämäntilanteen ja psyykkisten resurssien muutosprosessista. (Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja 2001: 102.) Voimaantumisesta puhutaan usein myös valtaistumisena. Tällöin korostetaan ihmisen osallisuutta niin oman elämänsä kuin yhteisön kannalta merkityksellisiin valintoihin.

Kuntoutus ja voimaantuminen on prosessi, jossa asiakas luo tavoitteet elämäntilanteensa hallintaan ja muutokseen. Tässä prosessissa ammattilaisen rooli on tukea asiakasta. Asiakkaan motivaatio ja sitoutuminen on voimaannuttamis- ja kuntoutusprosessin edellytys (Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja 2001: 101). Kuntoutujan motivoiminen on haaste niin asiakkaalle kuin kuntoutumista tukevalle työntekijälle. Tärkein tekijä onnistuneessa kuntoutuksessa on asiakassuhteen laatu ja erilaisilla menetelmillä on pienempi rooli.

Aistien-tilalla voi rikastuttaa arkea, tuoda tuttuja aistimuksia ja mielihyvää tuottavia elämyksiä elämään. Menetelmän hyötynä on oman identiteetin ja taustan voimaannuttavien elementtien ja voimavarojen esiin tuominen niin omaan arkeen kuin koko yhteisöön. Aistien-menetelmän avulla maahanmuuttajien kulttuuri tehdään näkyväksi yhteiskunnassa ja heidät otetaan osallisiksi vuorovaikutukseen. Oman kulttuurin ylläpitäminen uudessa ympäristössä sekä kokonaisvaltainen aistikokemus ja elämys auttaa jaksamaan kotoutumisprosessissa. Aistien-tilat tuovat maahanmuuttajille myös äänen yhteiskunnassa ja auttavat heitä vuorovaikutuksessa suhteessa valtaväestöön. Maahanmuuttajan voimaannuttaminen luo kykyä osallistua ympäröivään yhteiskuntaan ja tämä osallisuus taas edesauttaa maahanmuuttajia sitoutumaan uuden kotimaansa rakentamiseen ja sen käytäntöihin.

9 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöni tavoitteena on hankkia tietoa Aistien-menetelmän toimivuudesta erityisesti yksilötyöskentelyssä. Tavoitteena on myös menetelmän eteenpäin vieminen kokemuksen perusteella ja levittäminen uudelle paikkakunnalle.

Maahanmuuttajan identiteetin vahvistaminen ja voimaantuminen tai ainakin prosessin alkuun saattaminen on keskeinen tavoite. Identiteettineuvottelu ja arvojen pohtiminen prosessin edetessä auttavat maahanmuuttajaa asemoimaan itseään uudessa kulttuurissa. Jo pelkkä toimiminen tilan rakentamisessa voi luoda paljon uusia vuorovaikutustaitoja ja verkostoja maahanmuuttajalle.

Tavoitteena on yksilöllisen kotoutumisen tukemisen ja voimaantumisen lisäksi luoda myös aitoja kohtaamisia maahanmuuttajien ja paikallisten asukkaiden välillä Porvoossa sekä vieraan kulttuurin näkyväksi tekeminen, tiedon välitys ja paikallisen kulttuurielämän rikastuttaminen. Kohtaamisia ja tietoa lisäämällä voi sosiaalipsykologian kontaktiteorian mukaan vähentää myös maahanmuuttajia kohtaan koettuja kielteisiä asenteita ja ennakkoluuloja. Tarkoituksena on myös tehdä menetelmää tutuksi kaupungissa ja kenties juurruttaa se maahanmuuttajien kotoutumista tukeviin palveluihin kunnan ja kolmannen sektorin yhteistyönä.

Oma ammatillinen kasvu ja menetelmän sekä kumppanin kulttuurista oppiminen on myös yksi opinnäytetyöni tavoite. Ammatillinen kasvu jatkuu läpi työelämän, mutta tämän prosessin myötä olen varmasti valmiimpi astumaan sosiaalialan ammattilaisen vaatimaan tehtävään.

Opinnäytetyö liittyy myös yhteiskunnalliseen ilmapiiriin ja asenteisiin vaikuttamiseen. Maahanmuuttajien kulttuurien näkyväksi tekeminen ja eri väestöryhmien kohtaamisen lisääminen hälventävät ennakkoluuloja ja helpottavat rinnakkaineloa paikallisissa yhteisöissä. Kansainvälisyyskasvatuksella voidaan lisätä tietoa maassamme asuvista etnisistä vähemmistöistä. Opinnäytetyössäni on sikäli vahvasti myös yhteisösoseaalityön näkökulmaa, jonka tavoite on parantaa yhteisöjen toimivuutta ja sosiaalista eheyttä. Opinnäytetyöprojektissani näen sekä maahanmuuttajien ja heidän yhteisöjen eheytymistä, että maahanmuuttajien ja paikallisen väestön yhteisen yhteisön toimivuuden parantamista.

10 Tavoitteiden toteutumisen arviointi

Tavoitteiden toteutumisen arvioinnin välineenä toimii aineisto, joka sisältää avoimia haastatteluja, omia havaintoja ja suullista sekä kirjallista palautetta. Aistien-menetelmän vaikutavuudesta maahanmuuttajan identiteetin muovaamistyössä ja voimavarana kotoutumisessa pääroolissa ovat kumppanin haastatteluiden perusteella esille nousevat asiat ja prosessin vai-

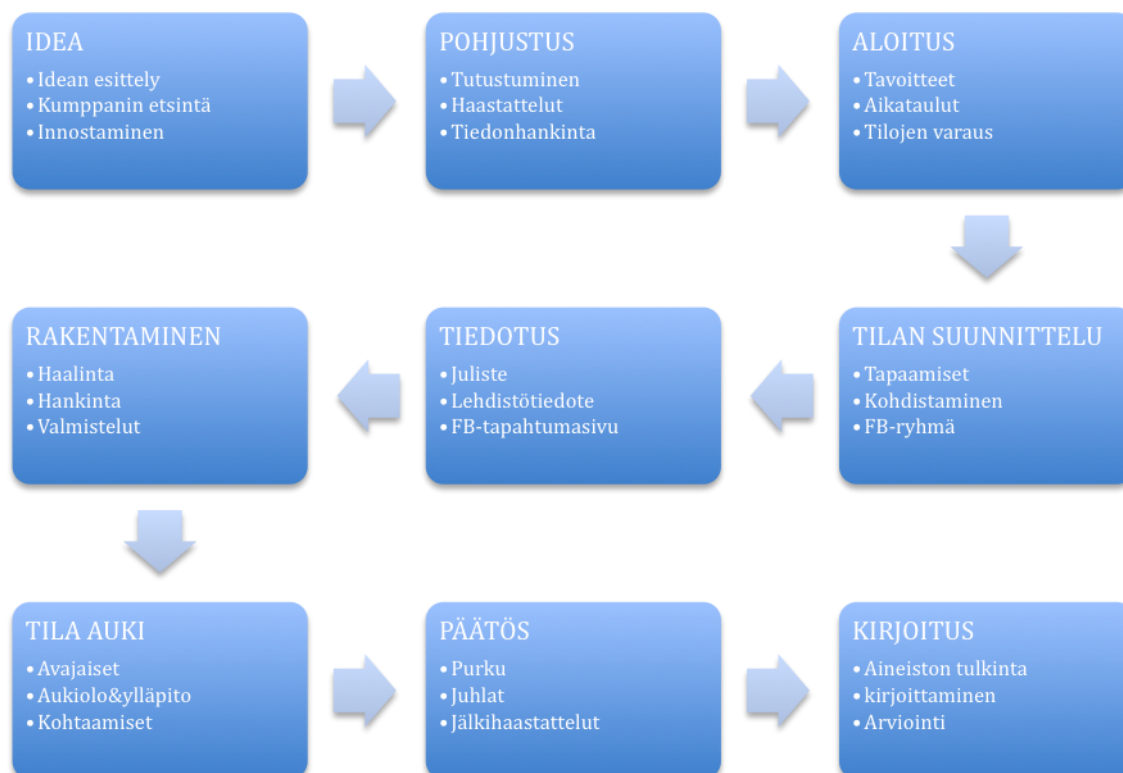
kutukset. Avoimia teemahaastatteluja tehtiin ennen projektia kolme ja lisäksi yksi jälkihaastattelu. Koko prosessin ajan kertyi aineistoa, jotka kirjasin myös muistiin. Vierailijoilta keräsin palautetta palautevihkoon. Tämä palaute antoi suuntaa lähinnä sille, miten paikalliset ihmiset kokivat tilat ja olisiko niille jatkossa myös sijaa. Suurin osa palautteesta oli kuitenkin suusanallista sillä harvat jaksoivat kirjoittaa palautevihkoon. Vierailijapalautteen keruu ei kuitenkaan ollut opinnäytetyöni kannalta merkittävin asia.

Tavoitteiden toteutumisen arviointi perustuu pitkälti omiin tulkintoihin, mihin liittyy eettisiä ongelmia, joita pohdin tarkemmin erillisessä kappaleessa.

11 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin Porvoossa yhteistyössä maahanmuuttajakumppanin kanssa, joka toimi työn informanttina sekä toimijana. Olen toiminut Porvoon SPR:n juttukolossa ja Multicultural Association of Porvoo -järjestössä ja löysin maahanmuuttajakumppanin tätä kautta.

Aistien-tilan suunnittelu ja rakentaminen on prosessi, johon liittyy useita vaiheita. Kaikkien vaiheiden aikana käydään keskusteluja liittyen identiteettiin, kulttuuriin ja omiin voimavaroihin. Prosessissa tärkeämpää on ennen rakentamista tapahtuvat keskustelut ja suunnittelut. Idean esittely ja kumppanin haku oli käynnistynyt jo keväällä 2013. Tämä oli tärkeä ja haastava vaihe, jossa tarvitsin taitoja innostaa ja motivoida mahdollisia kumppaneita sekä esitellä Aistien-menetelmää ja moniaistisuutta, joka monille on ollut vierasta. Kumppanin löytymisen jälkeen suunnittelimme projektia yhdessä. Mietimme projektin tavoitteita, aikatauluja ja kohdeyleisöä kumppanin toiveiden mukaan. Haastattelujen pohjalta alkoi varsinaisen tilan suunnittelu, ideoita työstettiin ja toteutustapaa mietittiin yhdessä. Kun löytyi visio tilasta, alkoi kuvien ja musiikin etsiminen, makujen ja tuoksujen suunnittelu sekä tavaroiden kokoaminen tilaa varten. Tilaa rakennettiin ja työstettiin yhdessä, mutta kumppanilla oli keskeinen rooli suunnittelussa, kun minä toimin lähinnä tukena ja peilinä sekä innostajana ja prosessin ylläpitäjänä. Prosessi eteni täysin kumppanin tarpeista ja voimavaroista lähtöisin. Toiminnasakin kumppani oli keskeisesti mukana, mutta minä olin pääasiallisena työjuhtana rakentamisessa ja tarvikkeiden hankinnassa.

Kuva 1 Opinnäytetyön prosessi

11.1 Idea

Idea opinnäytetyöstä oli virinnyt opiskeluiden edetessä. Olen toiminut Aistien-avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hankkeessa opintojaksoilla ja harjoittelussa, jolloin kiinnostukseni menetelmää kohtaan heräsi. Hankkeessa aiemmin tehdyt opinnäytetyöt olivat ryhmäprosesseja ja yksilöllisemmän prosessin tarkasteluun oli kiinnostusta. Halusin myös järjestää maahanmuuttajille suunnattua toimintaa asuinalueissani, jossa sillä hetkellä ei näkemykseni mukaan ollut tarpeeksi maahanmuuttajille kohdistettua toimintaa. Ideana oli tehdä siis yksittäisen maahanmuuttajan kokemuksiin perustuva moniaistinen tila ja havainnoida Aistienmenetelmän vaikutuksia maahanmuuttajan kotoutumisen voimavarana tällaisessa prosessissa.

Esittelin ideaani SPR:n juttukolossa ja Multicultural Association of Porvoo (MAPorvoo) kokouksissa, joissa innostuttiin kovasti ajatuksesta ja menetelmästä. Minulle tarjottiin monenlaista tukea näiltä tahoilta koko prosessin ajan. Mahdollisia kumppaneita oli matkan varrella useita ja vastoinkäymisiä kumppanin etsinnässä oli. Monien kohdalla ratkaisevaksi esteeksi koitui kielitaidottomuus. Tämä on ongelma ennen kaikkea eettisyyden kannalta. Kuinka voisit osallistaa hankkeeseen kumppanin, joka ei välttämättä ollenkaan ymmärrä mihin on ryhtymässä. Myös käytännön toteutuksen kannalta kielitaidottomuus olisi iso haaste. Kumppanin

etsiminen oli koko opinnäytetyön haasteellisin ja aikaa vievin osuus. Lopulta päätimme guatemalalaisen maahanmuuttajan kanssa ryhtyä suunnittelemaan projektia. Hänen englanninkielen taitonsa oli hyvä ja saatoinkin olla varma, että hän ymmärsi, mihin oli ryhtymässä. Ennen varsinaista päätöstä keskustelimme useita kertoja projektista, hankkeesta ja Aistienmenetelmästä. Kumppani halusi myös MAPorvoon toimintaa näkyviin ja hän uskoi tämän olevan hieno tapa jatkossakin tuoda yhdistyksen maahanmuuttajien kulttuuria näkyväksi kaupungissamme.

11.2 Kumppani

Kyseessä on guatemalalainen nainen, joka on tullut Suomeen avioituttuaan suomalaisen miehen kanssa. Hän on asunut Suomessa 5 vuotta ja hänellä on teini-ikäinen poika. Kumppani on aktiivinen järjestöissä ja vapaaehtoistyössä. Kotoutumisprosessi on hänen kohdallaan jo hyvässä vauhdissa ja työelämäänsäkin hän on osittain päässyt mukaan. Tällä hetkellä hän opiskelee ja tekee osa-aikatoimia. Uskon hänen hyötynneen projektista oman kulttuurisen- ja persoonallisen identiteetin prosessoimisen näkökulmasta. Toivon hänen löytäneen myös voimavaroja jatkaa kotoutumistaan tämän projektin avulla. Lisäksi yhdessä haluaisimme jatkaa moniaististen tilojen rakentamista Porvoossa ja hän tutustuisi menetelmään paremmin tämän opinnäytetyöprojektin aikana.

Kuva 2 Maya-majan rakentajat. Kuva Laura Martikainen

11.3 Areena

Opinnäytetyöni kannalta merkityksellistä oli itse prosessi tilan luomiseksi ja sen rakentaminen. Prosessi olisi merkityksellinen, vaikka tila rakennettaisiin vain kumppanille tai hänen lähimmilleen. Kumppani oli kuitenkin innokas rakentamaan tilan julkiseksi ja näkyväksi, joten tarvitsimme siihen sopivan areenan. Tilan toteuttamisen paikkoja oli esillä useita; SPR:n juttukolo, joku paikallinen tapahtuma, kuten Mahdollisuuksien tori tai kirjasto. Kirjasto on erinomainen paikka välittää kulttuuritietoutta Porvoon maahanmuuttajista. Asiakaskunta on laaja ja vastaanottavainen. Tilat ovat riittävät ja koska kirjasto on auki päivittäin, on sinne hyvin matala kynnyks tulla. Olin keskustellut jo aiemmin kirjaston henkilökunnan kanssa mahdollisuudesta toteuttaa moniaistinen tila kirjastossa ja kiinnostusta oli, joten kirjasto tuntui parhaalta paikalta toteuttaa projekti.

Haasteita tilan toteuttamiseen kirjastossa oli. Kirjastossa on erillisiä huoneita, jonne tilan voisi rakentaa, mutta ne kaikki ovat syrjässä asiakasvirrasta ja vieraiden ohjaaminen tilaan olisi haaste. Sekä kirjastolla että kumppanilla oli toive, että tila olisi keskellä kirjastoa näkyvällä paikalla infotiskin edustalla. Tila on iso ja korkea halli, jossa valaistusta ei voi säätää Aistien-tilan tarpeisiin sopivaksi. Videoprojektorin kuva pääsee oikeuksiinsa pimeässä huoneessa ja tilasta tulee tunnelmallisempi. Toinen haaste on tilan äänimaailma. Kirjaston henkilökunnasta ja asiakkaista osa ei siedä kirjastossa ylimääräistä ääntä. Toiset taas kaipaavat kirjastoon muutakin toimintaa kuin perinteisen kirjastotoiminnan. Päätimme kuitenkin ottaa riskin ja rakentaa tilan aulaan näistä ongelmista huolimatta.

11.4 Tilan suunnitteluprosessi

Meidän molempien aikataulu oli tiukka ja olimme mukana myös monikulttuurisen joulutapahtuman järjestämisessä vähän ennen oman projektimme toteutusta. Onneksi suunnittelu ehti hyvään vaiheeseen jo ennen sitä. Tehokkaalle työskentelylle jäi kuitenkin aikaa vain kaksi viikkoa. Tämä tuntui haasteelliselta ja mietimme myös tilan siirtämistä tammikuulle 2014. Päätimme saada kaiken valmiiksi joulukuun alkuun ja teimme kovasti töitä kahden viikon ajan. Tiedon kerääminen Guatemalan kulttuurista oli erittäin mielenkiintoista ja opettavaista niin minulle kuin myös kumppanille.

11.4.1 Haastattelut

Haastattelin kumppania ennen rakentamista kolmeen otteeseen. Kaksi kertaa skype välityksellä ja kerran kasvotusten. Olin kirjannut ylös alustavia teemoja ja kysymyksiäkin, mutta keskustelu eteni itsestään. Tein haastatteluista muistiinpanot ja pystyin palaamaan kesken

jääneisiin aiheisiin ja auki jääneisiin kysymyksiin. Ensimmäisen haastattelun teemana oli kumppanin elämä ja identiteetti sekä hänen kulttuurinsa arvot, tavat ja perinteet. Toisessa haastattelussa jatkoimme samoja teemoja, mutta keskityimme erityisesti voimaa tuoviin kokemuksiin kumppanin elämässä ja kulttuurissa. Mietimme myös käytännön asioita ja aikatauluja. Kolmas haastattelu tapahtui Helsingissä ja kävimme samalla katsastamassa, tilan materiaalihankintoja. Tässä haastattelussa teema oli kulttuuri-identiteetti ja sen välittäminen seuraavalle sukupolvelle. Haastattelut olivat tiiviitä, antoisia ja innostavia. Kaikki haastattelut venähtivät itsestään useita tunteja kestäviksi. Teemoista lipsuttiin ja keskustelu siirtyi monesti arjen elämän tilanteisiin ja haasteisiin. Avoin teemahaastattelu sopi opinnäytetyöni prosessiin hyvin, koska se antaa kumppanille tilaa tuoda omia näkemyksiään ja tuntemuksiaan esiin. Haasteena oli kielitaito molemmin puolin. Englanti on meille molemmille vieras kieli ja vieraalla kielellä ei välttämättä pysty ilmaisemaan asioita niin täsmällisesti kuin haluaisi.

Ensimmäisessä haastattelussa kävimme vielä läpi moniaistisuutta ja mikä on tavoitteemme tilan rakentamisessa. Painotin kumppanille, että tilan tulisi olla hänelle henkilökohtaisesti voimaannuttava kokemus, että emme etsi tyypillistä ja stereotyyppistä guatemalalaisuutta. Voisimme keskittyä hänen henkilökohtaisiin kokemuksiinsa ja näkemykseensä omasta kulttuuristaan. Ohjasin keskustelua kumppanin elämäkokemuksiin etukäteen valmistelluin kysymyksin. Hän kertoi elämästään ja kotimaastaan sekä sen kulttuurista. Välillä kumppani liikuttui ja usein hän totesi, kuinka tunsu kiitollisuutta siitä, että joku oli ylipäättään kiinnostunut hänen kulttuuristaan. Ennen haastattelua olin etsinyt tietoa ja kuvia Guatemalasta sekä miettinyt valmiiksi mitä vaihtoehtoja olisi toteuttaa tila. Ajattelin, että kumppanille olisi helpompaa, kun olisi jotain esimerkkejä, mitä tila voisi olla. Huomasin jo ensimmäisessä haastattelussa, kuinka stereotyyppinen kuva minulla oli guatemalalaisesta kulttuurista. Tietoa minulla oli vähän ja se oli sekoittunut koko Väli-Amerikan alueen kulttuureista. Ensimmäisenä tulivat mieleen värikkäät intiaaninaisten kankaan ja huolinuket sekä musiikki. Kumppani näki ne kyllä guatemalalaisina, mutta ei kokenut niitä itselleen tärkeiksi kulttuurissaan. Hän näki nämä elementit enemmän turistien ja kaupunkilaisten tarpeisiin luotuina.

Kumppani asui kotimaassaan isossa kaupungissa, jonka kulttuurin ja elämäntavat hän koki hyvin samanlaisiksi kuin Suomessa kaupungeissa. Hänen sukujuuret ovat monikulttuuriset ja pääosa sukulaisista on valloittajien jälkeläisiä, kuten useimmat Guatemalan kaupunkilaiset. Sukulaisista löytyy niin mexicolaista kuin eurooppalaista verta. Hänellä on jopa irlantilaistaustainen isoisä ja toinen isoisä oli portugalilainen ja hänen puolisonsa nepalilainen. Kumppanin isä oli kotoisin maaseudulta, missä hänen äitinsä asui. Koko perhe vieraili isoäidin luona lomilla. Hän kertoi isoäidillään olleen maya-kansaan kuuluvia ystäviä. Mayat eivät helposti hyväksyneen ulkopuolisia joukkoonsa ja he jopa kumppanin mukaan suhtautuvat rasistisesti maan muuhun väestöön. Isoäiti oli kuitenkin poikkeus, hän auttoi mayoja ja antoi heille kaupungista saamia tavaraita, sokeria, mausteita ja vaatteita. Vastineeksi hän sai maya-ystäviltään hei-

dän viljelemiään hedelmiä, viljaa ja käsitöitä. Lisäksi kylän vanhimmat opettivat isoäidille maya-kansan perinteitä, uskomuksia ja ruokia. Kumppanini nautti lapsena vierailuista isoäitinsä maya-ystävien majoissa.

Guatemalassa väestö on hyvin jakautunutta. Tuloerot ovat maassa on koko maailman korkeimpia. Maaseudulla asuu pitkälti alkuperäisväestöä ja taloudellinen vauraus on siellä hyvin vähäistä. Kaupungeissa on taas hyvin rikkaita, joskin myös köyhiä valloittajien jälkeläisiä. Guatemalan sisällissota oli pitkä ja repi kansaa erilleen yli 40 vuotta vuodesta 1954 vuoteen 1996. Maya-kyläen uskottiin suojelevan ja piilottelevan sisällissodan toisen osapuolen vasemmistosissejä. Tästä syystä mayoja vainottiin ja heidän kyliään tuhottiin. Kaikenlainen yhteydenpito mayojen kanssa oli kiellettyä ja myös kumppanin side maaseudun maya-väestöön katkesi sisällissodan verisimmän kauden 1978-1983 seurauksena.

Huomasin toisen haastattelun aikana, että kumppani puhui enimmäkseen kokemuksistaan maaseudulla isoäitinsä luona. Kysyinkin, mikä asia hänen elämässään ja kulttuurissaan oli selkeää, joka antoi hänelle itselleen eniten voimaa täällä vieraassa maassa. Hän toivoi, että voisi joskus vielä nauttia tuosta tunnelmasta niissä vaatimattomissa majoissa. Pääsimme aikapian yhteisymmärrykseen projektimme Aistien-tilan teemasta. Tulisimme rakentamaan kumppanin lapsuuden muistoihin perustuvan maya-yhteisön majan. Epäröintiä aiheuttivat kuitenkin kumppanin ajatukset, että kiinnostaako suomalaisia tällainen ja saisivatko he vääränlaisen kuvan Guatemalasta? Kumppani asui itse isossa kaupungissa, jossa kulttuuri oli hyvin länsimaalaistunutta. Hän mietti pitäisikö meidän kuitenkin esitellä Guatemalan kulttuuria laajemmin. Rohkaisin häntä kuitenkin toteuttamaan tämän hänelle tärkeään kokemukseen perustuvan tilan. Samalla voisimme tuoda myös suomalaisille hieman erilaista puolta Guatemalan kulttuurista ja kertoa siitä miten se eroaa esimerkiksi kaupungin kulttuurista. Uskoin myös itseni lisäksi muiden suomalaisten innostuvan tällaisesta puolesta hänen kulttuurissaan.

Kumppanilla ei ollut oikeastaan mitään kulttuuriinsa liittyvää esineistöä tai vaatekappausta. Se asetti projektille tiettyä hankaluutta ja vaati erityistä luovuutta saada sopiva materiaali kaasaan.

Tunnelman hahmottamiseksi kumppani lähetti minulle kuvan perinteisestä Maya-yhteisön majasta, joka oli hyvin yksinkertainen ja puu oli vallitseva elementti. Kuvassa oli myös paljon tuttua esineistöä. Erilaisia punottuja koreja ja saviastioita. Tunnelma tuntui yllättävän kotoisalta. Huomasin, että materiaalin hankinta olisi helpompaa kuin olin ajatellut. Meidän ei tarvitsekaan tilata kalliita kankaita, jopa ulkomailta, vaan tila oli toteutettavissa kotimaisin materiaalein.

Kuva 3 Perinteinen Maya-maja inspiraatiokuva

Viimeisessä haastattelussa Helsingissä puhuimme paljon kumppanin kokemasta juurettomuudesta ja maaseudun yksinkertaisen elämän kaipuusta. Hän kokee vahvasti samaistuvansa maaseudun maya-väestöön, mutta toisaalta itse on kasvanut ja elänyt kaupungissa. Tämä tuotti ristiriitaa ja ajatuksia siitä voisiko hän rakentaa tällaisen majan siitä huolimatta. Toisaalta se oli muistikuva, elämys ja kokemus hänen elämästään ja kulttuuristaan, joka toi hänelle voimaa ja josta hän ammensi nykypäiväänkin. Oman lapsensa mielenkiinnon taustojaan ja kulttuuriaan kohtaan kumppani toivoi myös herättävänsä. Tämä prosessi toimisi hyvin herätteenä myös lapsen identiteettityöskentelyyn.

Viimeisessä haastattelussa esiin nousi myös paljon henkilökohtaisia asioita, koska olimme prosessin aikana lähentyneet ja luottamus oli syntynyt. Tällaisen prosessin aikana maahanmuuttajan kanssa tulee melko kokonaisvaltaisesti käytyä läpi ihmisen elämäntilannetta ja palveluohjaukseen on monilla maahanmuuttajilla erityinen tarve. Heille palvelujärjestelmämme on vielä vieraampi ja varsinkin avioliiton kautta maahan muuttaneet eivät ole saaneet kovin kattavaa palvelutarpeen kartoitusta, kuten pakolaisina tai turvapaikan hakijoina tulleet. Palvelujärjestelmän syvällisempi tunteminen tässä tilanteessa olisi ollut hyvä asia.

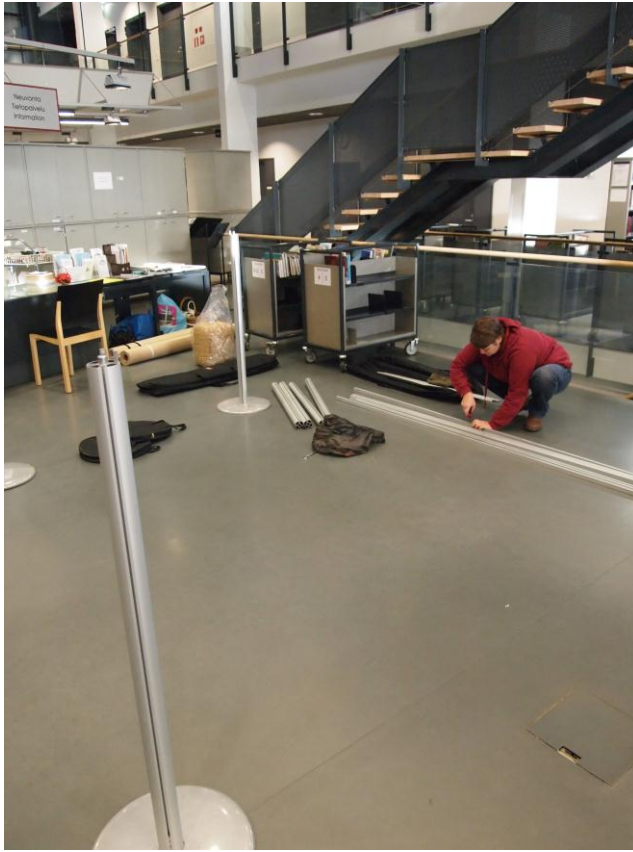
11.5 Tilan työstäminen

Etsimme tilaan sopivaa tarpeistoa kaikkialta. Koko prosessin ajan työskentelimme paljon kuvien avulla. Lähettelimme kumppanini kanssa toisillemme kuvia oikeanlaisen tunnelman löytämiseksi. Kun kävin koululla Aistien-tilalla otin kuvia materiaaleista ja kun kiertelin kauppoissa etsimässä oikeanlaisia materiaaleja otin kuvia tavaroista, (liite 1) näytin kuvat kumppanille ja hän kertoi sopivatko ne tunnelmaan. Yhteistyömme toimi hyvin tällä tavoin matkapuhelimen tekniikkaa hyödyntäen. Kävimme myös yhdessä ostoksilla Helsingissä. Sosiaalista mediaa hyödynnettiin niin materiaalin hankinnassa, tapahtuman suunnittelussa kuin mainostamisessa.

Tila rakennettiin sen avaamista edeltävänä lauantaina, jolloin meillä oli aikaa rauhassa yhdessä rakentaa ja sisustaa maja. Kaikki tavarat kuljetettiin henkilöautolla kirjastolle. Rakentamisessa suurin osa ajasta meni majan sijoituksen suunnitteluun tilassa. Kirjaston tarpeet piti huomioida majan sijoittamisessa. Videoprojektori piti saada teltan taakse riittävän kauas ja oikeaan kulmaan. Majan taakse jäi hukkatilaa, mihin asiakkaiden ei olisi hyvä päästä. Videoprojektorin kuvan koon kanssa jouduttiin tekemään kompromissi, kun muuten maja olisi vienyt liikaa tilaa aulasta. Kun maja alkoi valmistua, levisi kumppanin kasvoille hymy. Hän koki sen yllättävän onnistuneeksi eikä ollut uskonut, että siitä tulisi niin hieno. Tanssimme yhdessä valmiissa majassa ja innostuksen saattoi lukea hänen kaikista eleistä. Myös perheenjäsenemme osallistuivat majan rakentamiseen ja he viettivät siellä aikaa. Kumppanin lukioikäinen poika pääsi samalla tutustumaan äitinsä kulttuuriin, johon hänellä ei kuulemma aiemmin ollut niin suurta kiinnostusta.

Kuva 4 Tavarat kuljetettiin henkilöautolla

Kuva 5 Messuseinämien rakennus

11.6 Tiedotus

Tilasta tiedotettiin hyvin monin keinoin. Käytimme omia kontaktejamme erilaisissa yhteyksissä kuten työelämässä, koulussa ja yhdistyksissä. Lähipiiriä ja työyhteisöä kehoitettiin levittämään tietoa tapahtumasta. SPR:n Juttukolossa mainostettiin tilaa ja Multicultural Association of Porvoo lähetti jäsenilleen tiedotteen asiasta. Kirjasto tiedotti omia asiakkaitaan ja laittoi myös kaupungin nettisivuille sekä tapahtumasivuille mainoksen.

Teimme tilasta ystävieni avustuksella julistemainoksen suomeksi (liite 2) ja ruotsiksi (liite 3), jota levitettiin julkisille paikoille Porvoossa, kirjastoihin, kouluihin ja oppilaitoksiin. Julisteita levitettiin myös ilmoitustauluille ympäri kaupunkia.

Facebook on oiva areena tapahtumista tiedottamiselle. Palveluun on vain päivitettävä tarpeeksi usein, jotta näkyvyys ja kiinnostavuus kasvaa. Käytimme Facebookia niin tapahtumaa suunnitellessa kuin tapahtumasta tiedottamiseen. Loimme suunnitteluun salaisen ryhmän, jossa pystyimme sujuvasti vaihtamaan mielipiteitä erilaisista ideoista. Lisäksi materiaalin

hankinnassa Facebook oli oikein toimiva väline. Tilaan etsittiin sopivaa rekvisiittaa laittamalla Facebookiin kuvia tarvittavista materiaaleista. Facebookissa luotiin tapahtumalle oma sivu, johon voitiin kutsua mahdollisimman paljon ihmisiä ja tiedottaa tarkemmin tapahtumasta. Myös kirjaston Facebook -sivuilla tiedotettiin tapahtumasta.

Lehdistölle ja medialle tein tiedotteen (liite 4), jossa lyhyesti kerroin tapahtumasta ja sen taustalla olevasta moniaistisuudesta ja Aistien-hankkeesta. Tiedote lähetettiin paikallisten lehtien; Uusimaa, Borgåbladet, Itä-Uusimaa toimituksiin sekä Yleisradion Uudenmaan toimittukseen. Tämän tiedotteen perusteella oli Uusimaa- lehteen tehty ennen tapahtumaa juttu ilman haastattelua (liite 5). Lisäksi radio Itä- Uusimaan toimittaja tuli paikanpäälle tekemään suoran radiohaastattelun avajaispäivän aamuna, jonka avulla saavutimme lisää kiinnostusta. Monet vieraat kertoivat tullessaan tutustumaan Maya-majaan radiohaastattelun perusteella.

Kaikkiin alueen peruskouluihin lähetin kutsun tulla tilaan oppilaiden kanssa. Muutama koulu-ryhmä olikin tulossa, mutta perui viime hetkellä opettajan sairastumisen ja muiden kiireiden vuoksi. Sen sijaan Porvoon taidekoulusta saapui tilaan kolme ryhmää ja Porvoon työllisyyspalveluiden nuorten Artex-paja sekä aikuisten päivätoimintakeskus vierailivat tilassa.

Koska majassa ei ollut jatkuvaa miehitystä teimme kansiot, joissa oli kumppanin kirjoittama tarina tilan rakentamiseen liittyvistä muistoista (liite 6) ja perustietoa Guatemalasta (liite 7) sekä tuliseremoniasta (liite 8). Kaikki kansion tekstit tehtiin espanjaksi, englanniksi, suomeksi ja ruotsiksi.

11.7 Maya-maja/ Atut Aq'ank'ulal- The house of peace

Aistien-tilan liikuteltava messutelttä on kooltaan 2.4mx2,4m ja korkeus on 2,2m. Yhteensä tilaa telttää varten tarvitaan 3mx3m. Telttä kootaan neljän pystytolpan varaan asennettujen seinien avulla. Seinät ovat kahdella rimalla pystytolppien väliin pingotettu kangas. Seinäkan-kaissa on kujanteet rimoja varten. Vaalean kankaan läpi voidaan heijastaa videoprojektorin kuva teltan seinään ulkopuolelta. Myös katto on kangas, joka on pystytolppiin asennettu ri- moilla.

Maya-majan tunnelmaa lähdettiin etsimään kumppanin lähettämän kuvan perusteella. Kuvan puuseinämien luomiseksi tilaan vaihtoehtoina oli videotykillä heijastettu kuva, jonkinlainen puu/risu materiaali, kangas, tapetti tai iso juliste. Videotykillä heijastetun kuvan ongelma oli se, että silloin muuta kuvamateriaalia ei voisi heijastaa. Tämä vaihtoehto jäi kuitenkin il- maan, kun lähdettiin etsimään parempia ratkaisuja. Internetin kuvahaku toimii hyvänä työka- luna tällaisessa. Hain kuvia liittyen puihin, pajuihin, bambuihin ja kaikkeen mahdolliseen. Mieleen tuli ruokoiset puutarhaelementit. Vaikka ne eivät paksuudeltaan vastanneet kapeaa

puuta, niissä oli hyvin samanhenkinen tekstuuri. Lisäksi etuna olisi keveys ja huokea hinta. Haittapuolena se, että roskaa syntyy jonkin verran. Löysin maahantuojan järviruokomatolle ja olin sähköpostitse yhteydessä maahantuajaan. Vuodenaika ei ollut kaikkein paras tämän materiaalin etsintään, koska kesäsesonkituotetta ei ollut saatavilla. Maahantuoja tunsikin kauppiaan Porvoossa, jolle hän antoi yhteystiedot. Heidän liikkeensä ei ollut auki tähän aikaan vuodesta, mutta sovimme kuitenkin tapaamisen varastolle, josta hän myi matot ja vielä syysalennuksin puoleen hintaan.

Kuva 6 Ruokomaton punontaa.

Perus telttarunkoon ja kankaisiin lisättiin seinämille järviruokomattoa 1m korkuinen paneeli. Matto oli 6 metrin rullassa, josta jouduin katkaisemaan seinille sopivat pituudet. Katkaisu aiheutti sen, että matto olisi lähtenyt purkautumaan, joten jouduin punomaan rautalangalla päädyt uudelleen, mikä oli työlästä ja aikaa vievää. Myös majan etuseinä päätettiin peittää 1,6 metriä leveällä järviruokomatolla, mikä loi vielä aidompaa tunnelmaa, kuin verhovaihtoehto. Tällöin etuseinälle jäi noin 60cm oviaukko, jossa oli verhot.

Kuva 7 Maya-maja edestä kuvattuna. Kuva Laura Martikainen

Kattokankaaksi ommeltiin tumman ruskeaa pimennysverhoa, mikä auttoi aulatilassa, jossa valo oli runsaasti. Ensimmäisenä päivänä paistoi niin kirkas aurinko, että kangaskaupasta oli vielä haettava sivuille pimennyskangasta. Kysyin myös kankaan puolittamista pitkittäin, jolloin olisi kulmiin voinut ripustaa soirot, mutta heillä ei sellaista palvelua ollut ja itse en enää ehtinyt niitä leikkaamaan.

Lattialle päätettiin tilata vaalean beigeä messumattoa, joka muistutti kuvan maaperän väriä. Lisäksi etsimme tilaan sopivaa mattoa. Kumppanini lähetti minulle kuvan makuualustoina käytettävistä matoista. Ne muistuttivat aasialaisia banaaninlehdistä punottuja mattoja tai meriheinämattoja. Meriheinäisiä mattoja löytyikin ihan tavallisista sisustusliikkeistä, mutta ne olivat pyöreitä muodoltaan. Kävin myös paikanpäällä paikallisissa liikkeissä sekä Helsingissä etsimässä jotain samantapaista mattoa ja kuvasin materiaalit kännykällä näyttääkseni kumppanilleni, jolloin hän voisi valita niistä sopivimmat. Helsingissä materiaalin hankintamatkalla kävimme maailmankaupassa, josta löysimme oikeanlaisen maton, joskin se oli tansanialainen. Maailmankaupassa kumppani huomasi myös juuttisäkit, joita tällaisissa majoissa käytetään makuualustoina, mutta myös säilytykseen ja tyynyinä. Asun isoisovanhempieni vanhassa talossa, jonka vintillä meillä on paljon vanhoja juuttisäkkejä. Näitä käytimmekin majan sisustuksessa. Tein osasta säkeistä 'säkkituoleja' sullomalla ne täyteen pehmustetta, jota sain lainata työpaikkani käsityövarastosta. Samalla säkit näyttivät olevan viljaa tai heinää pullollaan. Sä-

kejä käärittiin myös rullalle makuualustan pätyyn tyynyiksi. Kotoa toin kaksi isoa istuintyynyä, joihin säkit kävivät tyynyliinoiksi.

Kuva 8 Säkkituolit ja makuusija

Maya-majoissa istutaan perinteisesti lattialla eli maassa, mutta päätimme tuoda tilaan niin edellä kuvattuja tyynyjä kuin kaksi korkeampaa jakkaraakin. Tämä siksi, että Suomessa ihmiset eivät ole tottuneet istumaan maassa ja vanhemmille ihmisille se voi olla jopa mahdotonta. Kerroimme silti aina vieraille, että yleensä majassa istutaan maassa ja siksi useimmat halusivatkin istua maassa. Istuimiksi etsittiin jotain puisia pölkkyjä. Ne kuitenkin olisivat melko raskaita kuljettaa. Mielessä kävivät myös vaneriset rahat tai muut kevyemmät vaihtoehdot. Ratkaisu löytyi kuitenkin kun huomasin eräässä liikkeessä meriheinäiset rahat, jotka olivat erittäin köykäiset kuljettaa. Lähetin kumppanille kuvan raheista ja kysyin kävisivätkö nämä majan tunnelmaan, jolloin hän totesi, että ne ovat astioita viljan säilytykseen eivät istumiseen. Rahit sopivat siis tunnelmaan ja selitin kumppanilleni, että ne ovat oikeasti istumiseen tarkoitettuja. Rahit osoittautuivat erittäin käteviksi liikuteltavaan teltaan. Käytössä ne jonkun verran menivät kasaan, mutta uskoisin niiden kestävän kuitenkin hyvän aikaa hankkeessa.

Perinteisissä maya-majoissa on myös tulisija. Se voi olla muurattu, mutta usein vain kolmen kiven päälle asetettu paistolevy ja sen alla tuli. Rakensimme myös omaan majaamme tulisijan. Keräsin pihaltamme sopivat kivet, löysin metallilevyn navetastani ja kehitin elävän tulen pattereilla toimivalla led langalla ja loimusametilla. (liite 9) Välkehtivät led-kynttilät toivat vielä eloa tähän yllättävän oikealta näyttävään tuleemme. Oikeat halot ja kepit lisäsivät aitousen tunnetta. Tortillapannun kruunasi oikea tortilla. Etenkin lapset olivat innoissaan tästä yksityiskohdasta.

Kuva 9 Maya-majan tulisija

11.7.1 Maya-majan henki

Maya-yhteisön elämässä materiaallinen ja henkinen maailma ovat yhtä ja ovat läsnä kokoajan ihmisten arjessa. Myös majan sisustuksessa henkiset tekijät ovat tärkeässä osassa. Mayat tiedostavat erilaisten elementtien energiat ja sijoittavat majassaan toiminnot ja tarvikkeet energioiden mukaan. Esimerkiksi ruuanlaittopaikan läheisyyteen ei sopinut sijoittaa energialtaan huonoja siivousvälineitä. Ne voidaan kuitenkin sijoittaa nukkumapaikan läheisyyteen, koska nukkuessaan ei ihminen mayojen mukaan tarvitse energiaa, koska on lepotilassa. Ruoka

taas on pyhää ja sen energiaa pitää suojella näiltä huonoilta, jopa energiaa vieviltä tavaroilta.

Hengellisyteen liittyy myös majoissa oleva alttari. Me teimme majaamme tuliseremonia alttarin. Perinteisessä majassa alttari olisi maassa keskellä majaa, mutta käytännön syistä sijoitimme omamme majan takaseinälle johon myös kuva oli heijastettu. Tuliseremonioita tehdään aina, kun ne koetaan tarpeelliseksi. Usein kylän henkioppaat suorittavat seremonian, jossa kiitetään jumalia ja äitimaata sen antimista ja pyydetään sellaisia asioita, joita tarvitaan. Seremoniaan osallistuvat tuovat ringiin erilaisia esineitä ja ruokaa riippuen siitä, mitä pyytävät ja haluavat. Tyypillisesti ringiin tuodaan esimerkiksi hedelmiä viljaa, papuja rahaa ja tupakkaa. Myös suitsukkeita ja kynttilöitä sijoitetaan ringiin. Ringin keskelle sijoitetaan isot eriväriset kynttilät. Näillä kynttilöillä on väreihin sisältyvät symboliset merkitykset. Merkitykset hieman poikkesivat eri lähteissä, mutta tärkeintä on minkä merkityksen seremoniaan osallistuvat kynttilöille antavat. Me sijoitimme ringimme keskelle valkoisen kynttilän symboloimaan rauhaa, koska majaamme oli rauhan talo. Yleensä ringiin lisätään myös paljon pieniä kynttilöitä ja puutikkuja palamista edistämään. Ringiä koristellaan kukkasin ja se ympäröidään männynoksilla. Guatemalassa kasvaa mäntyjä, jotka eivät kuitenkaan ole aivan samantaisia kuin suomalaiset männyt. Ringissä on usein myös Guatemalan männyn isoksi kasvava kukka.

Kuva 10 Tuliseremonia-alttari

Kumppanille maaseudun mayojen henkinen kulttuuri ja yksinkertainen elämä tuntuivat hyvin merkityksellisiltä. Hän silminnähdessä innostui aina aiheesta kertoessaan ja toivoi sekä omassa elämässään että myös yleisesti leviäväksi tuo yksinkertaisen onnellisuuden elämäntapa. Hänen nykyisessä elämäntilanteessaan tämän asian muistaminen tuntui olevan tärkeää.

11.7.2 Maya-makuja

Tilassa oli myös pyöreä pöytä, johon asettelimme makuja ja tuoksuja. Makuja olimme käyneet hakemassa Helsingin etnisistä kaupoista. Pientä naposteltavaa oli monenlaista ja niitä oli anosteltu valmiiksi pieniin karkkivuokiin. Meillä oli suolattuja banaani ja plantaani lastuja, cashewpähkinöitä ja raakakaakaonipsejä. Myös makeaa maapähkinä ja seesaminsiemen naposteltavaa oli valittavana. Lisäksi innostuin vielä kokeilemaan kumppanilta saamaani guatemalalaista makeisreseptiä, jossa keitettiin siirappiin ja sokeriin kurpitsan siemeniä ja seesamin siemeniä. Silloin kun kumppani oli tilassa paikalla tarjottiin myös sokeriruokopaloja hammastikuissa. Löysimme Helsingistä sokeriruokoa säilykkeenä. Guatemalassa sokeriruokoa syödään tuoreena ja säilykkeessä maku oli hieman erilainen, mutta oli hienoa nähdä, kuinka onnelliseksi kumppani tuli sitä syödessään. Hän toisteli, kuinka lapsuuden muistot tulivat mieleen. Suomalaisille sokeriruoko oli ehkä hieman eksoottinen ja toiset eivät edes maistettuaan pystyneet syömään sitä loppuun. Jotkut taas todella pitivät sen mausta.

Kuva 11 Majan maut ja tuoksut.

Juomaksi olimme yhdessä valmistaneet Guatemalassa suosittua ananasjuomaa. Siinä tuore ananas keitetään kanelin ja tumman ruokosokerin kanssa. Tämä juoma tarjoiltiin majassamme kuumana, mutta kesäisin Guatemalassa nautitaan tätä myös kylmänä ja siihen saatetaan sekoittaa tujaus rommia. Ananasjuomaan on tapana pistää muutama kuivatettu leipäkuutio, joita meillä oli myös tarjolla. Ananasjuomaa oli tarjolla lähes koko viikon termospullossa. Termospullo oli tilan ulkopuolella ja toimi hyvänä mielenkiinnon herättäjänä, jolloin ihmiset pysähtyivät myös kuulemaan, mistä oli kyse.

Juoman valmistaminen oli hieno yhteinen kokemus. Kumppani kutsui minut luokseen ja hän opetti juoman valmistuksen samalla kertoen kaikesta maansa ruokakulttuurista. Tilanteessa oli tilaa myös muulle tutustumiselle ja keskustelulle elämän haasteista.

Kuva 12 Ananasjuomaa oli tarjolla Maya-majan edustalla termospullossa.

11.7.3 Majan tuoksut

Tuoksuja teltassa oli monenlaisia. Alttarilla olleet suitsukkeet antoivat tilaan tuoksua, vaikka niitä ei poltettukaan. Alttaria reunustavat männyn oksat toivat osansa majan tunnelmaan. Sisustuksessa käytetyt materiaalit, kuten esimerkiksi juuttisäkit, vesiheinä ja järviruoko sekoittuivat tarjoiltavien maistiaisten tuoksuihin tilassa. Kaikista tuoksuista muodostui tilaan

kokonaisvaltainen tunnelma, jonka kumppani koki hyvin kotoiseksi ja muistoja herättäväksi. Lisäksi olimme asettaneet pöydälle tuoksupurkkeja, joissa oli vaniljaa, neilikkaa, kanelia ja kardemummaa. Kaikki kumppanilleni tuttuja tuoksua kotimaastaan ja lapsuuden muistoista mayojen luona.

Tuoksut olivat myös tilassa vieraileville kokemus ja eräänlainen silta kulttuurien välillä. Olivathan samat mausteet meillekin tuttuja ja toivat mieleen niin mummun pullan kuin jouluiset herkut. Suitsukkeet olivat monille taas vieraampia ja siksi kiinnostavampia tuoksua.

11.7.4 Tuntoaistimukset

Tilassa oli paljon rekvisiittaa, jota saattoi ottaa käteen ja tunnustella. Erityisesti oikeat eksoottiset hedelmät kiinnostivat niin lapsia kuin aikuisia. Ne toivat hyvin konkreettisia elämyksiä ja toimivat uuden oppimisen välineenä. Myös tilassa käytetyt materiaalit toivat tekstuuriltaan elävyyttä tilaan muotonsa, äänien, tuoksujen ja tuntunsa kautta. Jotkut hiveliivät banaanilehtistä mattoa ja miettivät mistä siitä syntyvä tuntokokemus oli tuttu. Toiset ihastelivat juuttisäkkituoleja ja niiden herättämiä kokemuksia. Tulipaikan kivet saivat myös osakseen silittelyä. Tilassa oli sadekeppi- soitin, jota sai kokeilla ja tunnustella.

Eräs hieno hetki prosessin aikana oli, kun istuin kirjaston kahvilassa lounaalla ja kuulin sadekepin solinaa majasta. Oli hienoa huomata, että tilassa uskallettiin koskea ja kokeilla.

Kuva 13 Erilaisia pintoja majan sisustuksessa. Kuva Laura Martikainen

11.7.5 Äänimaailma

Kumppani oli valinnut tilaan musiikiksi perinteistä guatemalalaista marimba-musiikkia, jota soitetaan ksylofonilla. Ongelma ilmeni, kun kirjaston cd-soitin soittanut kumppanin omaa levyä. Kirjastolta löytyi kuitenkin vastaavaa musiikkia. Uusia haasteita aiheutti levyn hyppiminen ja jumittaminen. Puhdistettuna ja hiottunakin levy saattoi jäädä jumiin. Lisäksi kirjastohenkilökunta, joka istui lähimmällä infotiskillä altistui ehkä pidemmän päälle hieman ärsyttävään musiikkiin. Seuraavana päivänä laitoimmekin tilaan soimaan sademetsän äänet, mikä aiheutti vähemmän häiriötä kirjaston päivittäisessä toiminnassa. Kun saavuin tilaan vaihdoin välillä Marimba-musiikkiin, mutta silloin, kun en itse ollut paikalla jätin rauhoittavan sademetsän äänimaailman luomaan tunnelmaa.

11.7.6 Visuaalinen ilme

Tilassa oli näköaistille runsaasti käsiteltävää. Sisustuksen elementit, etenkin järviruoko toi elävyyttä tasaisiin pellavakankaisiin seiniin. Alttari oli visuaalisesti monipuolinen kynttilöineen, hedelmineen, koriste-esineineen, kukkineen ja männynoksineen. Tulisijan loiste vangitsi katsetta. Yhteen majan seinistä oli heijastettu kumppanin kuvia hänen kotimaastaan, maisemia ja ihmisiä. (Liite 10) Nämä toivat oman osansa tilan tunnelmaan. Välillä pidimme esillä vain yhtä maisemakuvaa, jolloin tilassa istuva saattoi kuvitella olevansa osana maisemaa ja tila tavallaan jatkui kuvan avulla. Vaihtuvien kuvien haitta voi olla se, että ihminen ikään kuin lukkiintuu katsomaan niitä ja vuorovaikutus jää vähäisemmäksi. Toisaalta kuvat voivat toimia myös keskustelun avaajina ja vaihtuvat kuvat tavallaan ruokkivat keskustelua.

Sain kumppanilta muistitikun, jossa oli jopa yli 200 kuvaa. Näistä kaikki eivät kuitenkaan toimineet ja joidenkin kuvien esittämisessä oli tekijänoikeudellisia ongelmia. Valitsimme tilaan noin 10 kumppanin omaa kuvaa ja kuvaa, joita pystyimme ilman epäilystä tekijänoikeusrikkomuksista näyttämään. Tämä on yksi suurimmista haasteista tilojen rakentamisessa. Harvoilla on omia kuvia kotimaastaan tai mahdollisuus niitä hankkia. Yleistä on, että etsitään hienoja matkailumainostyypisiä kuvia internetistä, missä on tekijänoikeuksiin liittyviä ongelmia. Tällöin myös tilan tunnelmasta saattaa tulla kliininen. Ryhmäprosesseissa tämä on yleisempi ongelma, kun on huomioitava erilaiset näkemykset kulttuurista eikä voida keskittyä yksilöllisempiin kokemuksiin. Joidenkin maiden kohdalla maan sisällä on myös huomattavaa kulttuurista vaihtelua. Eroja kulttuurissa on myös kaupungissa ja maaseudulla asuvien välillä. Ryhmän kanssa työskenneltäessä joudutaan keskittymään enemmän tietynlaisiin kulttuurin kiteytymiin, jotka saattavat olla hyvinkin stereotyyppisiä. Tällöin tärkeintä on, että ne kuitenkin ovat lähtöisin kulttuurin edustajien tulkinnoista, ikään kuin sisältä käsin, eikä ulkopuolisten määrittelemistä.

11.8 Toiminnallisuus majassa

Maya-majassa oli lapsille Maya-numeroiden opiskelua ja laskutehtäviä (liite 11) sekä maya-kirjoitusmerkkejä malliksi piirtämiseen (liite 12) ja paperia sekä värikynät. Myös sadekeppi kiinnosti useimpia tilassa vierailleita lapsia. Lisäksi silloin, kun olin itse majalla laskin vierailijoille maya-kalenteriin liittyviä nahualeja eli päivän henkiä. Maya-kalenterissa jokaiselle päivälle on oma päivän henki, jonka uskotaan vaikuttavan sinä päivänä syntyneeseen ihmiseen. Päivän henkien mukaan henkioppaat neuvovat kansaa niin sopivan kylvämisajankohdan kuin talon rakennuksenkin suhteen. Nahualinsa halusi melkein jokainen majassa vierailut tietää ja he saivat muistoksi merkkinsä ja lyhyen tulkinnan paperilapulla (liite 13). Kaikki toiminnot olivat suosittuja, mutta useimpia ihmisiä sai innostaa ensin. Toiset ottivat tilan ja toiminnot haltuun ihan omatoimisesti. Erityisesti pienemmät lapset olivat uteliaita tutkimaan.

Suunnittelimme tilan avajaisiin myös suoraa yhteyttä maya-henkioppaaseen, joka olisi tehnyt jonkinlaisen tuliseremonian Guatemalassa, mutta se ei onnistunut lopulta. Toimintaa olisi voinut olla vielä enemmän, jos meillä olisi ollut enemmän aikaa sekä suunnitteluun että majalla viettämiseen. Esiintyjät sopisivat hyvin varsinkin avajaistilaisuuksiin. Toisaalta moniaistinen tila ei välttämättä tarvitse mitään erityistä toiminnallisuutta, vaan kohtaamiset ja vuorovaikutus ovat pääasia. Mikäli Aistien-tilaa on rakentamassa ryhmä ja tila on auki useampia päiviä, voi siihen hyvin yhdistää enemmän toiminnallisuutta. Kulttuurin musiikkiin, tanssiin, käsitöihin tai ruokaan liittyvä työpaja voisi toimia hyvin tilan ohessa.

Kuva 14 Lapset olivat kiinnostuneita toiminnoista. Kuva Laura Martikainen

11.9 Vierailijat

Maya-majassa vieraili joka päivä ihmisiä ja lopullista kävijämäärää on vaikea arvioida, koska majassa ei kokoajan ollut emäntää ja kirjasto ei pystynyt laskemaan kävijöitä. Itse olin majalla aina aamuisin ja iltaisin sekä usein myös lounastauolla ja tuolloin majassa kävi jatkuvasti ihmisiä. Arvioimme yhdessä kirjaston henkilökunnan kanssa, että päivittäin majassa olisi vierailut noin 20-30 ihmistä. Lisäksi majassa vieraili muutamia ryhmiä. Taidekoulun ryhmissä oli lapsia yhteensä 12 ja opettaja sekä nuorten pajalta tilassa vieraili noin 10 asiakasta ja Päivätoimintakeskuksesta noin 10.

Vierailijoiden ikähaitari oli alle yksivuotiaasta noin 80 -vuotiaaseen. Mielenkiintoisinta oli, että suhteellisen harvat majassa vierailleet ihmiset olivat minulle entuudestaan tuttuja. Olin odottanut, että Maya-maja voisi kiinnostaa jo alunperinkin monikulttuurisuustapahtumissa käyviä ihmisiä. Toki ystäviä ja tuttuja majassa vierailikin, mutta tapasimme majalla kuitenkin suhteessa paljon enemmän entuudestaan tuntemattomia ihmisiä. Olin todella innoissani siitä, kuinka monia uusia kasvoja tapasimme ja ehkä innostimme projektin tiimoilta. Samalla Porvoon maahanmuuttajien yhdistyksen toimintaa tehtiin tunnetuksi.

Emme olleet majalla aina ja siksi vierailijoille oli tehty kansio, jossa oli perustietoa Guatemalasta, kumppanin kertomus majan taustalla olevasta kokemuksesta ja seremonioista. Kaikki kirjoitukset oli neljällä kielellä, suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja espanjaksi. Lisäksi majalla oli palautevihko, johon vieraat saattoivat kirjoittaa ajatuksiaan projektista ja kokemuksestaan.

11.9.1 Kohtaamisia

Kumppanilla oli mahdollisuus olla majalla vain tiettyinä päivinä, koska hän käy koulua ja työskentelee. Etukäteen olimme ilmoittaneet hänen olevan läsnä avajais- ja lopetuspäivänä varmasti. Lisäksi kumppani oli tilalla yhtenä muuna iltana. Itselläni oli mahdollisuus käydä majalla aamuisin, päivällä ja kaikki illat vietin majalla ihmisiä kohdaten. Projektin aikana kohtasin paljon erilaisia ihmisiä niin suunnitteluvaiheessa kuin majalla. Myös kumppanin kohtaamisista sain kuulla innostusta tyytyväisyyttä. Omista kohtaamisista mieleenpainuvimpia kuvailen seuraavassa.

Vietin majalla paljon aikaa ja joskus työpäivän jälkeen tuntui raskaalta lähteä vielä kirjastolle illaksi. Monet kohtaamiset antoivat minulle kuitenkin voimaa ja intoa jatkaa päivästä toiseen. Erityisen innostava kohtaaminen oli, kun vanhempi pariskunta tuli sisään majaan ja istui juttelemassa kanssani lähes tunnin kunnes kirjastoa alettiin jo sulkemaan. Tämä pariskunta oli

aikanaan adoptoinut lapsen Guatemalasta ja he olivat vierailleet maassa useita kertoja. Työelämässään he olivat olleet opettajia ja pitivät projektiamme erittäin mielenkiintoisena ja tärkeänä. Sain heiltä pitkän kannustavan palautteen ja paljon voimaa jatkaa projektia sekä tehdä niitä ehkä jatkossakin kaupungissamme.

Majassa vieraili useampana eri päivänä äiti kahden lapsensa kanssa. Lapset olivat erittäin kiinnostuneita mayojen numeroista ja symboleista ja kysymyksiä riitti. He lainasivat myös kotiin luettavaksi kirjallisuutta. Mukavat vieraat todella nauttivat majasta ja sain heiltä palautteen, jossa kiiteltiin erityisesti lapsia hyvin huomioivasta toiminnasta.

Yhtenä päivänä sain houkuteltua majaan sisään kaksi teini-ikäistä tyttöä. He olivat arkoja kysymään ja juttelemaan, mutta istuivat tovin majassa kuulemassa mistä oli kysymys ja rohkeasti maistoivat myös erilaisia tarjoiluja. Mukavaa oli nähdä heidän hieman ennakkoluuloinen asenne ja sen voittaminen. Tytöt saivat mukaansa oman nahual-merkkinsä ja toivoivat lisää tämänkaltaista toimintaa Porvooseen.

Erityisen mieleenpainuva kohtaaminen oli eräänä päivänä, kun lounastunnilla kävin huoltamassa majaa. Hän istui levollisen näköisenä majassa ja kertoi minulle tuleensa varta vasten lounastauollaan tilaan irrottautumaan työstään ja rentoutumaan. Hän oli erityisen kiinnostunut Guatemalan henkisestä kulttuurista ja istuimme tovin keskustelemassa aiheesta.

Kirjaston henkilökunnasta osa oli enemmänkin innostunut majastamme. Erityisesti ilahdutti musiikista intoutunut tanssiva kirjastonhoitaja, joka sai hyllyttämiseensä aivan uutta virtaa, kun laitoin eräänä aamuna marimba-musiikin soimaan.

11.9.2 Palaute

Yleisesti ottaen palaute projektista oli erittäin positiivista ja innostavaa.

Majalla olleeseen palautevihkoon kertyi yhteensä 25 palautetta. Kaikki niistä olivat positiivisia. Voi hyvin ajatella, että negatiivisesti asiaan suhtautuvat henkilöt eivät vaivautuneet edes lähestyä majaa saati tulla sisään juttelemaan tai kirjoittamaan palautevihkoon. Osalla ohikulkijoista oli niin kiire, että he kieltäytyivät kohteliaasti tulemasta. Toiset heistä harmittelivat, että eivät nyt ehtineet ja kyselivät tuleeko tulevaisuudessa jotain vastaava kirjastoon.

”Mukavaa ja mielenkiintoista vaihtelua arkeen ☺ Esittelijätkin oli tosi mukavia ja lapsiystävällisiä!”

”Riktigt lyckat! Stämningsfullt förverkligad med musik kryddor och material och smått att smaka. Tack!”

”Kiitos maya-intiaanien majan rakentajille. Aistien merkitys on tärkeä osa kotoutumista. Se mitä me muistamme entisestä elämästä, lapsuudesta, on säilyttämisen arvoista. Adoptiolapsista tiedetään, että juurimatalla he eivät muista ihmisiä, mutta he muistavat tuoksut. Toivon moniaistisen kokemuksen käytön yleistyvän osana kotouttamista. Se on samalla maahanmuuttajan kulttuurin kunnioitusta.”

”Kiitos taas! Toistamiseen lasten kanssa vierailulla. Mukava paikka tutustua vieraaseen kulttuuriin.”

”Oli mielenkiintoista ja avartavaa. Ihanat luonnonäänet taustalla. Tuoksut tulivat heti vastaan kun astuu majaan. Ystävällinen opas ☺”

”Great! More things like this here!”

Ainoa negatiivinen palaute, jonka sivukorvalla kuulin oli, kun eräs kirjaston infotiskillä istunut nainen totesi kirjastonhoitajalle, että alumiinitolpat eivät oikein sopineet tunnelmaan. Teltan ulkopuolella ne näkyivätkin korostuneesti.

11.10 Lopetus

Maya-majan sulkeuduttua pidimme pienen hengähdystauon, mutta tapasimme kumppanin kanssa muissa yhteyksissä ja keskustelimme tapahtumista. Prosessin lopetuksiksi on hyvä päättää projekti juhlaan. Kutsuin kumppanin kylään, teimme yhdessä ruokaa ja vietimme iltaa. Molemmat olivat tyytyväisiä projektiin ja uusia moniaistisia Aistien-tiloja visioitiin lähitulevaisuuteen. Yhteinen juhla ja illanvietto oli erittäin tärkeä tapahtuman kiivastahtisuuden jälkeen. On aina mahdollista, että projektin kuluessa kiireessä ja paineessa jotkin asiat jäävät mieleen kaivertamaan ja niille vastapainoksi on hyvä saada positiivinen päätös prosessille. Tässä prosessissa ajanpuute oli ainoa negatiivinen asia ja molemmat toivoivat, että olisivat kyenneet tekemään vielä enemmän, mutta lopputulokseen olimme tyytyväisiä ja palaute on ollut positiivista.

Tein vielä noin 2 kuukauden jälkeen tapahtumasta jälkihaastattelun, jossa pyysin kumppania pohtimaan prosessin vaikutusta omaan elämään ja identiteetin työstöön uudessa kulttuurissa.

”Happy” ja ”Feels like you have given me a present” olivat kumppanin toteamukset, kun kysyin hänen tunnelmiaan nyt kaiken jälkeen. Hän kertoi alkuun olleensa vähän epävarma projektista, eikä heti osannut ajatella millainen lopputulos olisi. Alussa hän ajatteli, että ehkä meillä on huone, missä on valokuvaesitys, ruokaa ja juomaa ja hän esitelmöi kulttuuristaan. Kun kerroin hänelle enemmän menetelmästä ja näytin kuvia, hän alkoi ymmärtää ideaa, mutta ei voinut kuvitella lopputuloksen olevan niin vaikuttava ja kokonaisvaltainen elämys, mitä se lopulta oli.

Kumppani kertoi jälkikeskustelussa, että hänen kulttuuri-identiteettinsä on vahvistunut Suomeen muuton jälkeen. Omaa kulttuuria on tarve korostaa ja tuoda esiin, samalla kun yrittää sopeutua uuteen. Hän kertoi prosessin aikana oppineensa paljon uutta omasta kulttuuristaan ja kiinnostuksen kasvaneen entisestään. Projektin aikana törmäsimme maya-kulttuurin väärinkäytön ilmiöihin internetissä. Maya-kulttuuri sekoitetaan usein asteekki-kulttuuriin, mikä yleisyydessään yllätti hänetkin. Erityisesti muualla Väli- ja Etelä-Amerikan alueella käytetään maya-kulttuuria turismin piristämiseen. Mayat ovat enemmän suosiossa kuin asteekit ja mayasana liitetään usein asteekki-kulttuurin symboleihin, tapoihin ja alueisiin turistien houkuttelemiseksi.

Kumppani koki miettineensä prosessin vaikutuksesta enemmän kulttuuriemme välisiä eroja. Itse taas yllätyin monista samankaltaisuuksista. Esimerkkinä hän mainitsi fyysisen läheisyyden. Hän on aiemminkin pohtinut sitä, kuinka hän käyttäytyy tilanteissa, joissa hän kohtaa eri kulttuurien ihmisiä. Kumppanin kulttuurissa tavattaessa halataan ja suudellaan poskille. Näin hän on toiminut myös Suomessa usein, mutta vähentänyt tätä ja ollut sensitiivisempi erityisesti suomalaisten ja arabialaisten keskuudessa. Tämän prosessin aikana hän uskoi oppineensa ymmärtämään paremmin myös toisenlaisesta kulttuurista lähtöisin olevan ihmisen tarvetta pitää fyysistä etäisyyttä enemmän kuin hänen omassa kulttuurissaan.

Tämä opinnäytetyöprosessi lisäsi kumppanin kiinnostusta myös suomalaista kulttuuria kohtaan ja hän haluaisi matkustella ympäri Suomea tutustumassa maahamme ja kulttuuriimme. Hän haluaisi myös viedä suomalaista kulttuuria kotimaahansa ja koko Väli-Amerikkaan.

Jälkeenpäin hän jäi miettimään saivatko suomalaiset vierailijat niin paljon tästä, mutta uskoi kun vakuuttelin, että monet ovat kiinnostuneita juuri maya-kulttuurista ja kiitoksia on tullut. Guatemalassa maaseutu yhdistetään hyvin vahvasti köyhyyteen ja tietyllä tavalla myös tietämättömyyteen, vähän yksinkertaisiin ihmisiin. Tuloerot ovat maassa maailman suurimpia ja kaupungeissa eletään hyvin loistokasta ja länsimaalaistunutta elämää. Sain vakuuttaa kumppania siitä, että tärkeintä tässä prosessissa olisi hänen voimaantumisensa ja sellaisen tilan rakentaminen, mistä hän voi ammentaa omaan elämäänsä lisää virtaa jaksaa kotoutumisprosessissa. Hän kuitenkin oppi prosessin aikana yhä enemmän arvostamaan Guatemalan maa-

seudun kulttuuria ja tuntee ylpeyttä siitä. Hän koki myös enemmän yhteyttä maaseudun maya-kansaan kuin aiemmin. Guatemalan sisällissodasta aiheutunut vaikea tilanne erkaannutti hänet siitä aikanaan, mutta prosessi palautti hänen myönteiset kokemuksensa mieleen ja hän haluaa vahvistaa identiteetissään tätä osaa. Prosessin aikana hän pohti ja korosti isoäitinsä taitoa hyväksyä ja halua auttaa. Hän näkee samat piirteet myös itsessään nyt selvemmin ja prosessi vahvisti hänen haluaan tuoda esiin niitä yhä enemmän.

12 Prosessin haasteet

Prosessin aikana ilmeni monenlaisia haasteita. Osaa niistä olen jo käsitellyt aiemmin työssäni, mutta summaan vielä tähän yhteyteen niistä tärkeimpiä.

Prosessin aikana ensisijaisen tärkeää oli kumppanin voimavarojen lisääminen, kuuleminen ja innostaminen toimintaan. Tähän vaaditaan luottamuksellinen suhde, jonka rakentamisessa aito tasa-arvoinen vuorovaikutus ja rinnalla kulkeminen on välttämätöntä. Asiakkaan tarpeista ja toiveista lähtevä prosessi vaatii tasapainoilua ideoiden esittämisen ja taustalla olon sopivan suhteen löytämiseksi. Läheisyyden rajanveto ja sen kanssa tasapainoilu yksilöprosessissa on aina haaste. Prosessin aikana heräsi paljon keskustelua kumppanin yksityiselämästä. Salassapito yksityisasiasta on tärkeää niin eettisesti kuin saavutetun luottamuksen säilyttämiseksi.

Opinnäytetyön idea muhi pitkään mielessä. Alkuun pääseminen oli vaikeaa, koska kyseessä oli oma projekti uudella paikkakunnalla ja jouduin pohjustelemaan asiaa perusteellisesti ihmisille, jotka eivät tienneet moniaistisuudesta tai Aistien-menetelmästä. Mahdollisia kumppaneita oli useampia ja osittain oli jopa vaikeaa valita. Eteneminen olisi voinut olla päämäärätietoisempää ja rivakampaa heti alusta, mutta uskoin asioiden etenevän parhaiten hieman hitaamalla omalla tahdillaan. Joidenkin maahanmuuttajien keskuudessa ajatellaan, että opiskelijat käyttävät heitä vain materiaalina opiskelussaan. On tärkeää, että tällaista kokemusta ei tule ja yhteyttä on pidettävä prosessin jälkeenkin. Omalta kohdaltani se tarkoittaa osallistumista jatkossakin maahanmuuttajien järjestön toimintaan.

Vaikka olimme jo sopineet projektin aloittamisesta yhteydenpito lopautti ja en saanut yhteyttä kumppaniin vähään aikaan. Yhteydenpito ja säännöllinen kommunikaatio kumppanin kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Vaikka ei olisi mitään selvää projektiin liittyvää asiaa, on hyvä soittaa vaikka vain kuulumisia, jolloin luottamus kehittyy ja projektin onnistuminen on varmempaa. Koska kommunikoimme englannin kielellä, joka ei ole kummankaan äidinkieli oli asiat käytävä moneen kertaan läpi. Selkeys viestinnässä on tärkeää ja puheluiden lisäksi oli syytä toistaa asia sähköpostitse tai facebookin suunnitteluryhmässä. Väärinkäsityksiltä ei vältytty prosessin aikana.

Suunnittelua olisi voinut olla enemmänkin ja se olisi voinut olla täsmällisempää. Suunnittelulle on hyvä varata paljon aikaa. Kaikki eteni meidän projektissa vähän omalla painollaan, mutta lopulta onnistuimme hyvin ja sain kehuja kumppanilta hyvästä organisoinnista. Molempien aikataulujen tiukkuus oli haasteena. Olisi ollut hienoa, jos majassa olisi ollut koko ajan joku. Tämä oli kuitenkin mahdotonta työelämän kannalta ja opinnäytetyöhön varatut tunnit eivät olisi millään riittäneet tällaiseen. Kumppanin sitouttaminen viikoksi kirjastolle päivystämään ei olisi ollut myöskään eettisesti oikein.

Haastattelut olisivat näin jälkikäteen pohdittuna voineet olla paremmin ja tarkemmin mietittyjä. Toki haastattelujen teemat ja kysymyksiä olin miettinyt valmiiksi, mutta keskustelu vei mennessään ja osa kysymyksistä jäi kokonaan kysymättä. Huomasin, että usein myös kysymyksestä ymmärrettiin hieman eri tavoin, kuin oli tarkoitus ja jouduin täsmentämään kysymyksiäni.

Maya-kansasta tietoa etsiessä törmäsi yleensä asteekki materiaaliin, jota väitetään kuitenkin maya-kulttuuriin liittyväksi. Mainoksen tekemisessä tuli kiire ja se täytyi saada valmiiksi, vaikka kumppani ei ollut lähettänyt materiaalia siihen. Ehdotin hyvin neutraalin bambuisen taustan päälle informatiivista tekstiä. Mainoksen tehnyt ystäväni kuitenkin etsi netistä tyylikkäämmän ja projektiamme selkeämmin ilmentävän 'maya-kalenterin' kuvan, joka valitettavasti oli väitteistä huolimatta kuva asteekkien kalenteriekosta. Myös kirjastosta löytyi kirja, joka käsitteli mayoja, mutta kannessa oli asteekki-kalenterin kuva. Ilman kumppanin hyväksyntää ei voinut mitään materiaalia käyttää. Intiaani- sanan käytöstä syntyi myös ongelma. Sitä oli syytä välttää, koska mayat eivät itse käytä kyseistä sanaa, johon liitetään valloittajan määrittelyä ja alistamista.

Tiedotukseen on aina syytä varata aikaa ja resursseja. Aikaa tiedottamiseen oli projektissamme ihan liian vähän, mutta siinä onnistuttiin silti kohtuullisesti. Saimme sekä lehdistön että radion kiinnostumaan ja mainoksia levitettiin ahkerasti. Mainosten ja tiedotteiden sekä materiaalin kannalta myös Porvoon kaksikielisyys oli haaste. Kaikki mainokset ja kirjaston kautta välitettävät tiedotteet piti kääntää myös ruotsiksi. Etenkin kirjaston kannalta käännösten kieli oli myös hyvin tarkkaa. Jopa suomenkielisten mainosten sanamuodoissa oli huomautettavaa. Kääntäminen oli vei paljon aikaa ja kuormitti jo muutenkin kiireisiä valmisteluja.

Kirjaston rooli tilan pidossa voisi olla suurempikin. Kävin itse joka aamu avaamassa tilan ja huoltamassa sitä päivän aikana. Kirjaston henkilökunnalta ei edellytetty juurikaan panostusta tilan ylläpidossa. Jos kirjasto olisi tiiviimmin mukana esimerkiksi teknisessä tilan avaamisessa ja sulkemisessa sekä ylläpidossa, vapautuisi resursseja muuhun toimintaan enemmän. Tulevaisuudessa tapahtumissa voisi yrittää sitouttaa kirjastoa projektiin sen verran, että tietyt helpot pe-

rustoiminnot, kuten videoprojektorin ja musiikin avaamisen ja sulkemisen voisi kirjaston henkilökunta suorittaa.

Kirjaston aulatila tuotti ongelmia valoisuutensa vuoksi. Tähän ratkaisuksi jouduttiin ostamaan pimennysverhot kattoon ja seinään. Vaikka pimennysverhojen kanssa tila toimi suhteellisen hyvin ja sen käytölle oli hyvät perusteet ja etunsa, jatkossa tilan sijoitukseen voisi miettiä valon suhteen otollisempaa paikkaa.

Kuva 15 Tilan valoisuus tuotti ongelmia. Seinäänkin lisättiin pimennysverhot.

Koska projekti oli juuri ennen joulua ja molemmat olimme sen jälkeen aika väsyneitä, siirrettiin loppuhaastattelua pidemmälle. Kun loppuhaastattelu oli vasta kaksi kuukautta tapahtuman jälkeen, se antoi meille toisaalta näkökulmaa etäämmältä, mutta saattoi vaikuttaa jo tapahtumien ja tunteiden muistamiseen. Noin kuukausi olisi varmasti sopivan etäällä, mutta ei liian pitkällä tapahtumien mieleen palauttamisen näkökulmasta.

13 Tavoitteiden toteutuminen opinnäytetyössä

Opinnäytetyöni tavoitteet voi jaotella kumppanin kannalta yksilön voimaantumiseen ja kotoutumiseen liittyviin ja yhteiskunnallisempiin kulttuurien välisen vuorovaikutuksen ja syrjinnän ehkäisyyn liittyviin tavoitteisiin. Lisäksi opinnäytetyöni tavoitteena oli oma ammatillinen kasvu ja oppiminen.

13.1 Voimavarojen löytäminen kulttuurista ja elämyksellinen kotoisuus

Maya-majassa kumppani koki kotoisen ilmapiirin, jota hän oli kaivannut ja sai siitä voimaa. Hän oli silminnähdessä innostunut niin prosessista kuin itse majasta ja niiden toteuttamisesta jatkossakin. Hän ei ollut ajatellut Aistien-tilan olevan niin elämyksellinen ja voimaannuttava kuin se lopulta oli. Sain sekä havainnoida, että kuulla koko prosessin ajan kumppanin innostusta projektista. Hän ei kokenut prosessia kuormittavana, vaan päinvastoin sanoi saaneensa siitä voimaa ja innostusta.

Tässä prosessissa pystyimme keskittymään vain kumppanin kokemuksiin kulttuuristaan ja tuomaan esille siitä häntä voimaannuttavia elämyksiä. Tämän asian vakuuttaminen ja siihen rohkaisu oli isoimpia haasteita projektin kannalta. Kumppani pelkäsi, että tällainen tila ei välttämättä kiinnostaisi muita ja koki, että populaarimpi kuva hänen maastaan ja kulttuuristaan voisi olla parempi mainos maalle. Silloin hänen henkilökohtainen voimaantumisen tilasta olisi jäänyt vähäisemmäksi ja pinnallisemmaksi.

Opinnäytetyöni prosessin tärkein ansio oli maahanmuuttajan kokemus kuulluksi tulemisesta. Hän sai kokea, että joku oli kiinnostunut hänen taustoistaan ja kulttuuristaan sekä uskoi vielä muidenkin suomalaisten olevan kiinnostuneita. Kumppani ilmaisi tämän jo ensimmäisen haastattelun päätteeksi ja toisti kiitollisuuttaan useissa tilanteissa sekä jälkihaastattelussa. Tämä kokemus antoi hänelle voimaa tuoda kulttuuriaan esiin ja toimia jatkossa muiden maahanmuuttajien auttamiseksi. Hän halusi myös jatkaa tämän menetelmän käyttöä Porvoossa ja kokee sen erittäin hyödylliseksi maahanmuuttajien kanssa työskennellessä. Menetelmä sopii näiltä osin vapaaehtoistyössä käytettäväksi ehkä jopa paremmin kuin sosiaalialan työssä.

Jälkihaastattelussa kumppani toi selkeästi ilmi, että tämä projekti on auttanut häntä näkemään oman kulttuurinsa merkitystä elämässään yhä enemmän. Kumppani koki prosessin olleen paljon vaikuttavampi oman identiteetin pohdiskelun välineenä kuin hän oli alun perin ajatellut. Erityisesti se näkyy siinä, että hän kokee oman kulttuurinsa nyt vielä tärkeämmäksi ja uskoo myös muiden olevan kiinnostuneita siitä.

Sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Tässä prosessissa käytiin yhdessä läpi monia identiteettiä ja kulttuuri-identiteettiä liittyviä keskusteluja, joista oli apua niin kumppanin kuin minunkin identiteetin

tunnistamiselle ja työstämiselle. Tämän opinnäytetyöni prosessin vaikutukset näkyvät yksittäisen maahanmuuttajan perheen ja ystävien kulttuuri-identiteetin esiin nostamisessa. Lapsi sai tietoa ja kosketuspintaa äitinsä kulttuuriin ja veli osallistui majan rakentamiseen sekä innostui toimimaan jatkossa menetelmän parissa. Ystävät vierailivat tilassa ja miettivät millaisen tilan he tekisivät omasta kulttuuristaan. Identiteetin muokkausta tapahtui joka suuntaan. Aistien-tilan rakentamisprosessissa vieraan kulttuurin edustajat asettuvat pohtimaan omaa kulttuuriaan muiden silmin ja samalla valtaväestö joutuu miettimään omaa identiteettiään suhteessa vieraaseen. Tällainen identiteettityö mahdollistuu, kun omaa identiteettiä voidaan tunnistaa ja konstruoida suhteessa toisiin.

13.2 Kotoutumisen tukeminen

Kotoutumisprosessissa koetaan tärkeäksi maahanmuuttajan oman kulttuurin ylläpito, kun hän samalla sopeutuu uuteen ympäristöön. Oman kulttuurin ylläpito on yksi Aistien-menetelmän keskeisistä tavoitteista. Kotoutumisessa tärkeä voimavara on maahanmuuttajien perheet ja lähiyhteisöt. Aistien-menetelmä on onnistuessaan erinomainen keino tiivistää maahanmuuttajien yhteisöjä samalla kun vuorovaikutusta avataan valtaväestön suuntaan. Projektimme aikana kumppanin perheessä oli hänen kulttuurinsa enemmän esillä ja majan toteuttaminen vahvisti kumppanin halua tuoda kulttuuriaan esiin enemmän. Aistien-menetelmän voimaannuttava vaikutus luo myös edellytyksiä kotoutumiselle. Tässä prosessissa kumppani koki saaneensa voimaa ja innostui toimimaan paikkakunnalla muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa moniaistisuutta hyödyntäen. Tällöin kotoutumisen edistämisen vaikutukset, joita saavutimme kerätyt myös muissa ryhmissä ja tulevaisuudessa Aistien-tiloissa.

Useissa tutkimuksissa on todettu sosiaalisten verkostojen merkitys myös maahanmuuttajien hyvinvoinnille. Henkilökohtaisen elämän ongelmissa tukeudutaan usein omiin lähisukulaisiin ja oman ryhmän sisällä oleviin läheisiin, mutta suomalaisiin ystäviin tukeudutaan, kun tarvitaan neuvoa työelämään, opiskeluun ja arkeen liittyvissä ongelmissa. Myös kielen opiskeluun yhteydet suomalaisiin on havaittu tärkeiksi. (Jasinskaja-Lahti&Perhoniemi 2006: 78.)

Opinnäytetyöprosessin aikana huomasin kuinka paljon maahanmuuttajat kaipaavat juuri suomalaisia ystäviä auttamaan heitä arjen asioiden hoitamisessa. Tätä tarvetta voisi tyydyttää vapaaehtoisen ystävätoiminnan kautta erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden toiminnassa. Kävimme kumppanin kanssa laajoja keskusteluja hänen opinnoistaan ja aiemmasta työhistoriasta, kuinka turhautunut hän oli omaan työllisyystilanteeseensa täällä Suomessa. Hän kysyi minulta neuvoa monissa työelämään liittyvissä kysymyksissä ja myös arkeen, asumiseen ja toimeentuloon liittyvissä asioissa. Hänen kokemuksensa on, että avioliiton kautta maahan tulleet maahanmuuttajat jäävät ilman tukipalveluja. Odotetaan, että suomalainen aviopuoliso kotouttaa ja opastaa. Näin ei kuitenkaan aina ole. Kokemukseni mukaan on paljon tällaisia

maahanmuuttajia, enimmäkseen naisia, jotka ovat jääneet kotiin ilman minkäänlaista sosiaalista verkostoa ja tukea kotoutumiseen. Kumppani kehitti prosessin aikana suhdeverkostojaan erityisesti suomalaisiin.

13.3 Kulttuurin näkyväksi tekeminen ja kulttuurien kohtaaminen

Projektin mahdollisti aidot kohtaamiset maahanmuuttajan ja valtaväestön välillä. Vuorovaikutus valtaväestön kanssa edistää molempien ryhmien ymmärrystä toisiaan kohtaan. Projektimme aikana kohtasimme vain myönteistä mielenkiintoa menetelmää ja kumppanin kulttuuria kohtaan. Uskon, että mielenkiinto Aistien-menetelmää kohtaan kantaa jatkossakin ja toteutamme kaupungissa uusia Aistien-tiloja, joiden kautta maahanmuuttajamme saavat ääntään kuuluviin kaupungissamme. Kumppani kertoi prosessin myös herättäneen uudella tavalla uteliaisuutta suomalaisten tapoihin ja kulttuuriin.

Kirjasto oli erinomainen paikka tällaisten kohtaamisien areenaksi. Asiakkaita käy pitkin päivää ja asiakaskunta on valmiimpaa kohtaamaan maahanmuuttajat. Lapset ja nuoret ovat kirjaston ydinasiakaskuntaa ja heidän asenteisiinsa on vielä helppoa vaikuttaa asiallisella tiedolla ja aidoilla kohtaamisilla.

Maya-maja osoittautui hyväksi keinoksi tavoittaa aivan erilaisia ihmisiä kuin yleensä monikulttuurisiin tapahtumiin osallistuu. Paikalle tuli tavallisia perheitä, jotka olivat kiinnostuneita menetelmästä ja kokivat sen etenkin lapsilleen hienoksi tavaksi tutustua erilaisiin kulttuureihin. Olin todella yllättynyt, että suurin osa vierailijoista oli minulle uusia tuttavuuksia. Uskon projektimme vaikuttaneen monien vierailijoiden asenteisiin, heidän suusanallisen palautteensa perusteella. Tämä vaikutus heijastuu myös heidän lähipiiriinsä. Jo pelkästään maahanmuuttajien kulttuurien näkyväksi tekeminen ja mahdollisuus vuorovaikutukseen eri ryhmien välillä on tärkeää ymmärretyksi tulemisen kannalta ja ennakkoluulojen hälventämiseksi.

Maya-majassa vieraili paljon lapsiperheitä ja lapset kysyivät luontevasti kaikesta tilaan liittyvästä. Myös lasten kanssa vierailleet aikuiset rohkaistuivat kyselemään asioita kuten mitä hedelmiä tuliseremonia-alttarilla oli ja miten erilaisia ruoka-aineita käytetään Guatemalassa ja maya-kulttuurissa. Tilassamme vieraili myös varhaiskasvatuksen ja opetuksen ammattilaisia. Eräs rehtori esitti toiveen, että tulisimme rakentamaan tilan tai vain vierailemaan hänen johdamaansa kouluun. Hän koki, että se voisi olla lapsille paljon konkreettisempi, mutta samalla elämyksellisempi kokemus kuin perinteinen opetus. Ideoimme tämän pyynnön pohjalta Multicultural Association of Porvoon toimintaan projektia, jossa maahanmuuttajat vierailisivat Porvoon alueen kouluissa kertomassa elämästään Suomessa ja kulttuuristaan. Näihin vierailuihin voisi liittää moniaistisia elementtejä ja tuoda esiin kuvien ja musiikin lisäksi kulttuuriin liittyviä makuja ja tuoksua. Lisäksi lapsille voisi olla luontevaa osallistua johonkin kulttuuriin liit-

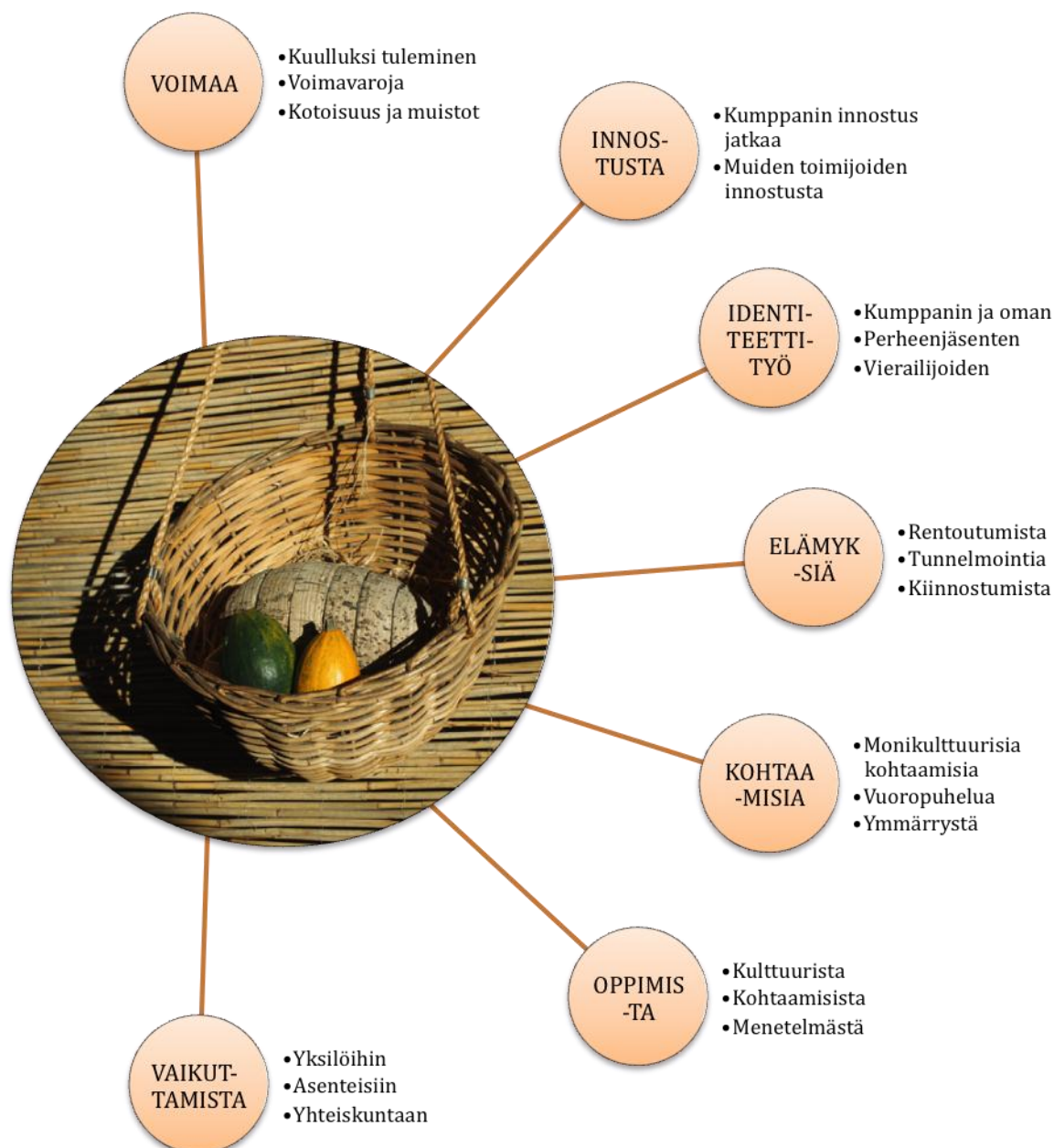
tyvään toiminnalliseen työpajaan, kuten rummutuspajaan tai tanssipajaan. Projektiin haettiin varoja opetusministeriöltä ja se voidaan toivottavasti aloittaa jo kuluvana vuotena.

13.4 Ammatillinen oppiminen

Ammatillista kehittymistä tapahtui koko prosessin ajan ja se jatkuu läpi työurani. Sain kokemusta maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kanssa toimimisesta ja siihen liittyvistä haasteista. Sosiaalialan ammattilainen, joka tekee työtä maahanmuuttajataustaisten ihmisten kanssa, joutuu tekemisiin hyvin erilaisten, omista poikkeavien taustojen, arvojen ja tapojen kanssa. Erilaisten kulttuuritaustojen ymmärtäminen ja hyväksyntä vaativat jatkuvaa omien arvojen ja toimintatapojen kriittistäkin pohdintaa.

Opin paljon maahanmuuttajien kohtaamisesta ja heidän asiakkuuteensa liittyvistä erityishaasteista. Selkeyttä viestintään ja ohjaamiseen sain opetella. Opin tiedottamisen ja viestinnän tärkeyttä erityisesti tämän asiakaskunnan kannalta. Jouduin miettimään salassapitoon ja luottamukseen liittyviä teemoja. Miten paljon voisin kertoa prosessin aikana ilmenneistä haasteista ilman, että rikon salassapitovelvollisuuttani. Pohdin myös maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Sosiaalialan työt ovat nykyään yhä enemmän projektiluontoisia ja hankkeissa tapahtuvia. Tämänkaltainen työskentely vaatii sosiaalialan ammattilaiselta asiakastyön lisäksi erilaisia ominaisuuksia ja taitoja, kuten oma-aloitteisuutta, luovuutta, joustavuutta, projektin markkinointiin liittyviä valmiuksia ja tiedonhankinta ja -välitystaitoja. Projektityöosaamiseni kehittyi prosessin aikana. Olin vastuussa itse sekä kumppanin hankinnasta, projektin esittelystä paikakakunnalla eri toimijoille ja koko käytännön toiminnasta. Sain paljon arvokasta kokemusta siitä, mitä kaikkea tämänkaltainen projekti vaatii tekijöiltä. Tätä kokemusta tulen hyödyntämään myös tulevaisuudessa tapahtumissa ja olin mukana suunnittelemassa MAPorvoon tulevaa toimintaa, johon vastaavia moniaistisia tiloja on sisällytetty ensi vuodelle kaksi, jos saamme projektille hakemaamme rahoitusta opetusministeriöltä. Majassa vierailut rehtori innoitti myös suunnittelemaan kouluvierailuihin liittyvää projektia, jossa maahanmuuttajat kiertävät kouluissa esittelemässä kulttuuriaan moniaistisesti.

Kuva 16 Mitä jäi koriin?

14 Opinnäytetyön eettinen pohdinta

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus ei ole tuottaa yksiselitteistä ja yleistettävää tietoa. Siinä pyritään löytämään toiminnalle toimivaa ja järkevää käytännettä ja tuottamaan tietoa tietyn menetelmän toimivuudesta tietyssä tilanteessa ja tietylle kohderyhmälle. Toiminta ja sen onnistuminen on oleellisesti riippuvaista niin ajasta, paikasta, menetelmästä kuin toimijoista ja heidän motivaatiostaan toimintaan. Opinnäytetyön laatimiseen käytössä oleva vähäinen aika on yksi toiminnan luotettavaan arviointiin vaikuttava asia.

Aineiston keräämiseen liittyy ongelmia. Toiminnallisen opinnäytetyöni arvioinnin välineenä toimii aineisto, joka sisältää avoimia haastatteluja, omia havaintoja ja suullista sekä kirjallista palautetta. Näiden kaikkien aineistojen tulkintaan vaikuttavat omat subjektiiviset näkökulmani. Lisäksi omat havaintoni myös perustuvat omaan subjektiiviseen kokemukseeni tilanteesta. Pyrin toteuttamaan opinnäytetyöni tämän ongelman huomioiden ja tavoitteena on mahdollisimman objektiivinen havainnointi ja tulkinta.

Maahanmuuttajan kanssa tehtävään työhön liittyy aina myös kielitaidosta johtuvat ongelmat. Ensimmäinen eettinen ongelma on se, ymmärtääkö kumppani mihin hän on ryhtymässä. Tähän asiaan tulee kiinnittää erityistä huomiota opinnäytetyön kaikissa vaiheissa ja pyrkiä mahdollisimman selkeään vuorovaikutukseen. Kumppanin osallistumisen opinnäytetyöhön tulee olla täysin vapaaehtoista ja on varmistettava, että hän myös ymmärtää sen.

Minun oli huolehdittava koko prosessin ajan kumppanin hyvinvoinnista ja huomioitava mahdollisia ongelmia, mitä opinnäytetyöhön osallistuminen voi hänen elämässään aiheuttaa. Luottamuksellisuus on ollut tärkeää opinnäytetyössäni. Mikäli kumppani haluaa pysyä nimettömänä työn ajan, se tulee taata. Tässä opinnäytetyössä kumppani halusi tehdä julkisen tilan ja osallistua siihen omalla nimellään. Oli tärkeää, että sovituisissa asioissa pysyttiin ja kumppani pystyi luottamaan siihen, että toimin sovitun mukaisesti.

Sosiaalialan työtä ohjaavat ammattieettiset ohjeet, joita noudatin myös opinnäytetyössäni. Opinnäytetyöni kannalta oleellisia ovat etenkin ihmisoikeuden ja ihmisarvon kunnioittaminen, asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, asiakkaan osallistumisoikeuden edistäminen, asiakkaan kokonaisvaltainen, asiakkaan yksityisyyden kunnioittaminen. Sosiaalialan työntekijöitä veloitetaan myös toimimaan asiakkaansa asianajajina ja tuomaan esiin heidän tilanteeseensa liittyviä epäkohtia yhteiskunnassa. (Arki, arvot ja elämä 2005.) Asiakkaan puolelle asettuminen ja asianajajuus on opinnäytetyössäni ilmennyt maahanmuuttajan äänen esille tuomisessa. Olen myös saanut prosessin aikana enemmän tietoa tämän asiakaskunnan erityisistä ongelmista, joihin pyrin etsimään ratkaisuja niin vapaaehtoistyön kautta kuin poliittisen vaikuttamisen keinoin.

Monikulttuurisuuden ja moninaisuuden tunnistaminen ja negatiivisen syrjinnän estäminen kuuluu myös sosiaalialalla toimivan ammattilaisen eettisiin ohjeisiin. (Arki, arvot ja elämä 2005.) Monikulttuurisuuden edistäminen ja syrjinnän ehkäisy oli yksi opinnäytetyöni tavoitteista. Aistien menetelmän avulla maahanmuuttajien osallisuutta yhteiskunnassa edistetään heidän kulttuurinsa esille tuomisella ja kohtaamisten mahdollistamisella. Olen tutustunut maahanmuuttaja-asiakkaiden tilanteeseen yhteiskunnassamme ja tässäkin opinnäytetyössä tuon niitä epäkohtia esille, joita heidän tilanteessaan on havaittavissa.

Aistien-tilan prosessissa on huomioitava erityisesti muutamia asioita. Koska tilan on tarkoitus toimia kumppanin identiteetin rakennuksen välineenä uudessa kulttuurissa, on minun prosessin tukijana osattava pysyä tarpeeksi taustalla, että tila todella pohjautuu kumppanin tarpeisiin ja on hänestä lähtöisin. Kuntouttavan otteen huomioiden, on myös osattava antaa tilaa kumppanille toimia ja varottava tekemästä liikaa hänen puolestaan. Tämä on sosiaalialan työssä yleinen haaste, osata tasapainoilla tuen ja asiakkaan haastamisen välillä sopivassa suhteessa.

15 Pohdinta

Maapalloistuminen vaikuttaa kulttuureihin monensuuntaisesti. Eripuolilta maailmaa muutto- liikkeen huuhtomat maahanmuuttajat jakavat samaa fyysistä paikkaa ja aikaa. Globalisaatio yhdenmukaistaa kulttuureja ja markkinatalouden kuluttajaidentiteetti korvaa kansallisia ja kulttuurisia identiteettejä. Toisaalta nämä kulttuurierot ja niiden kasvattama identiteetti voikin muodostua yhä merkityksellisemmäksi. Juurettomuuden tunne ajaa ihmisiä identiteetin pohdintaan. Työtä tehdään yhä enemmän kansainvälisissä työyhteisöissä. Se luo myös haasteita yhteiskunnassa. Kulttuurieroja ja tapakulttuuria on tunnettava ja ymmärrettävä, jotta yhteiselo sujuu.

Suomen monikulttuuristuessa uhkakuvien maalailua tärkeämpää olisi keskittyä miettimään, kuinka saamme uudet kansalaiset osallisiksi yhteiskuntaamme, miten edistämme heidän kotoutumistaan, kouluttautumistaan ja työllistymistä ja kuinka asuinalueilla saadaan aikaan sujuva arki ja ristiriitaisuudet ratkottua. Aistien-tilat tarjoavat maahanmuuttajille mahdollisuuden oman kulttuurin säilyttämiseen, mikä koetaan kotoutumisessa tärkeäksi. Aistien-tilat mahdollistavat myös kotoutumisprosessin kaksisuuntaisuuden, kun luodaan kohtaamiseen sopiva tila ja mahdollistetaan vuorovaikutus maahanmuuttajien ja valtaväestön välillä. Kotoutumisessa tärkeää on myös eri toimijoiden yhteistyö maahanmuuttajan tukena. Aistien-tiloja voidaan rakentaa eri toimijoiden kanssa yhteistyössä, niin kuin tässä opinnäytetyöprosessissa, mikä edistää paikallisten toimijoiden verkostoitumista ja luo samalla maahanmuuttajalle uusia verkostoja yhteiskunnassa.

Maahanmuuttajien ääni ei kuulu tarpeeksi yhteiskunnassamme. Siksi on luotava yhä enemmän mahdollisuuksia myös tämän maahanmuuttajien oman äänen ja kulttuurin näkyväksi tekemiseen. Aistien-menetelmän avulla voidaan antaa myös maahanmuuttajille enemmän määrittelyvaltaa itsestään. Maahanmuuttajan näkyväksi tekeminen yhteisössä pakottaa myös valtaväestön pohtimaan suhdettaan monikulttuurisuuteen ja tuo esiin valmiudet erilaisten ihmisten ja kulttuurierojen kohtaamiseen. Myös maahanmuuttajilla on ennakkoluuloja ja kielteisiä käsityksiä valtaväestöstä. Erilaisuuden kohtaaminen on yhä monikulttuurisemmassa yhteiskunnassamme oleellinen taito, jota tulisi edistää jo lapsena. Siksi Aistien-tilojen merkitys myös op-

pimisympäristönä lapsille ja nuorille on tärkeää. Tilat kiehtovat luonnostaan uteliaita lapsia tutkimaan. Majassa tuli joka päivä tunne, että tämä Aistien-tila tuli tarpeeseen ja sellaisetkin ihmiset, jotka vahingossa törmäsivät majaan, innostuivat ja kiittelivät.

Vuorovaikutus eri ihmisryhmien välillä vähentää ennakkoluuloja ja lisää suvaitsevaisuutta. Jos tunnet edes yhden maahanmuuttajan paremmin, on vaikeampaa uskoa yleistäviin ja negatiivisiin stereotypioihin sekä kohdistaa vihaa tätä ulkopuolista ihmisryhmää kohtaan. Eri kulttuurien välistä vuorovaikutusta on siis edistettävä kaikin keinoin. Aistien-menettelyn ja moniaististen tilojen avulla kulttuureihin tutustuminen ja kulttuurien välinen vuorovaikutus on luontevaa. Tämän kaltainen vuorovaikutus eri ihmisryhmien välillä on ainoa keino saada monikulttuurinen väestö arjessa toimimaan yhdessä ilman suuria ristiriitoja.

Menetelmä tuntuu toimivan erityisen hyvin juuri herättelijänä, niin kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen, maahanmuuttajaan tutustumisessa, yhdistystoimintaan aktivoimisessa, kuin tiedonhankinnassa. Kaikki tämä olisi mielestäni hyvinkin paljon kirjaston toimintaan sopivaa. Monet vierailijat ilmaisivat kiinnostustaan tämänkaltaisen toiminnan jatkumiselle ja he miettivät tilassa, kuinka voisivat omalta osaltaan lähteä toimimaan maahanmuuttajien osallistamiseksi yhteiskuntaamme ja heidän kulttuuriensa voimavarojen ja rikkauksien huomioimiseksi.

Tämän opinnäytetyön perusteella Aistien-menettelmä toimii hyvin maahanmuuttajien voimaannuttamisen välineenä kotoutumisprosessin aikana. Eniten tästä voimaantumisesta kertoo se, että kumppani koki prosessin voimavaroja lisäävänä ja tärkeänä. Myös useat vierailijat kokivat Maya-majan miellyttävänä ja hyvinvointiaan lisäävänä tilana. Kumppani ja muut osallisina olleet toimijat innostuivat toteuttamaan menetelmää ja moniaistisuutta jatkossakin, mikä on vahva osoitus prosessin voimaannuttavista vaikutuksista.

Prosessin aikana niin valtaväestön edustajat kuin maahanmuuttajat pysähtyvät miettimään omaa identiteettiään, kulttuuriaan, niihin liittyviä arvoja ja omia arvoja suhteessa kulttuurin arvoihin sekä keskustelemaan toisen kulttuurin edustajan arvoista ja tavoista. Näitä identiteettineuvotteluja käytiin niin Maya-majaa luodessa kuin siellä vieraillessa. Samalla tapahtui identiteettityötä ja omia identiteettejä konstruointia vuorovaikutuksessa muihin.

Kuulluksi tulemisen kokemus on ihmisen hyvinvoinnille erityisen tärkeää. Olemme sosiaalisia ja kasvamme yhteisössä. Erilainen kulttuuri voi eriyttää ja yhteisöön on vaikeampi leimautua. Kun kuulemme ja arvostamme maahanmuuttajiemme taustaa, otamme heidät samalla mukaan yhteisöön sellaisina kuin he ovat. Heidän kulttuurinsa on osa heidän identiteettiään ja jos emme huomio ja arvosta sitä taustaa, emme voi nähdä ihmistä kokonaisuutena. Tällä tavoin voimaa saanut ihminen sopeutuu myös paremmin yhteiskuntaamme ja jaksaa osallistua

yhteisiin ponnistuksiin. Aistien-menetelmä on erinomainen keino lisätä maahanmuuttajien kuulluksi ja hyväksytyksi tulemisen kokemusta. Tärkein opinnäytetyöprosessin esiin tuoma vaikutus oli kumppanin kokemus siitä, että häntä on kuultu. Hän koki prosessimme kuin lahjana ja se oli selkeästi sekä havaintojeni että hänen antaman palautteen perusteella hänen elämäänsä rikastuttava ja voimaannuttava elämys. Hän näki prosessin mahdollisuutena kokea omaa, tuttua ja kotoisaa ilmapiiriä, jakaa sitä myös muille ja edistää samalla ihmisten tietoisuutta erilaisista taustoista tulevia ihmisiä kohtaan.

Moniaistinen tila ja Aistien-menetelmä vaikuttaa tämän opinnäytetyön perusteella hyvältä välineeltä yksilötyöskentelyssä maahanmuuttajan voimaannuttamiseen. Aistien-menetelmän hyötyjä on maahanmuuttajan kokonaisvaltainen kuuleminen ja usein prosessi nostaa myös mahdolliset ongelmat ja tarpeet heidän elämässään esiin ja se tarjoaa myös mahdollisuuden hänen palvelutarpeensa kartoittamiseen ja palveluohjaamiseen. Pelkästään kunnan maahanmuuttoyksikön resurssit eivät varmastikaan riitä tällaisten prosessien ohjaamiseen, mutta kolmannen sektorin eri toimijoiden yhteistyönä toteutettuna ne voivat parantaa yksittäisen maahanmuuttajan elämänlaatua ja samalla tuoda yhteisössä paikan erilaisten ryhmien väliselle vuorovaikutukselle ja kulttuuritietoisuuden levittämiselle.

Lähteet

- Ahonen, H. 2000. Musiikki. Sanaton kieli. Musiikkiterapian perusteet. Vantaa: Oy Finn Lectura Ab.
- Aistien-menetelmä. 2013. Laurikainen, H., Rätty, M., Saarela, J., Sivonen, S. & työryhmä (toim.). Aistien-avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä- hanke. Tikkurila: Laurea julkaisut.
- Alitolppa-Niitamo, A. 2005. Näkökulmia arjen realiteetteihin. Teoksessa Olemme muuttaneet, näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. (38-45). Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S., Söderling, I. (toim.). Helsinki: Väestöliitto.
- Burr, V. 2004. Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Hall, S. 2003a. Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa Erilaisuus. (85-128). Lehtonen, M., Löytty, O. (toim.). Jyväskylä: Vastapaino.
- Hall, S. 2003b. Monikulttuurisuus. Teoksessa Erilaisuus. (233-278). Lehtonen, M., Löytty, O. (toim.). Jyväskylä: Vastapaino.
- Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, P., Seppänen, S., Tapio, N., Vilen, M. 2010. Perhe ja Perhetyö. Teoksessa Kohtaamisia lapsiperheessä. Menetelmiä perhetyöhön. (9-59). Seppänen, P., Tapio, N., Toivanen, R., Vilen, M. (toim.). Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/ Kirjapaino.
- Hofstede G., Hofstede G.J. 2005. Cultures and Organizations. Software of the Mind. 2. Edition. New York: McGraw-Hill.
- Härkäpää, K., Järvikoski, A. 2011. Kuntoutuksen perusteet. Näkökulmia kuntoutukseen ja kuntoutustieteeseen. Helsinki: Wsoy.
- Jasinskaja-Lahti, I., Perhoniemi, R. 2006. Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla. Seurantatutkimus vuosilta 1997-2004. Helsingin kaupungin tietokeskus tutkimuksia 2006/2.
- Juhila, K. 2008. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön areenat. Teoksessa Sosiaalityö aikuisten parissa. (14-47). Jokinen, A. & Juhila, K. (toim.). Tampere: Vastapaino.
- Kalat, J. W. 2007. Biological Psychology. 9.painos. Belmont: Thomson Wadsworth.
- Karjalainen, V. 2004. Yksilöllistymiskehitys muuttaa kuntoutusta, mutta miten? Teoksessa Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. (11-25). Karjalainen, V., Vilkkumaa, I. (toim.). Helsinki: Stakes.
- Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. 2001. Helsinki: Työministeriö ja Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Kuusela, P. 2006. Realismi ja sosiaalisen identiteetin episteeminen status. Teoksessa Minuus ja identiteetti. (36-56). Rautio, P. & Saastamoinen, M. (toim.). Tampere: Tampere University Press.
- Kyntäjä, E. 2005. Venäläisten ja virolaisten leimautumiskokemuksia. Teoksessa Maahanmuuttajien elämää Suomessa. (137-156). Paananen, S. (toim.). Helsinki: Tilastokeskus.
- Lehtonen, M., Löytty, O. 2003. Miksi erilaisuus? Teoksessa Erilaisuus. (7-17). Lehtonen, M., Löytty, O. (toim.). Jyväskylä: Vastapaino.
- Martikainen, T. 2007. Maahanmuuttajaväestön sukupuolittuneisuus, perheellistyminen ja sukupolvisuus. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. (38-66). Martikai-

nen, T., Tiilikainen, M. (toim.). Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D46/2007. Helsinki: Väestöliitto.

Martikainen, T., Tiilikainen M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. (15-37). Martikainen, T., Tiilikainen, M. (toim.). Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D46/2007. Helsinki: Väestöliitto.

Massey, D. 2003. Paikan käsitteellistäminen. Teoksessa Erilaisuus. (51-83). Lehtonen, M., Löytty, O. (toim.). Jyväskylä: Vastapaino.

Matinheikki-Kokko, K. 2002. Kulttuuri-identiteetti oppimisprosessina. Teoksessa Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti. (219-234). Laihiala-Kankainen, S., Pietikäinen, S., Dufva, H. (toim.). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Paananen, S. 2005. Maahanmuuttajien integrointi: vaikea ja ristiriitainen hanke. Teoksessa Maahanmuuttajien elämää Suomessa. (173-181). Paananen, S. (toim.). Helsinki: Tilastokeskus.

Pietikäinen, S. Dufva, H. Laihiala-Kankainen, S. 2002. Kieli, kulttuuri ja identiteetti- ääniä Suomenniemeltä. Teoksessa Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti. (9-20). Laihiala-Kankainen, S., Pietikäinen, S., Dufva, H. (toim.). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Qvist, L.-M. 2002. Maahanmuuttajaperheiden hyvinvoinnin edistäminen ja naisiin kohdistuvan väkivallan estäminen -keinoina kotouttamislaki, neuvottelukunnat ja projektit. Teoksessa Väkivalta ei tunne kulttuurisia rajoja. (89-93). Helander, R., Nurmi, R., (toim.). Helsinki: Stakes ja Sosiaali- ja terveysministeriö.

Rautio, P. 2006. Historiallista johdattelua minä- ja identiteettitutkimukseen. Teoksessa Minuus ja identiteetti. (11-22). Rautio, P. & Saastamoinen, M. (toim.). Tampere: Tampere University Press.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammi.

Saastamoinen, M. 2006. Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa Minuus ja identiteetti. (170-179). Rautio, P. & Saastamoinen, M. (toim.). Tampere: Tampere University Press.

Sosiaalityön käsikirja. 2011. Kananoja, A., Marjamäki, P., Lähteinen, M. (toim.). Helsinki: Tietosanoma.

Välimaa, O. 2008. Kunnallisen aikuissosiaalityön rajat ja ammattietiikka pitkäaikaistyöttömien kohtaamisissa. Teoksessa Sosiaalityö aikuisten parissa. (175-195). Jokinen, A. & Juhila, K. (toim.). Tampere: Vastapaino.

Sähköiset lähteet

Arki, arvot ja elämä. 2005. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Talentia. Viitattu 9.6.2013. http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf

ECRI. 2013. Annual report on ECRI's activities covering the period from 1. January to 31. December 2012. Council of Europe. Viitattu 21.2.2014. http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/Annual_Reports/Annual%20report%2012.pdf

Epävarma talous lisää rasismia. 2013. Yle. Viitattu 21.2.2014. http://yle.fi/uutiset/epavarma_talous_lisaa_rasismia/6902510?ref=leiki-uu

Maahanmuuttajat keskuudessamme. 2011. Viitattu 6.6.2013. <http://www.turku.fi/public/default.aspx?uielements=4&nodeid=12927>

Maahanmuuttohallinto. 2013. Sisäasiainministeriö. Viitattu 9.6.2013.
<http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/maahanmuuttohallinto>

Ohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi. 2013. Päivitys 2013-2017. Porvoon kaupunki. Viitattu 7.6.2013. <http://porvoo01.hosting.documenta.fi/kokous/20138631-9-1.PDF>

Sosiaalihuoltolainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti. 2012. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistioita 2012: 21. Viitattu 9.6.2013.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-22206.pdf

Tilastokeskus. 2013. Väestötilastot. Viitattu 10.6.2013.
http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset

Turvapaikanhakijat. 2013. Sisäasiainministeriö Viitattu 9.6.2013.
http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/pakolaiset_ja_turvapaikanhakijat/turvapaikanhakijat

Suulliset lähteet

Sirkkola, M. 2013. Suullinen lähde. Luento 9.4.2013.

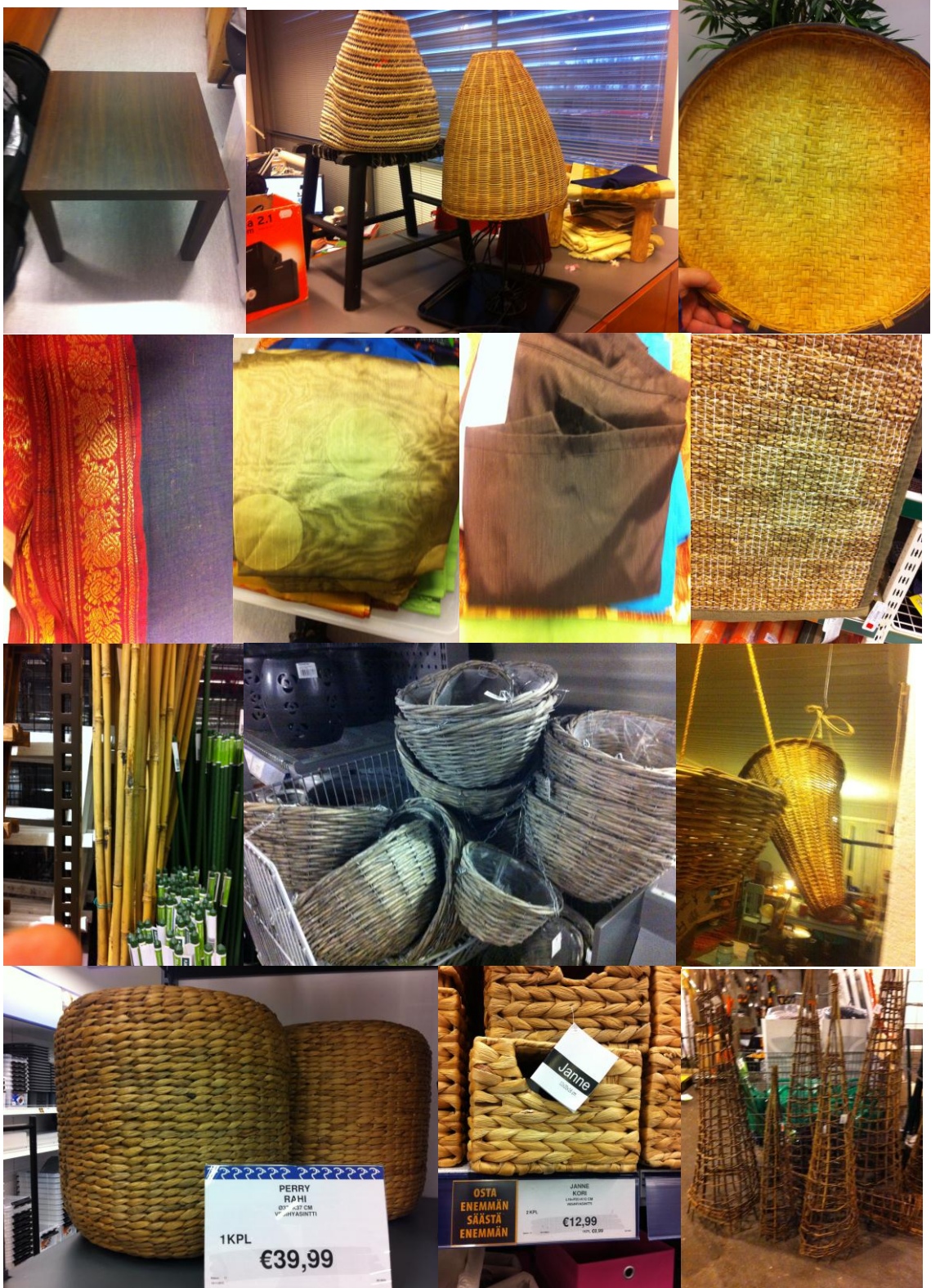
Kuvat

Kuva 1 Opinnäytetyön prosessi	30
Kuva 2 Maya-majan rakentajat. Kuva Laura Martikainen	31
Kuva 3 Perinteinen Maya-maja inspiraatiokuva	35
Kuva 4 Tavarat kuljetettiin henkilöautolla	36
Kuva 5 Messuseinämien rakennus	37
Kuva 6 Ruokomaton punontaa.	39
Kuva 7 Maya-maja edestä kuvattuna. Kuva Laura Martikainen	40
Kuva 8 Säkkituolit ja makuusija	41
Kuva 9 Maya-majan tulisija	42
Kuva 10 Tuliseremonia-alttari	43
Kuva 11 Majan maut ja tuoksut.	44
Kuva 12 Ananasjuomaa oli tarjolla Maya-majan edustalla termospullossa.	45
Kuva 13 Erilaisia pintoja majan sisustuksessa. Kuva Laura Martikainen	46
Kuva 14 Lapset olivat kiinnostuneita toiminnoista. Kuva Laura Martikainen.....	48
Kuva 15 Tilan valoisuus tuotti ongelmia. Seinäänkin lisättiin pimennysverhot.	55
Kuva 16 Mitä jäi koriin?	60

Liitteet

Liite 1 Kuvia materiaalin hankinnasta.....	70
Liite 2 Julistemainos suomeksi	71
Liite 3 Julistemainos ruotsiksi	72
Liite 4 Lehdistötiedote.....	73
Liite 5 Uusimaan lehtiartikkeli	75
Liite 6 Kumppanin tarina	76
Liite 7 Guatemala perustiedot.....	78
Liite 8 Seremoniat	79
Liite 10 Videoprojektorikuvat	82
Liite 11 Maya-numerot	83
Liite 12 Maya-symboleja	84
Liite 13 Nahual- merkit	85

Liite 1 Kuvia materiaalin hankinnasta

Liite 2 Julistemainos suomeksi

*Koe perinteinen Maya-maja makujen, tuoksujen
sekä kuva- ja äänimaailman kautta.*

Maya-maja on rakennettu yhdessä guatemalalaisen maahanmuuttajan kanssa perustuen hänen kokemuksiinsa.
Tila on osa opinnäytetyötä Laurean ammattikorkeakoulun koordinoimassa Aistien-hankkeessa.

Vipuvoimaa
EU:lta

TERVETULOA!

AISTIEN • Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä

Liite 3 Julistemainos ruotsiksi

Upplev den traditionella Maya-hyddans smak-, doft- och bildvärld.

Maya-hyddan är uppbyggd tillsammans med den i Guatemala födda invandraren enligt hennes upplevelser.
Maya-hyddan är en del av ett examensarbete i projektet "Aistien", som har kordinerats av yrkeshögskolan Laurea.

VÄLKOMMEN!

AISTIEN • Avoimia oppimisympäristöjä kehittämissä

Liite 4 Lehdistötiedote

Hyvä vastaanottaja,

Tervetuloa tutustumaan moniaistiseen Maya-kansan majaan Porvoon pääkirjastossa 2.-7.12.2013. (perjantaina 6.12. kirjasto suljettu)

Maya-maja on rakennettu yhteistyössä Laurean ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijan Elli Rankan ja guatemalalaisen maahanmuuttajan xxxxxxxxxxxx kanssa. Tila perustuu xxxxxxxxxxxx kokemuksiin kotimaassaan perinteisessä mayojen majassa. Majan tarkoitus on etsiä voimavaroja maahanmuuttajan omasta taustasta ja kulttuurista. Prosessin aikana mietitään omaa identiteettiä ja kulttuuria suhteessa valtakulttuuriin. Tarkoitus on tehdä maahanmuuttajan kulttuuria näkyväksi paikkakunnalla ja mahdollistaa kohtaamisia ja vuorovaikutusta eri kulttuurien edustajien välillä. Maja on myös elämyksellinen oppimisympäristö, jossa voi tutustua vieraaseen kulttuuriin eri aistien välityksellä.

Rakentajat ovat tavattavissa majalla varmimmin avajaisissa 2.12. klo 17-19 ja päätöspäivänä 7.12. klo 12-15. Lisäksi muulloin sovittaessa. Elli Rankka pääsee paikalle lähes milloin vain. xxxxxxxxxxxx pääsee tarvittaessa paikalle tiistaina 3.12. 15.30-17.30 tai torstaina klo 15 jälkeen sekä lauantaina koko päivän.

Yhteydenottoihin vastaa Elli Rankka: 040-7690626

Tietoa lyhyesti Aistien-menetelmästä.

Laurean ammattikorkeakoulun koordinoimassa valtakunnallisessa Aistien-avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä- hankkeessa kehitelty Aistien-menetelmän avulla voidaan yhteisöllisesti rakentaa moniaistisia tiloja oppimis- ja elämysympäristöiksi. Aistien-menetelmällä on tarkoitus luoda moniaistinen Aistien-tila, kokonaisvaltainen elämys, jossa on koettavaa eri aisteille. Ihminen hahmottaa maailmaa ja kokemuksiaan yhtäaikaisesti useilla aisteilla. Menetelmää käytetään erilaisten asiakasryhmien kanssa niin oppimisen tehostamiseen, kuntoutukseen, muisteluun kuin kohtaamiseen ja vuorovaikutuksen virittämiseen. Oppimistilanteista voidaan tehdä elämyksellisempiä, jolloin oppiminen tehostuu ja myös erilaiset oppijat tulevat huomioiduksi. Aistien-tila voidaan luoda pysyvään tilaan tai liikuteltaviin teltoihin.

Laureassa etupäässä sosiaalialan opiskelijat tekevät Aistien-hankkeessa monikulttuurisuuteen liittyviä opintoja ja rakentavat yhdessä maahanmuuttajakumppaneiden kanssa heidän kulttuuriinsa pohjautuvia tiloja. Tilat perustuvat joko ryhmän tai yksilön näkemykseen omasta

kulttuuristaan. Tilassa on videoprojektorilla heijastettu iso kuva, joka ikään kuin jatkaa tilaa. Lisäksi tilaan tuodaan kulttuurille ominaista musiikkia, tuoksuja ja pieniä makuelämyksiä.

Maahanmuuttajien kanssa menetelmän avulla voidaan luoda uuden kulttuurin keskelle hetkeksi oma kotoinen tila. Suunnittelu ja rakennusprosessin aikana sekä maahanmuuttaja että suomalainen kumppani pohtivat omaa identiteettiään ja kulttuuriaan, niiden eroja ja samankaltaisuuksia. Oman kulttuuri-identiteetin työstäminen auttaa myös uuteen kulttuuriin sopeutumisessa ja kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa. Aistien-tilan rakentamisen aikana kirkastuvat omaan kulttuuriin liittyvät erityispiirteet, arvot ja tavat, mutta myös niin kutsuttu valtakulttuuri tulee tutuksi. Moniaistisessa tilassa maahanmuuttajan rooli muuttuu, kun valtaväestön edustajat ovat siellä vieraina. Tämän lisäksi tilojen avulla tehdään Suomessa ja Porvoossa elävien maahanmuuttajien kulttuuria näkyväksi. Moniaististen tilojen on havaittu vähentävän sosiaalista arkuutta, jolloin tilaan tultuaan ihmiset yleensä helpommin rohkaistuvat kohtaamaan ja kyselemään.

Aistien-avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä hanketta rahoittavat

Lisää tietoa löytyy.

Aistien-hankkeesta

<http://www.laurea.fi/fi/aistien/aistien/Sivut/default.aspx>

Uudistuneet ja rakenteilla olevat sivut

<http://www.aistienmenetelma.net/>

AISTIEN • Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä

UUSIMAA | Keskiviikkona 27. marraskuuta 2013

Maya-kansan maja Porvoon pääkirjastolla

Anu Miettinen

PORVOO | Ensi viikon maanantaista lähtien Porvoon pääkirjastossa käyvä yleisö voi tutustua Maya-majaan, jonka ovat rakentaneet Laurean ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija **Elli Rankka** ja MAPorvoon guatemalalainen maahanmuuttaja

jonka kokemukset kotimaastaan ovat majan rakentamisen lähtökohtana. Lisäksi maja on osa opinnäytetyötä Laurean ammattikorkeakoulussa.

– Maya-maja on Aistien tila, joka tarjoaa eri aisteille koettavaa. Laurean ammattikorkeakoulun koordinoimassa valtakunnallisessa Aistien avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä hankkeessa on kehitetty moniaististen tilojen rakentamista oppimis- ja elämysympäristöiksi, kertoo Rankka.

Oman kulttuuri-identiteetin työstö auttaa uuteen kulttuuriin sopeutumisessa ja kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa.

Moniaistisessa tilassa maahanmuuttaja voi toimia ”emäntänä” valtaväestön edustajien ollessa vieraita.

– Näin myös Porvoossa elävien maahanmuuttajien kulttuuri tulee näkyville. Moniaististen tilat vähentävät sosiaalista arkuutta, jolloin tilaan tultuaan ihmiset yleensä helpommin rohkaistuvat kohtaamaan ja kyselemään, Rankka kertoo.

Tilassa on videoprojektorilla heijastettu iso kuva, joka ikään kuin jatkaa tilaa, kulttuurille ominaista musiikkia, tuoksua ja pieniä makuelämyksiä.

– Maahanmuuttajien kanssa luodaan uuden kulttuurin keskelle hetkeksi oma kotoinen tila. Suunnittelun ja rakennusprosessin aikana yhteistyökumppanit pohtivat omaa identiteettiään ja kulttuuriaan.

Maya-maja 2.-7.12.
Porvoon pääkirjastolla,
pe 6.12. suljettu.

Liite 6 Kumppanin tarina

Suomi

Synnyin ja kasvoinkin suuressa kaupungissa "Nueva Guatemala de la Asunción", joka tunnetaan Guatemala Citynä. Viiden miljoonan asukkaan kaupunki on koko Keski-Amerikan suurin väestökeskittymä.

Perheelläni oli tapana vieraillla säännöllisesti lomilla isoäitini luona 200 kilometrin päässä pääkaupungista. Tällä alueella asui poikkeuksellisen suuri määrä Maya-kansan jälkeläisiä. Perheeni polveutuu muun muassa eurooppalaisista valloittajista ja meksikolaisista maahanmuuttajista, mutta en ole varma onko omassa suvussani Maya-perimää.

Muistan kuinka Mayat vieroksuivat meitä, koska emme olleet heidän kaltaisiaan. He eivät puhuneet meille ja olivat kuin meitä ei olisikaan. Minun isoäitini oli poikkeus, koska hän saavutti joidenkin Maya-yhteisön vanhempien naisten kunnioituksen ja luottamuksen. Nämä naiset vierailivat isoäitini luona ja opettivat hänelle omia tapojaan ja viisauttaan, vaikka se oli tuohon aikaan kiellettyä. Usein isoäitini myös vieraili Maya-ystäviensä luona.

Mayat asuvat usein majoissa metsässä tai pellolla. Kun olin isoäitini luona, pääsin hänen mukaansa vierailulle Maya-ystävien luokse. Heiltä opin muun muassa kuinka eläimistä huolehditaan, kuinka valmistetaan lääkkeitä kasveista ja muista luonnon raaka-aineista, kuinka istutetaan ja kasvatetaan kasviksia sekä tehdään niistä ruokaa ja kuinka valmistetaan mausteseosta ruuanlaittoon. He opettivat minut myös kiittämään rukouksin ja pienin seremonioin jumalaa ja äiti maata kaikesta mitä meille on suotu.

Minun isoäitini oppi Mayoilta kaiken muun ohella myös heidän kielensä. Hän tulkki minulle espanjaksi, mitä vanhat naiset puhuivat, jotta voisin oppia.

Joskus unissani ja ajatuksissani matkustan takaisin näihin pieniin ja vaatimattomiin majoihin, joissa sain oppia jotakin ikiaikaisesta viisaudesta. Nautin todella kauniista hetkistä isoäitini ja näiden hyvien ihmisten kanssa. Monet Mayoista elävät vieläkin hyvin yksinkertaista, mutta silti niin rikasta elämää. Se luo minuun iloa ja rauhaa.

Englanti

I was born and raised in the big city of "Nueva Guatemala de la Asunción" or Guatemala City. With nearly 5 million people in the metropolitan area, this is the most populous and widespread agglomeration of Central America.

We used to go visit my grandmother regularly on holidays. She used to live in a region where there is a high concentration of Maya descendants. This place is located 200 kilometers away from the capital city. My family and I descend from European colonizers and Mexican immigrants. Until today, I don't know if I have Maya relatives within my family line.

I remember that native indians used to discriminate us because we are not like them. They didn't talk to us or even see us. My grandmother was an exception as she earned the respect and confidence of some elderly woman from this ethnic group. They used to visit her to share their wisdom and customs, even if that was prohibited during those days. My grandmother also was visiting sometimes to those elder women who were her friends.

Native indians usually live in huts in the woods or on the fields. While staying with my grandmother, I used to go with her to visit her Mayan friends. From them I learned about the care and use of animals, to make medicine from plants and other natural resources, the right way to plant, the use of vegetables and plants, to make mixtures of spices for preparing food, etc. They taught me also to thank God and the mother nature for providing the daily necessary with prayings and making small

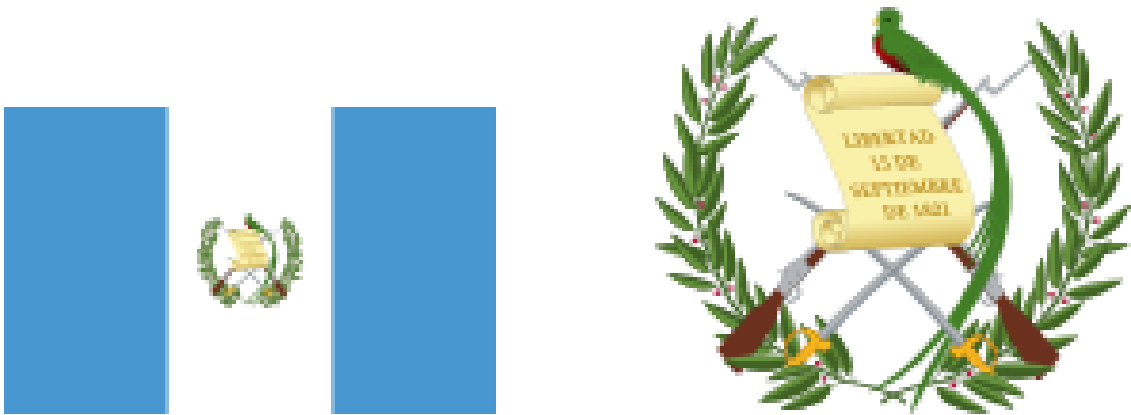
ceremonies.

My grandmother learned Mayan language among many other things. She used to translate into Spanish what the old ladies were saying so that I was able to learn.

Sometimes in my dreams and in my deepest thoughts, I travel to these small and humble huts where I was provided of ancestral wisdom. I enjoyed and shared beautiful moments with my grandmother and those good people, who even nowadays are living a simple life but with many special skills. That gives me peace and joy.

Lisäksi teksti oli ruotsiksi ja espanjaksi

Liite 7 Guatemala perustiedot

GUATEMALA

Valtiomuoto: Tasavalta

Presidentti: Otto Pérez Molina

Pääkaupunki: Guatemala

Pinta-ala: 108 889 km²

Väkiluku (2011): 13 824 463

Virallinen kieli: espanjan kieli

Valuutta: quetzal (GTQ)

BKT (2010): 70,15 miljardia USD

Elinkeinorakenne (BKT:sta)

Maatalous 13,2%

Teollisuus 22,8%

Palvelut 63%

Itsenäisyys Espanjasta: 15.9.1821

Motto: *El Pais De La Eterna Primavera (Ikuisen kevään maa)*

Kansallislaulu: Guatemala Feliz

Liite 8 Seremoniat

Suomeksi

Seremoniat

Hengellisillä oppailla, ajq'ij (ei pappeja), on valtuutus suorittaa seremonioita siunauksia ja kiitospäiviä. Tuli on seremonian tärkein elementti, jota ruokitaan suitsukkeilla kynttilöillä ja muilla esineillä, joita osallistujat haluavat lisätä. Tulen ympärille laitetaan värikkäitä kukkia ja kynttilöitä, joiden väreillä on omat merkityksensä. Myös hedelmiä, vihanneksia, viljoja, kaakaota ja rahaa asetetaan tulen ympärille. Nämä ovat uhrauksia, joilla osoitetaan kiitollisuutta kaikesta luonnon tarjoamasta rikkaudesta. Muinaisina aikoina Mayat käyttivät kaakaon siemeniä rahana ja vaihdon välineenä. Tuli toimii yhteytenä hengellisen oppaan, heimon vanhimpien ja suuremman voiman välillä.

Ihailen ja kunnioitan Mayojen jälkeläisiä, jotka yhä harjoittavat näitä seremonioita ja välittävät esi-isien viisautta seuraaville sukupolville.

Kynttilöiden värien merkitys:

Keltainen - rauha

Punainen - rakkaus

Vihreä – on maalle

Valkoinen – edustaa puhtautta

Vaaleanpunainen – on tyttölapsille

Vaaleansininen – on poikalapsille

Sininen – edustaa taivasta

Purppura – on esi-isille

Musta – on edustaa uhrausta

Ruotsiksi

SEREMONI

Den andliga ledaren Ajq'ij är berättigad att genomföra seremonier, välsignelser och tacksägelser.

Elden är det viktigaste elementet i seremonierna. Elden matas med rökelse, ljus och andra föremål, som besökarna vill tillföra.

Runt om elden plaseras färggranna blommor och ljus vilkas färger har sin egen betydelse. Frukt, grönsaker, sed, kakao och pengar ställs också runt om elden. De är offer med vilka man visar taksamhet för all den rikedom naturen bjuder på till oss.

I forna tider använde Mayor kakao frön som bytesmedel - pengar. Elden är medlaren mellan den andliga ledaren, stammens äldsta och den mäktiga kraften.

Jag beundrar och respekterar Maya-ättlingar, som ännu övar dessa seremonier och förmedlar förfädernas visdom till följande generationer.

Ljusen - färgarnas betydelse

Gul – Fred

Röd – Kärlek

Grön - till Jorden

Vit – Renhet

Ljus röd - till flickbarnet

Ljus blå - till pojken

Blå – Himlen

Purpur - till förfäderna

Svart - Offer

Liite 9 Tulenteko

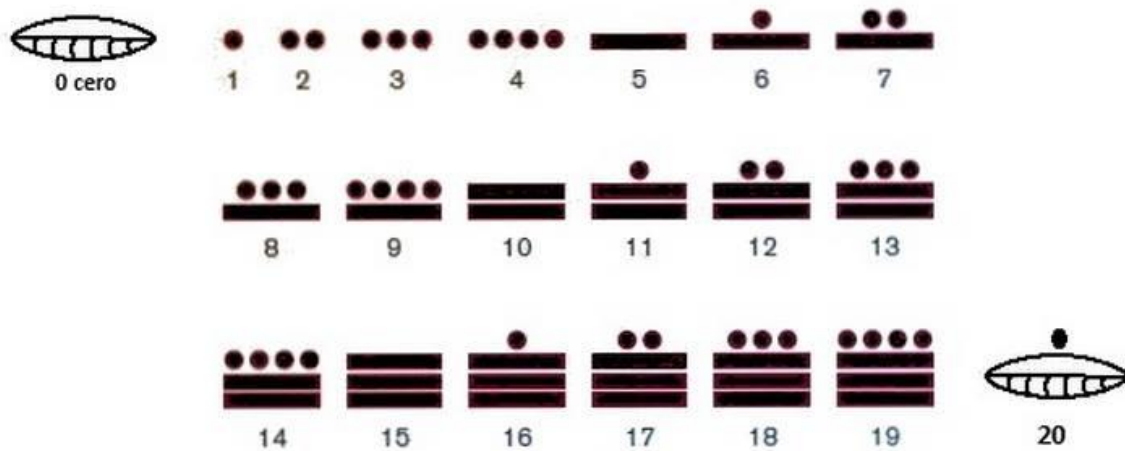

Liite 10 Videoprojektorikuvat

Liite 11 Maya-numerot

Liite 12 Maya-symboleja

Liite 13 Nahual- merkit

According to Mayan cosmovision, a spirit world exists alongside the material world. Twenty spirits called nahuales from that world exert a powerful influence on people and events in this world. Called Lords of the Day, the nahuales determine each day's energy -- its potential, the sort of things that work best on that date. A person's nahual is the key element of a Mayan day sign.

The nahual is preceded by a number from 1 to 13, which tells the intensity of the nahual's energy. A person whose Mayan day sign is 7 Eagle will usually exhibit stronger Eagle characteristics than a 2 Eagle.

Maya-kansan maailmankuvan mukaan henkimaailma ja materiaalinen maailma ovat rinnakkain. Henkimaailman kaksikymmentä henkeä, nahual, vaikuttavat erityisen voimakkaasti ihmisiin ja tapahtumiin. Päivän jumalat, nahual, vaikuttavat jokaisen päivän energiaan, mahdollisuuksiin ja siihen mikä toimii parhaiten juuri kyseisenä päivänä.

Nahualia edeltää numero 1:stä 13:sta, mikä vaikuttaa merkin energian voimakkuuteen. Esimerkiksi, jos ihmisen Maya päivämerkki on 7 Kotka hän ilmentää enemmän Kotkan merkkiä kuin 2 Kotka.

